

Forslag til

SKARDSFJELLA – HYLLINGSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

med

VIGLÅA, LITLRIEN, TJERRÅA OG DJUPTJØNNA
NATURRESERVATER

Høringsdokument

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2006

Rapport 3 - 2006

Forsidebilde: Nordre Skardsfjella. Foto: Jon Østeng Hov.

Baksidebilder:

Øverst: Røsjøen. Foto: Bjørn Rangbru.

Midten, venstre: Riosen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Midten, høyre: Litlien. Foto: Jan-Erik Andersen.

Nederst: Fjellrype. Foto: Bjørn Rangbru.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Miljøvernavdelingen

Statens Hus

7468 Trondheim

Tlf. 73 19 90 00 Telefaks 73 19 92 30

Rapport

Nr. 3 - 2006

TITTEL	DATO
Forslag til Skardsfjella – Hyllingsdalen landskapsvernområde med Viglåa, Litlrien, Tjerråa og Djuptjønna naturreservater	Mars 2006
FORFATTER/SAKSBEHANDLER	ANTALL SIDER
Jan-Erik Andersen	78
ANSVARLIG SIGNATUR	OPPLAG
Stein-Arne Andreassen	400
EKSTRAKT I rapporten legges det fram et verneforslag for Skardsfjella – Hyllingsdalen landskapsvernområde med Viglåa, Litlrien, Tjerråa og Djuptjønna naturreservater i Røros og Tydal kommuner. Verneforslaget utgjør samlet et areal på 333,5 km², fordelt med 162,3 km² i Røros kommune og 171,2 km² i Tydal kommune. 91% av arealet er privateid, 9% er statsgrunn. Alle de foreslåtte naturreservatene ligger i Røros kommune og utgjør i alt 12,5 km².	

STIKKORD Verneforslag Skardsfjella – Hyllingsdalen Røros og Tydal kommuner	KEYWORDS Proposed protected area Skardsfjella – Hyllingsdalen Røros and Tydal municipalities
--	--

Forslag til

SKARDSFJELLA – HYLLINGSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

med

VIGLÅA, LITLRIEN, TJERRÅA OG DJUPTJØNNA
NATURRESERVATER

Høringsdokument

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 2006

*Bilde foregående side: Skardøra i måneskinn. Foto: Jon Østeng Hov.
Alle tegninger: Trond Haugskott*

INNHold

Forord	7
1. Innledning.....	9
2. Bakgrunn	10
3. Sammendrag av områdets naturfaglige og kulturvern­faglige kvaliteter.....	12
3.1. Områdebeskrivelse.....	12
3.1.1. Vassdragsnatur	12
3.1.2. Berggrunnsgeologi.....	13
3.1.3. Kwartærgeologi	13
3.2. Status over inngrepsfri natur.....	15
3.3. Flora og vegetasjon.....	16
3.3.1. Flora.....	16
3.3.2. Vegetasjon	16
3.4. Fauna	22
3.4.1. Fuglefauna	22
3.4.2. Amfibier, krypdyr og pattedyr	22
3.4.3. Truete arter.....	22
3.4.4. Andre spesielle arter	22
3.4.5. Zoologisk verdifulle områder	23
3.5. Kulturminner/kulturvern.....	25
3.5.1. Kulturminner utenom samiske kulturminner.....	25
3.5.2. Samiske kulturminner.....	27
4. Brukerinteresser	28
4.1. Eiendoms- og bruksrettsforhold	28
4.1.1. Røros kommune.....	28
4.1.2. Tydal kommune	28
4.2. Tekniske anlegg, bygninger og inngrep innenfor området	28
4.2.1 Røros	28
4.2.2. Tydal	28
4.3. Skogbruk.....	29
4.3.1. Beskrivelse av skogen i området.....	29
4.3.2. Tidligere bruk.....	29
4.3.3. Dagens bruk.....	29
4.3.4. Framtidig bruk	29
4.3.5. Tydal	31
4.4. Jordbruk/beitebruk	31
4.4.1. Røros.....	31
4.4.2. Tydal	33
4.5. Reindrift.....	33
4.5.1. Reindrift i tidligere tider	33
4.5.2. Dagens reindrift	34
4.5.3. Framtidige behov for reindrifta i området	35
4.5.4. Jakt- og fiskerettigheter for reindriften.....	35
4.6 Jakt og fiske	35
4.6.1 Viltressursene	35
4.6.2. Jaktrettigheter	35
4.6.3. Fiskeressursene.....	35
4.6.4. Utnyttelse av fisket/naustrettigheter	35
4.7. Friluftsliv og turisme i Rørosdelen av området	36
4.7.1 Framtidige planer	36
4.8. Friluftsliv og turisme i Tydaldelen av området.....	37
4.8.1 Næringsutvikling i forhold til turisme	37
4.9. Motorferdsel i Rørosdelen av området	37
4.9.1 Sommer.....	37
4.9.2 Vinter.....	38
4.10. Motorferdsel i Tydalsdelen av området	38
4.10.1. Motorferdsel i forhold til eksisterende bebyggelse	38
4.10.2 Motorferdsel i forhold til kraftutbygging	38

4.10.3 Motorferdsel i forhold til reindrift	38
4.10.4 Motorferdsel i forhold til jakt	38
4.10.5 Motorisert ferdsel i forhold til turisme	40
4.11. Trondhjems Turistforening	40
4.12. Vannkraftutbygging/vassdragsvern	40
5. Avgrensning	41
5.1. Endringer av grensene i forhold til oppstartsmeldingen	41
6. Mål, utfordringer og strategier i forvaltningen.....	42
6.1. Overordnet målsetting med opprettelse av større verneområder	42
6.2. Overordnede retningslinjer for forvaltningen av større verneområder	42
6.3. Sonering av landskapsvernområdet	43
6.3.1. Prinsipp for soneinndeling i Skardsfjella-Hyllingsdalen	44
7. Forslag til forskrifter	45
7.1. Oppbygging av verneforskriftene	45
7.2. Forslag til forskrift for Skardsfjella - Hyllingsdalen landskapsvernområde.....	45
7.3. Forslag til forskrift for Viglåa naturreservat	47
7.4. Forslag til forskrift for Djuptjønna naturreservat.....	48
7.5. Forslag til forskrift for Tjerråa naturreservat	50
7.6. Forslag til forskrift for Litlrien naturreservat.....	51
8. Kommentarer til forskrift for Skardsfjella - Hyllingsdalen landskapsvernområde.....	53
8.1. Navnet på landskapsvernområdet	53
8.2. Formålsparagraf – forskriftens § 2.....	53
8.3. Vernebestemmelser – forskriftens § 3	54
8.3.1. Inngrep i landskapet – forskriftens § 3 punkt 1	54
8.3.2. Forskriftens § 3 punkt 2, plantelivet	57
8.3.3. Forskriftens § 3 punkt 3, dyrelivet	58
8.3.4. Forskriftens § 3 punkt 4, ferdsel	58
8.3.5. Forskriftens § 3 punkt 5, motorferdsel	60
8.3.6. Forskriftens § 3 punkt 6, forurensning	64
8.4. Forvaltning – forskriftens § 4 til § 8	64
8.4.1. Forvaltning av landskapsvernområdet	64
8.4.3. Forskriftens § 5, forvaltningsplan	65
8.4.4. Forskriftens § 6, skjøtsel.....	65
8.4.5. Forskriftens § 7, rådgivende utvalg.....	65
9. Kommentarer til forskrifter om fredning av Viglåa, Djuptjønna, Tjerråa og Litlrien naturreservater	66
9.1. Formålsparagrafene – forskriftenes § 2	66
9.2. Vernebestemmelser – forskriftens § 3	67
9.2.1. Forskriftens § 3 punkt 1, vegetasjon	67
9.2.2. Forskriftens § 3, punkt 2, dyrelivet	67
9.2.3. Forskriftens § 3, punkt 3, forbud mot tekniske inngrep.....	67
9.2.4. Forskriftens § 3 punkt 4, ferdsel	67
9.2.5. Forskriftens § 3, punkt 5, forbud mot motorferdsel.....	67
9.3. Forskriftens § 4, hva bestemmelsene ikke er til hinder for	67
9.3.1. Forskriftens § 4, punkt 3 og 4, jakt og fiske	68
9.3.2. Forskriftens § 4, punkt 5, vedlikehold av bygg og anlegg	68
9.3.3. Andre forhold under forskriftenes § 4	68
9.4. Forskriftens § 5, hva som kan tillates etter søknad	69
9.4.1. Forskriftens § 5 punkt 1, øvelseskjøring.....	69
9.4.2. Forskriftens § 5 punkt 2, nødvendig motorferdsel	69
9.4.3. Forskriftens § 5 punkt 3 om uttransport av felt storvilt	70
9.4.4. Andre forhold under § 5.....	70
9.4.5. Forskriftens § 7, 8 og 9	70
10. Oppsyn	71
11. Erstatning	72
12. Litteratur	72
Vedlegg	73

FORORD

Dette høringsforslaget til Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde med tilliggende naturreservater er en oppfølging av NOU 1986:13 – Ny landsplan for nasjonalparker og St. meld. nr. 62 (1991-92) – Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge.

To referansegrupper, én i Røros kommune og én i Tydal kommune, har deltatt i verneprosessen og gitt vurderinger og innspill underveis. Referansegruppene har hatt medlemmer fra kommunene, grunneierne, reindrifta, fylkeskommunen og lag/organisasjoner. Referansegruppene har vært rådgivende ovenfor Fylkesmannen, slik at Fylkesmannen er ansvarlig for verneforslaget. Medlemmene takkes herved for sitt arbeid i referansegruppene.

Fylkesmannen har på bakgrunn av vernekvalliteter funnet det formålstjenlig å høre på et større areal i Tydal enn det som direkte framgår av NOU 1986:13 og St. meld. nr. 62. Konkret gjelder dette Skardsfjella-området og området nord for Langen (Mahkalahke) i Tydal. De berørte grunneiere ønsket en prinsipiell avklaring av dette fra Direktoratet for naturforvaltning og Miljødepartementet. Fylkesmannen oppfatter svarene fra Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet slik at Fylkesmannen har mandat til å inkludere utvidelsesarealet i det området som her foreslås vernet.

Høringsrapporten er skrevet av Jan-Erik Andersen og Trond Haugskott har gjort layoutarbeidet. Kartarbeidet er utført av Frank Hanssen og Linn Eilertsen.

Villskardsjøen. Foto: Jan-Erik Andersen.

1. INNLEDNING

I dette dokumentet fremmes et konkret verneforslag for Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde med Viglåa, Litlrien, Tjerråa og Djuptjønna naturreservater. Dette er en oppfølging av NOU 1986:13 – Ny landsplan for nasjonalparker og St. meld. nr. 62 (1991-92) – ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge.

Denne landsplanen inneholder ca. 50 områder og det har ikke vært kapasitet til å starte alle disse verneprosessene samtidig. Miljøverndepartementet laget derfor tidlig på 1990-tallet en framdriftsplan for gjennomføring av planen. Framdriftsplanen tilsa at Hyllingsdalen var det nest siste området det skulle arbeides med av de seks områder i Sør-Trøndelag (i tidsrekkefølge Forollhogna, Dovrefjell, Femundsmarka, Roltdalen, Hyllingsdalen og Sylan). Senere har det vist seg at denne tempoplanen var for ambisiøs i forhold til de ressurser som ble stilt til rådighet, noe som har medført at arbeidet med verneprosessen i Hyllingsdalen først kunne starte i 2002.

En referansegruppe i Røros og en referansegruppe i Tydal har gitt innspill i arbeidet med verneforslaget. Referansegruppene har vært rådgivende ovenfor Fylkesmannen i verneprosessen, slik at Fylkesmannen er ansvarlig for verneforslaget. Følgende personer har vært med i referansegruppene:

Røros kommune:

John Helge Andersen	Ordfører
Stein Egil Selboe	Politiker, leder LPM
Per M. Langøien	Røros kommune, landbrukssjef
Otto Klykken	Røros kommune, skogbrukssjef
Elin H. Stenvold	Brekken Bondelag og grunneierne
Helge Thorsvoll	Skogeierlaget og grunneierne
Odd Moen	Brekken Bondelag og grunneierne
Jørgen Sødal	Glåmos og Brekken Jordbrukslag
Axel Sellgren	Hytteieierne
Francis Konow	Aursund Fjellstyre
Thorleif Thorsen	Røros naturvernlag
Inge E. Danielsen	Riast/Hylling reinbeitedistrikt
Marie Louise Anker	Sør-Trøndelag fylkeskommune, Enhet for regional utvikling
Tove Gaupset	Sør-Trøndelag fylkeskommune, Enhet for regional utvikling

Tydal kommune

Lars Græsli	Politiker
Svein Unsgård	Politiker
Hilde R. Kirkvoll	Tydal kommune, miljøvernrådsgiver
Stein Egil Selboe	Tydal kommune
Kirsten Wille Maus	Grunneiere, Langen
Heidi Lien	Grunneiere, Stugudal

Inge E. Danielsen
Marie Louise Anker

Tove Gaupset

Riast/Hylling reinbeitedistrikt
Sør-Trøndelag fylkeskommune,
Enhet for regional utvikling
Sør-Trøndelag fylkeskommune,
Enhet for regional utvikling

Som grunnlag for å utarbeide et verneforslag er det blitt utarbeidet rapporter om kvartærgeologi, naturfaglige kvaliteter, kulturminner inkludert samiske kulturminner og brukerinteresser.

Dette forslaget inneholder også en forenklet forvaltningsplan, som utdyper virkningen av vernebestemmelsene for en del brukerinteresser. Dette er gjort for at høringsinstansene bedre skal kunne vurdere konsekvensene av verneforslaget i forhold til de ulike interesser i området. Etter et eventuelt vern, skal det utarbeides en endelig forvaltningsplan for landskapsvernområdet.

Fylkesmannen har forsøkt å balansere forholdet mellom bruk og vern på en slik måte at brukerinteresser som ikke nevneverdig innvirker negativt på vernekvalitetene fortsatt skal kunne utøves. Det er denne balansen mellom bruk og vern, herunder avgrensning av området, som det er sentralt å uttale seg til i denne høringen.

Tjerråa. Foto Jan-Erik Andersen.

2. BAKGRUNN

PROSESS

I 1986 fremmet Statens Naturvernråd NOU 1986:13 – Ny landsplan for nasjonalparker. Den inneholdt forslag både om utvidelse av en del av de eksisterende nasjonalparker og etablering av nye større verneområder, både nasjonalparker og landskapsvernområder, i alt ca. 50 områder. Planen omfatter et areal på ca. 20 000 km². Nasjonalparkplanen er ment å være slutført innen utløpet av 2008. Et av områdene i planen er Hyllingsdalen. I NOU 1986:13 er Hyllingsdalen avgrenset til Røros kommune. Statens Naturvernråd (SNR) ga følgende vurdering og tilrådning angående Hyllingsdalen:

Sammenlignet med andre verneområder i Røros representerer Rien-Hyllingenområdet de mer typiske naturkvalitetene. Området er ett av de mest varierte og mest uberørte områder i regionen. Denne kombinasjonen satt sammen med de mange høgproduktive delområdene og flere regionale sjeldne typer (vierkjerr ved Rien, myrtyper på Finnfloen, elvekløftvegetasjon ved Hyddfossen) gjør området særlig velegnet som typeområde for Rørosregionen. Videre har området store verdier sett utifra friluftsliv, kulturminner, dyreliv og landskapskvaliteter. SNR mener området må vernes, men at størrelsen (150 km² - privat grunn) tilsier at det ikke etableres nasjonalpark. Det foreslås en kombinasjon av naturreservat og landskapsvernområde.

Med bakgrunn i NOU 1986:13 og høringsuttalelsene til denne utarbeidet regjeringen St. meld. nr. 62 (1991-92) – ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. I Stortingsmeldingen konkluderer miljøverndepartementet slik:

”Departementet er innstilt på å videreføre forslaget om vern av Hyllingsdalen. Kombinasjon av naturreservat og landskapsvernområde vil være aktuelle verneformer i samsvar med SNRs forslag. Det vil være særlig viktig at fjellbjørkeskogen beholdes intakt. Utvidelsesforslaget nordover framsatt av Universitetet i Trondheim vil bli vurdert.”

Regjeringens vurdering var følgende:

”Verneforslaget videreføres i landsplanen. Landskapsvernområde og naturreservat er de mest aktuelle verneformer.”

Stortingsmeldingen ble lagt fram for Stortinget i Inst. S. nr. 124 (1992-93) – Innstilling fra kommunal- og miljøvernkomiteen om ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Innstillingen ble enstemmig vedtatt i Stortinget 19. april 1993.

I brev av 13.12.2002 meldte Fylkesmannen igangsetting av planarbeid med sikte på å opprette Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros og Tydal kommuner, noe som markerte starten på arbeidet med det konkrete verneforslaget. Det kom i alt inn 30 uttalelser til meldingen. Dette materialet utgjør noe av grunnlaget for verneforslaget.

I den praktiske og daglige forvaltningen av nasjonalparker og landskapsvernområder vil det være behov for en nyansering og presisering av verneforskriftene, dvs. en plan som inneholder mer detaljerte og konkrete «kjøreregler». En slik plan kalles en forvaltningsplan. I dette dokumentet har vi forsøkt å ta inn en del forhold som naturlig hører hjemme i en forvaltningsplan, slik at høringsinstansene bedre skal kunne orientere seg om områdets kvaliteter og om de forslag til praktiske konsekvenser som verneforskriften har for ulike brukerinteresser. Ved igangsetting av planprosesser med tanke på opprettelse av nye nasjonalparker og større landskapsvernområder er det hensiktsmessig og klart fordelaktig å utdype forslaget til forskrift. Dette vil allerede fra starten gi høringsinstanser og ulike brukerinteresser en bedre forståelse av hva forvaltningsmyndighetene konkret legger i verneforskriftens formuleringer, en utdyping av hvilke praktiske konsekvenser bestemmelsene får, hvilke holdninger forskriften er ment å gjenspeile med tanke på blant annet dispensasjoner. Dette høringsforslaget for Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde er ment å dekke et slikt behov, dvs. at hovedvekten legges på kommentarer til forslaget til verneforskrift.

Vi mener at det framlagte verneforslaget gir en rimelig balanse mellom de vernekvaliteter som er registrert i området - og som verneforslaget skal ivareta - og hensynet til de brukerinteresser som er dokumentert. Det er denne balansen mellom bruk og vern som det vil være viktig at høringsinstansene uttaler seg til.

AVGRENSNING

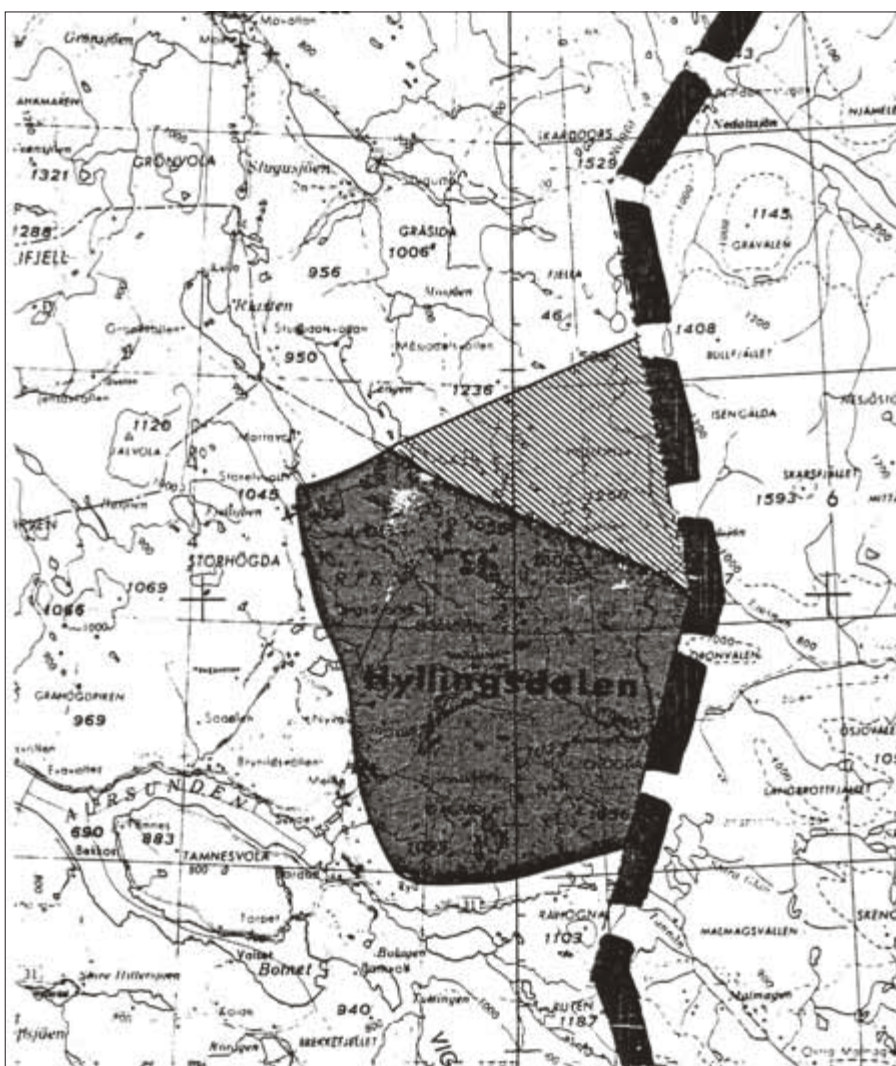
I NOU 1986:13 var det kun beskrevet at et areal i Hyllingsdalen i Røros kommune var aktuelt for vern. På bakgrunn av høringen av NOU 1986:13, sies det i St. meld. nr. 62 (1991-92) at et utvidelsesforslag nordover framsatt av Universitetet i Trondheim skal vurderes. Figur 1 viser kopi av det kartet som fulgte vedlagt universitetets uttalelse. Dette skisserte et areal på ca. 55 km² i Tydal som aktuelt for vern, noe Fylkesmannen tok hensyn til da det ble utarbeidet foreløpige arbeidsgrenser for området i 1993, jf. kartvedlegg 1, som viser avgrensningshistorikken for området. Dette ga et totalareal for området på 230 km².

Det er dokumentert betydelige naturkvaliteter også i Skardsfjella, knyttet til både vilt, botanikk, inngrepsfri natur, kvartærgeologi, landskap og friluftsliv. Da

Fylkesmannen startet arbeidet med verneprosessen for Hyllingsdalen i 2002, fant en det hensiktsmessig også å vurdere Skardsfjella i dette arbeidet. Viglfjella og Skardsfjella kan sies å tilhøre et sammenhengende fjellmassiv. Bare Viglfjella har så langt har vært med innenfor arbeidsgrensene, da denne del drenerer sørover mot Hyllingsdalen og derfor ligger innenfor det nedbørsfelt som St. meld. nr. 62 vurderer som aktuelt for vern.

En slik mulig utvidelse er presentert for og drøftet med berørte grunneiere i et eget møte den 07.11.02., og det ble presentert som en mulig utvidelse ved oppstarten av verneprosessen i 2002. Fylkesmannen har etter oppstart av planprosessen fått utarbeidet flere fagrapporter som oppdaterer verne-kvalitetene i området knyttet til kvartærgeologi, naturfaglige kvaliteter og kulturminner, herunder samiske kulturminner. En rapport som viser brukerinteressene i området er også utarbeidet. Et sammendrag av disse rapporter presenteres i kap. 3. På bakgrunn av disse rapportene er områdets grenser totalrevidert både i Røros og i Tydal og Fylkesmannen har funnet det riktig å ta inn Skardsfjella-området i det videre arbeid med verneforslaget. Det fremmes her derfor et verneforslag hvor også Skardsfjella er med.

Fagrapporten over naturfaglige kvaliteter (Rohde 2003) viser at det er et botanisk verneverdig område nord i Langen og rapporten over samiske kulturminner (Fjellheim og Stångberg 2004) viser at det er en større ansamling av samiske kulturminner i Mahkalahke-området nordvest for Langen. For å fange opp disse kvaliteter har Fylkesmannen foreslått en utvidelse av området nord i Langen på ca. 7 km². Dette endringsforslaget ble sendt på en høringsrunde til berørte parter i brev av 05.10.2004 fra Fylkesmannen. Det kom inn en uttalelse til denne kunngjøringen, fra grunneierne av eiendommen 190/1-3. Deres merknader gikk ikke direkte på arealet nord i Langen, men var

Figur 1. Forslag til utvidelse av lokaliteten Hyllingsdalen (vist med linjeskravur) framsatt i høringsuttalelse til NOU 1986: 13 fra Universitetet i Trondheim, 27. april 1987.

knyttet til arealer som tidligere lå inne i verneforslaget. Da dette tilleggsarealet har store verneverdier og da vi ikke har registrert at det her er store grunneierinteresser som vernet er til ulempe for, har Fylkesmannen tatt dette arealet inn i verneforslaget.

Etter disse endringer er områdets totale areal på 333,5 km², fordelt med 162,3 km² i Røros kommune og 171,2 km² i Tydal kommune. Tabell 1 viser de arealmessige endringer som følge av avgrensnings-historikken.

Tabell 1. Arealmessig avgrensningshistorikk for Hyllingsdalen.

	NOU 1986:13	St. meld. 62	FM 1993	Kunngjøring	Lokal høring
Røros	150	150	171	173	162,3
Tydal	0	55	59	165	171,2
Totalt	150	205	230	338	333,5

3. SAMMENDRAG AV OMRÅDETS NATURFAGLIGE OG KULTURVERNFAGLIGE KVALITETER

I forbindelse med verneplanprosessen er det utarbeidet fagrapporter innenfor fagfeltene kvartærgeologi, naturfaglige tema, kulturvern inkl. samiske kulturminner. Disse bygger delvis på tidligere publiserte rapporter og vitenskapelige arbeider og delvis på nye registreringer. Nedenfor følger et kort sammendrag av dette naturfaglige og kulturfaglige grunnlagsmaterialet, som i hovedsak bygger på materiale fra følgende kilder: Rohde (2003). Reinsborg (2003). Sør-Trøndelag fylkeskommune (2004). Fjellheim og Stångberg (2004). Grenne og Sveian (2003).

3.1. OMRÅDEBESKRIVELSE

Det foreslåtte verneområdet er et større sammenhengende relativt urørt naturområde beliggende i Røros og Tydal kommuner.

Det foreslåtte området kan landskapsmessig grovt sett deles i to;

- *Rien-Hyllingen-bassenget opp til Hyddsjøen og*
- *Fjellområdene nord for Vigelsjøen fram til Skardøra*

Rien-Hyllingenområdet består av store sjøer, Rien, Hyllingen, Øversjøen og Rihåen med fjell i vest, nord og øst. I nordvest og mot sørvest går det relativt lave daler. I øst går Hyddas dalføre nesten jamt over i Grøndalen i Härjedalen.

Det dominerende innslaget av vegetasjon er de vide fjellbjørkeskogene som blir avbrutt av åpne vannflater, nakne åser og fjell, setervoller og store myrområder. Skoggrensa går mellom 780 og 940 moh.

Hyddfossen er en av de få intakte fossene i området. Glomma meandrer i den store issjøterrassen ned mot Glomma.

Områdene nord og vest for Vigelsjøen og inn mot Skardøra domineres av høye fjell, Firkantkista (1198 moh.), Ijsengealta (1525 moh.) og Skardsfjella (1546 moh.). Disse har et klart høyalpint preg. Sjøen Langen er et betydelig landskapselement i de vestlige områdene. I grenseområdet mot øst ligger de store fjellsjøene Soenehkejaevre og Store Skardørsjøen på godt over 1000 moh.

Klima

Nedbørsmengden i området er på ca. 660 mm pr. år. Årlig middeltemperatur er på ca. 0 °C. Nedbørskurven er to-toppet med et primært maksimum i juli-august og et sekundært i januar-februar. Dette gir stabilt og ganske langvarig snødekke og rikelig nedbør i sommerhalvåret.

3.1.1. Vassdragsnatur

Området drenerer til to hovedvassdrag: I sør til Glomma og i nord til Nea. Den tilnærmet uberørte vassdragsnaturen

i den sørlige delen av området er en av de sterkeste årsakene til at området er foreslått vernet. Gjennom verneplan IV for vassdrag er således "Øvre Glomma" som omfatter Hydda/Hyllingen og Øversjøen/Rien/Glåma varig vernet mot kraftutbygging gjennom St.prp. nr.118 (1991-92) "Verneplan IV for vassdrag". Det samlede arealet på nedbørfeltet på disse to hovedvassdragene er på 385 km².

Hydda/Hyllingen

Hydda har sine kilder inne ved riksrøys 152 nord for Soenehkejaevre på vel 1200 m høyde. Herfra renner vassdraget i høyalpint terreng ned til Storhyddsjøen (896 moh.), en ca. 1 km² stor fjellsjø beliggende både i Norge og Sverige. Denne sammenfaller nesten med den mindre Litjhyddsjøen (874 moh.). Området rundt disse sjøene er snaut, og elveløpet er delvis omkranset av store vierkratt. Bjørka kommer så vidt inn i dette høydelaget. Fra Litjhyddsjøen renner Hydda sørover i ca. 7 km til bebyggelsen i Hyddkroken (800 moh.), hvor den gjør en 90 graders sving vestover. På det ca. 5 km lange partiet mellom Hyddkroken til utløpet i Hyllingen, veksler elva mellom slake stryk og brede, stilleflytende partier.

Med unntak av områdene rundt bebyggelsen i Hyddkroken, oppleves elvelandskapet som et "villmarksområde" uten tekniske inngrep av noe slag.

Hyllingen (754 moh.) er en 11 km lang og grunn fjellsjø, omgitt av fjellbjørkeskog, store myrområder og med en strandlinje med blanding av lange sandstrender og erodert morene. På nordsida av sjøen ligger det 5 nedlagte seterområder, som alle i dag brukes som fritidshus. Et titall fritidshus finnes for øvrig langs sjøen. Rundt setervollene er preget fremdeles kulturlandskap.

Hyllingenområdet framstår som et spesielt landskap med stor opplevelsesverdi.

Ved Koievollen i den østligste delen av Hyllingen, faller Vigelåa ut i Hyllingen. Vigelåa er ei fjellelv som veksler mellom fosser og stryk med kilde i den ca. 6 km² store Vigelsjøen (886 moh.) som ligger mellom Storhøgda og Bjønnhåmmåren. Vigelsjøen ligger i hjertet av det foreslåtte verneområdet, og utgjøres av et stort hovedbasseng i nordvest, og et mindre, oppstykket basseng i sørøst. Området rundt er høyalpint med noe einer og dvergbjørk som eneste vegetasjon i busksjiktet. Andre større sjøer i dette kjerneområdet er Vigeltjønnan (882 moh.) og Røsjøen (891 moh.).

Like etter utløpet fra Hyllingen går Hydda over i Hyddfossen, og derfra over i de store meanderne Hyddhåen og Storhåen ovenfor Djupa bru. Her preges landskapet av de høye elvemelene hvor de geologiske prosessene fremdeles er aktive med ras og graving.

Hyllingen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Riosen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Disse områdene er viktige rasteplasser for vannfugl under vår- og høsttrekk.

Langen/Øversjøen/Rien

Den nordvestre delen av det aktuelle området er preget av et meget variert vassdragslandskap, hvor den 16 km² store Rien (748 moh.) dominerer bildet. Den 6 km² store Langen (773 moh.) ligger rett nord for Rien. Herfra renner Langselva gjennom Blankhåen, Lervahåen og Kjellarhåen ned i Storhåen og Litjhåen (753 moh.) og ut i Øversjøen (749 moh.). Øst for Langselvsystemet ligger også en rekke mindre tjønner; (Lakstjønna, Djuptjønna og Skallbekktjønna) i en blanding av myr og bjørkeskog.

Fra nordvest renner Storelva fra Riasten inn i Øversjøen.

Rundt Litjhåen og Øversjøen finnes de største vierkrattene og fuktbjørkeskogene i området. Dette er meget rike trekk- og hekkeområder for lommer, ender, vadere og spurvefugl. Området har også klare botaniske verneverdier i de store vierkrattene. Blandingen av elveparti, loker, håer, myrområder, småtjern, vierkratt og fuktbjørkeskog gjør at området framstår som et klassisk rikt våtmarksområde for fjellregionen.

Rien/Glåma/Hyddhåen/Storhåen

Denne delen av vassdraget domineres av Glåma som fra Riosen går nesten direkte over i Rihåen, som er et viktig oppholdsområde for vannfugl på trekk. Nedenfor Torsvollen går elva over i et stort meandersystem med aktive geologiske prosesser. I Storhåen faller Glåmas og Hyddas løp sammen. Sammen med Hyddhåen er Storhåen det stedet der en best får inntrykk av de store kvartærgeologiske avsetningene i området. Området er påvirket av dyrkings-aktivitet, men dette har så langt ikke virket inn på de geologiske prosessene i vesentlig grad. Nedenfor Skottvollen er elva forbygd for å forhindre utgraving.

I tillegg til å representere et viktig vassdragstrekk i Glommas øverste deler, er dette området også et kvartærgeologisk interessant område, samt ornitologisk verdifullt.

3.1.2. Berggrunnsgeologi

I geologisk sammenheng er området i Røros grovt sett delt i tre med kalkrik fyllitt og Rørosskifer i den vestre del (fra og Rien og vestover), dominans av metaarkose og øyegneis i et midtre parti og granitt/granittisk gneis og metarhyolitt i østre del. I Tydal dominerer granitt/granittisk gneis og metarhyolitt, bortsett fra Møsjødalen i sørvest, hvor det er metaarkose.

Hovedtrekk i landskapet, som variasjon mellom høyfjell, vidder og daler er gjerne et resultat av berggrunnens egenskaper og dens utviklingshistorie. For eksempel danner grunnfjelllets harde bergarter høyområdene i øst, mens lettere eroderbare bergarter fins i lavområdene rundt Rien. Mange landskapselementer kan ha sin opprinnelse i fjellkjededannelsen, med overskyvninger og foldinger av store bergartsflak (dekker) oppå hverandre, forkastninger med mer. Det vi ser i dag er bare rester av fjellkjeden etter lang tids nedtæring.

3.1.3. Kvartærgeologi

I Norge har isbreers arbeid i kvartærtiden spilt en viktig rolle i utformingen av landskapet. I løpet av denne tiden, som omfatter om lag de siste 2 millioner år, var Norge dekket av innlandsis flere ganger.

Ut fra avsetninger fra siste istid er landskapet preget av tre elementer:

1. En jamt avsatt bunmorene dekker det meste av Ridalen og Hyllingsdalen. I NØ-hjørnet er denne avsatt i dalbunnene mens ryggene stikker opp som svaberg. Bunmorenene har jamt over stort grusinnhold, men større områder med leirholdig bunmorene finnes N og V for Rien. Denne leirholdige morenen gir et særlig godt grunnlag for næringskrevende skog- og myrområder.
2. Dødismorene er avsatt i et par større områder. Det ene ligger rundt SV-enden av Rien, det andre i området mellom øvre Hydda og Grøndalen, for det meste på svensk side. Disse dødisområdene er av en viss interesse fordi de er bygd opp av sterkt skiferholdig morenemateriale, og dermed skiller seg

fra dødislandskap i østerdals-området ellers.

3. Breelvavsetninger finnes nesten rundt hele Hyllingen, og også lenger øst ved Hyddkroken. Nivået på de nederste sandflatene langs Hyllingen er bare 3-4 meter over vannspeilet, styrt av utløpsterskelen ved Hyddosen som kan ha vært morenedekt i avsmeltingsfasen og dermed et par meter høyere enn i dag. Store sandterrasser ligger 705-710 moh. ved Aursunden og når inn til Hyddhåen ved Torsvollen, i det som var istidens Brekkenfjordnivå, styrt av utløpsterskelen ved Glåmos og senere hevet 15-20 meter på grunn av skrå landheving gjennom etter-istida. Meget fint utviklede eskere (breelvavsetninger dannet i istunell) fins i området, spesielt ved nordenden av Vigelsjøen. Sør for Møsjøen ligger ei 2 kilometer lang grusslette avsatt som en karakteristisk sandurflate av smelte vann som rant over hovedvannskillet via Vigelsjøen/Helveta og via Langenpasset mot Stuggudal

Nord for Vigelsjøen og Langen er kvartærgeologien dominert av bart fjell over 1000 m og bunnmorene i dalgangene. Meget fint utviklede eskere fra isavsmeltingen er også utviklet i området.

Kvartærgeologisk verdifulle områder

Kart over de kvartærgeologisk verdifulle områdene vises i kartvedlegg 2 og områdene beskrives under.

1. Bre øst i Nordre Skardsfjella

I en østvendt botn av Nordre Skardsfjellet ligger det en liten bre på 13-1400 m. Den er ikke rest fra innlandsisen, men er trolig nydannet for noen tusen år siden.

2. Randmorene i nordvestsiden av Nordre Skardsfjell

I nordvestsiden av Nordre Skardsfjellet ligger en 2 km lang randmorene som er tolket til å representere en aktiv is med et mindre breframstøt fra en iskulminasjon langt øst eller nordøst for Sytan.

3. Strukturer på aksla mellom Skardøra og Villskardsjøen

På aksla mellom Skardøra og Villskardsjøen er det løsmasser med en rekke parallelle furer eller strukturer som kanskje kan ha sammenheng med overspyling av

Øversjøen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Vigelsjøen. Foto: Jan-Erik Andersen.

smelte vann fra en isoverflate i Skardøra mot Villskardsjøen.

4. Løsmasseavsetninger i vestsiden av Skardsfjella og på flatene nedenfor Skardøra

I vestsiden av Skardsfjella og på flatene nedenfor Skardøra er det mange ulike løsmasseavsetninger, blant annet avsmeltingsmorene med nokså haugete overflate og breelvavsetning i form av grusslette (sandur, vifteformet slette bygd opp av sand og grus som er transportert med smelte vann fra breer). Like sør for Væktarhaugen er det en iskontaktskråning ved Vestre Rotåa, samt smelte vannsløp både øst og sør for Væktarhaugen, dannet da isoverflaten lå i denne høyden.

5. Storhåen/Hyddhåen

Tas med som et verdifullt område fordi dimensjonene som framstår ved at Glåma og Hydda skjærer seg ned i breelvavsetningene er større enn noe annet sted i Røros, og fordi det er det siste ikke-forbygde elvepartiet i Glåma før den renner ut i Aursunden. Dessuten er de geologiske prosessene fortsatt aktive, selv om de er under innflytelse av reguleringen i Aursunden helt opp hit.

Det er foretatt oppdyrking av store deler av området oppe på terrassene, og det er pr. i dag et problem knyttet til utrasing som truer dyrkajorda på enkelte steder. Sammen med områdets funksjon som trekkområde for vannfugl, gir de geologiske prosessene området en høy verneverdi.

Storhåen. Foto: Jan-Erik Andersen.

6. Hyllingen

Nær riksgrensen ved Hyddkroken ligger en vifteformet breelvavsetning av grov grus og stein, dannet ved overløp over passet fra Ljusnan-issjøen. Breelvavsetningene viser avtagende kornstørrelse nedover mot Hyllingen. Dødisformene er mest utpreget i Hyllingen der formen på sjøen og noen mindre tjern viser at det lå en rad av store isklumper igjen midt i dalen, samt noen mindre isklumper på sidene. Langs kantene ble det avsatt sand / breelvavsetninger fra smeltevannet som her hadde en rolig strømhastighet. Mange steder er det brattskrenter fra sandterrassene og ned til mange meters dyp i sjøen. Andre steder dukker det opp sandbanker midt ute i sjøen. Dette viser at dødisformene også finnes på sjøbunnen. Sanden på land ligger som store flater 3-4 m over vannspeilet.

På bakgrunn av sin dannelseshistorie og de spesielle dødis-formene rundt og i sjøen, må Hyllingen sies å ha en viss verneverdi, og kanskje bør også dalbunnen innover mot Hyddkroken og overløpsspasset på grensa sees i sammenheng.

7. Vigelsjøen/Langen/Møsjødalen

Like nord for Vigelsjøen og Langen; i øst-vest retning, går hovedvannskillet mellom Trøndelag og Østlandet. Alle spor viser at isbevegelsene og smeltevannsdreneringen gikk samme vei som isoverflatens slake helning mot nordvest til Tydalen. Det finnes spor etter smeltevannet fra omtrent det tidspunktet isoverflata begynte å komme ned mot 900-1000 moh. Smeltevann kunne da komme fra store områder i sørøst (langt inne i Ljusnans dal) der isoverflata var litt høyere, og det var fortsatt nok is over vannskillet til at alt vannet i trakten ble dirigert nordvestover mot Tydalen.

Ved nordenden av Vigelsjøen gikk vatnet i en tunnel under den tynne isen og dannet en stor, flott esker som fører mot et lokalt pass 930 moh. på vannskillet. I sørenden har den flere forgreininger som viser at mange tilførselskanaler, dvs. flere breelver samler seg her. Eskeren er omgitt av flere grussletter med små dødisgroper, trolig dannet litt i etterkant av selve eskeren. Hele breelvkomplekset her avspeiler overløp til Djupholet (Helvete) og videre til Møsjøen. Mellom eskeren og Djupholet er det langs Møåa mest avspylt fjell, men også noen grussletter med små dødisgroper som vitner om isrester fra dreneringsveien. Deretter tok vatnet en ny vei mot lavere pass fra ei slette ved nordenden av Vigelsjøen og ut mot vest til Vigeltjønna, og kanskje en kort tid over et pass 915 moh. til Djupholet, før det begynte å gå ned mot Langen. Derfra rant det videre over mot Møsjøen via det laveste punktet på hovedvasskillet (798 moh.), "Langen-passet". Smeltevannet fraktet mye sand og grus som ble avsatt på den 2 kilometer lange sandursletta i Møsjødalen, sør for Møsjøen.

I vernesammenheng peker eskerområdet ved Vigelsjøen seg ut som en viktig lokalitet, både fordi det er fantastisk fine formelementer her, og fordi det representerer et viktig vitnesbyrd om drenering av smeltevann over hovedvannskillet. Også vannveien videre forbi Møsjøen hører med i denne dreneringshistorien. Langen-passet er viktig fordi det er laveste punkt på vannskillet mellom Røros og Tydal og hadde en viktig funksjon som sist fungerende overløpsspass under isavsmeltingen".

8. Styggdalen

Et par hundre meter nord for Møsjøen ligger et smalt gjel (canyon) utgravd i fast fjell av smeltevann som strømmet nordover gjennom Møsjødalen mens det ennå var noe isrester som tettet igjen dagens naturlige utløp fra Møsjøen.

3.2. STATUS OVER INNGREPSFRI NATUR

Inngrepsfri natur er naturområder som ligger lengre unna tyngre tekniske inngrep enn 1 km. Som tyngre tekniske inngrep regnes offentlige veger og jernbanelinjer, skogsbilveger, traktorveger, kraftlinjer, reguleringsmagasiner, regulerte elver og bekker, kraftstasjoner, rørgater, kanaler, forbygninger og flomverk.

Inngrepsfri natur er inndelt i tre soner etter avstanden fra inngrep:

Inngrepsfri sone 2:	1-3 km fra tyngre tekniske inngrep
Inngrepsfri sone 1:	3-5 km fra tyngre tekniske inngrep
Villmarkspregete områder:	Over 5 km fra tyngre tekniske inngrep

Det er godt forankret i sentrale dokumenter at inngrepsfri natur skal ivaretas så langt som råd er, blant annet St. meld. 29 (1996-97) – Regional planlegging og arealpolitikk, St. meld. 58 (1996-97) – Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling og St. meld. 17 (1998-99) – muligheter i skogsektoren. Fokuset for å ivareta inngrepsfri natur er blitt betydelig sterkere siden NOU 1986:13 og St. meld. nr. 62 (1991-92) ble skrevet.

Det inngrepsfrie naturområdet i Skardsfjella-Hyllingsdalen er totalt for alle soner på 298 km², fordelt på 106 km² i inngrepsfri sone 2, 80 km² i inngrepsfri sone 1 og 112 km² i villmarkspregete sone. Den villmarkspregete sonen strekker seg fra Hyddkroken i sør til Skardøra i nord. Det inngrepsfrie naturområdet i Skardsfjella-Hyllingsdalen er blant de største i Trøndelag og det er slik sett viktig å sikre denne statusen. Kartvedlegg 3 viser det inngrepsfrie naturområdet i Skardsfjella-Hyllingsdalen.

3.3. FLORA OG VEGETASJON

Rien-Hyllingen området er botanisk artsrikt og det er i dette området registrert 345 arter av karplanter. Dette skyldes at store deler av området ligger på næringsrike bergarter.

3.3.1. Flora

Fjellplanter

De fleste av fjellplantene går langs hele fjellkjeden, men en rekke arter finnes bare i Sør-Norge, en rekke bare i Nord-Norge, og ca. 55 arter har en luke i sin utbredelse i fjellkjeden. Røros-området ligger i sørkanten av denne luka.

Fire fjellplanter med hele eller nesten hele sitt areal i Sør-Norge går inn i området: myrtust, svartkurle, gullmyrklegg og kvitsoleie.

En rekke arter med såkalt bisentrisk utbredelse, dvs. arter med luke mellom sine arealer i sør og nord, forekommer i området: snømure, gulmjelt, fjelltettegras, rypebunke, agnorstarr, polarvier, dvergssyre, grannarve, skredrublom og blåmjelt.

Flere andre fjell- og fjellskogsplanter med nokså begrenset utbredelse forekommer også, de fleste meget sparsomt: setervier, fjellmarihand, jøkelstarr, hodestarr og fjell-lok.

Et lite element av nordlige arter med sørgrense i eller nær området er av interesse fordi de krysser luka de bisentriske fjellplantene har, men stopper i sørkant av eller sør for luken. Forklaringen av deres utbredelse er sannsynligvis en annen enn de andre fjellplantene: silkeselje – sørgrense i Tynsert-Engerdal, lappveronika – skandinavisk sørgrense i området.

Arter med østlig utbredelse

Arter med klar østlig utbredelse er: nøkketjønna, huldrestarr, blystarr, kongsspir, dvergtettegras og rundstarr.

To klart østlige arter er funnet rett sør for området, skogjamne og blåvier. Begge kan finnes ved Rien og Hyllingen.

Arter med sørlig utbredelse (varmekjære arter)

Arter med en klart varmekjær utbredelse i Røros-området finnes især i bratte sørvendte lier og i sørberg. Innen området finnes: nattfiol, lerkespore, småsmelle, kvitveis, småbergknapp, bringebær, firkantperikum og jonsokkoll.

Arter med vestlig utbredelse

Den såkalte "Trøndelagstunga" med vestlig kystbundne arter strekker seg såvidt inn i Røros-området. Den eneste arten med svakt oseanisk utbredelse er skrubær og denne går ofte lenger inn i landet, for eksempel i Femundsmarka.

Innførte arter

Noen arter er helt knyttet til setervollene, og er med stor sannsynlighet innført: paddesiv, tunrapp, engrapp, stornesle, småsyre, vassarve, grasstjerneblom, engsmelle, vinterkarse, kvitkløver, gulskolm, fuglevikke, gjerdevikke, karve, glattveronika, stormaure, nyseryllik og markrapp.

Truede og sjeldne arter

Det er registrert 5 arter som inngår i den nasjonale rødlista (Direktoratet for naturforvaltning 1999) i det aktuelle området (tabell 2).

3.3.2. Vegetasjon

Vegetasjon

Mellom 40 og 50 % av Ridalen og Hyllingsdalen er dekt av bjørkeskog. De største, sammenhengende områdene med snaufjell i Røros ligger i nordøst og øst for Rien. Fjellområdet i sør mellom Hyllingsdalen og Vauldalen er mer oppdelt, men botanisk interessant. Mindre lommer med skog finnes også innover i fjellet, bl.a. ved vesle Hyddsjøen og i sørskråninga av Haftorstøten. Større myrer finnes spredt over hele området; de største er Finnfloen mellom Rien og Hyllingen (ca. 2-2,5 km²) og myrene rundt nordenden av Rien. Mindre myrer finnes i mengde opp til ca 950 m; over dette nivået blir de mer sparsomme.

Tabell 2. Plantearter på rødlista i området

Artsnavn	Lokalitet	Rødlistestatus	Referanse
Høstmarinøkkel (<i>Botrychium lanceolatum</i>)	Hyllingsvollen	V+ *	Gunnar Borgos
Håndmarinøkkel (<i>Botrychium multifidum</i>)	Gaukbekken	V+	Fondal 1958
Lappmarihand (<i>Dactylohyssa lapponica</i>)	Dagvola, Støveldalen og Øversjøen	V+	Elven 1974 og herbarie- belegg ved DKNVS
Kvitkurle (<i>Leucorchis albida</i>)	Langvikodden	V+	Elven 1985
Svartkurle (<i>Nigritella nigra</i>)	Øversjøen	V+	Elven 1978

* Hensynskrevende, jf. forklaring på side xx

I Tydal er området i større grad dekket av fjell, og fjellbjørkeskog av noe omfang finnes kun ned mot Langen, inkludert Mahkalahke-området og i Møsjødalen. I fjellet er vegetasjonen i Tydals-delen i hovedsak fattig, men rikere partier finnes, for eksempel i Gråsida-området. Fjellbjørkeskogen varierer fra relativt fattig finnskjepp-type til svært rike lågurt- og høgstaude-typer nord i Langen.

Vegetasjonsseksjoner

Vegetasjonsseksjoner viser den geografiske variasjonen mellom kyst og innland først og fremst når det gjelder nedbør, hvor vi i Norge stort sett har en overgang fra et fuktig (oseanisk) klima i vest til et tørrere (kontinentalt) klima i øst (Moen 1998).

Det foreslåtte verneområdet ligger i sin helhet i "Svakt oseanisk seksjon" hvor de mest typiske vestlige arter mangler. Skrubbærutforminger av blåbærskog, og klokkeling-rome-fattigmyr er vestlige vegetasjonstyper med indre grense i seksjonen. Svake østlige trekk inngår også.

Vegetasjonssone

Vegetasjonssonene er i store trekk bestemt av klimaet, og enhetene gjenspeiler plantedekkets ulike krav til sommervarme (Moen 1998).

De høyereliggende delene av området ligger i den alpine sonen, med innslag av både lav-, mellom- og høyalpin. Hele den alpine sonen ligger over den klimatiske tregrensa. Lavalpin sone er karakterisert av blåbærhei, einerdvergbjørkkratt og viersamfunn. I mellomalpin sone domineres vegetasjonen av grasheier og snøleier. I høyalpin sone mangler sammenhengende dekke av karplanter. Mosematter dominerer i søkkene, navle- og skorpelav på værharde lokaliteter.

De lavereliggende delene ligger i nordboreal sone (nordlig bar- og bjørkeskogsone). Sonen er dominert av bjørkeskog (ofte kalt subalpin bjørkeskog) og dels lavvokst, glissen barskog. Jordvannsmyr dekker store arealer. Øvre grense er satt ved den klimatiske skoggrensa. Sonen har fra gammelt av vært et hovedområde for seterbruk.

Skog

All skog i Rien-Hyllingsdalen er ren fjellbjørkeskog, selv om de økologiske betingelsene er tilstede for skog av både furu og gran. Grana opptrer hyppig, men bare som senkegrupper (vegetativ formering med sideskudd) eller i kunstige plantefelt. Frøforyngelse synes lik null. Furu forekommer mer spredt og bare som enkelttrær. Det finnes også plantet contortafuru på noen få steder, uten at denne er skogdannende.

Ved Rien-Hyllingen preges områdene i skifersonen og mindre områder i sparagmittsonen av næringsrike skogtyper. Områdene i sparagmittsonen preges stort sett av mer nøysomme typer. Særlig nøysomme typer finnes på issjøterassene rundt Hyllingen.

Ned mot Langen er det fjellbjørkeskog og denne er dominert av næringsrike typer. Rundt Møsjøen er det

Bjørkeskog ved Viglåa. Foto: Jan-Erik Andersen.

stort sett bjørkeskog med innslag av gran og furu. Skogen er her relativt fattig, men opp mot Gråsida og på vestsida av sjøen finnes områder med gras- og urterik bjørkeskog i veksling med rikmyrdrag.

Vierkratt

Lite næringskrevende vierkratt opptrer ofte i tilknytning til mellomrike myrtyper og på elve- og bekkebredder over skoggrensa. Den eneste arten av betydning i busksjiktet er lappvier og krattene dekker som regel meget små arealer. Av størst betydning i vernesammenheng er de næringsrike (eutrofe) krattene i de lavere delene av området. Disse finner vi langs kantsonene i Øvre Hydda, som relativt store bestander på sørdelen av Finnfloen og som mannshøye, nesten ugjennomtrengelige kratt på nordvestsida av Rien og Øversjøen.

Krattene på Finnfloen og ved øvre Hydda er av høystaudetype, med blandet busksjikt av lappvier, grønnvier og sølvvier. Viktige arter i feltsjiktet er soleihov, enghumbleblom, mjødurt og fjellpestrot.

De rikeste krattene ved Rien ligger der meandrene (der elva slynger seg i bredden) for Tjerråa og Sandbekken/Storbekken når ned til Rien. De tørrere delene har karakter av høystaude-vierkratt, med store mengder kvitbladtistel, skogrørkvein, fjellkvann og blåmjelt. De våtere delene har karakter av sumpvierkratt, med fullstendig dominans av lappvier og bleikvier og stolpestarr. I disse krattene er myrfiol, myrmaure og

Møsjødalen. Dette området har flere verdifulle kvartærgeologiske formasjoner. Foto: Jan-Erik Andersen.

nyresoleie vanlige. Her finnes også lappveronika, som her har sin sør-grense i Skandinavia.

Ved Sandbekken og Storbekken sør for Litjrien dekker vierkratt av samme type omtrent like store arealer som ved Tjerråa.

Disse vierkratta er de største, best utviklete, mest varierte og minst berørte vi finner i Røros-området. Før reguleringene av Esandsjøen/Nesjøen sto det kilometervis av disse på strendene i Nedalen, men nå er disse borte. Vierkratt av disse typene er meget produktive og av stor betydning for fuglelivet.

Myr, sump og kilder

Området er rikt på myrer, særlig under skoggrensa. Generelt forekommer de rikere myrtypene i den vestre delen, i samme område som de rikere skogtypene, mens

fattige myrer forekommer i øst og nord. Myrene ved Rien, Hyllingen og omkring Langen er meget varierte og omfatter det meste av de rikere myrtyper som finnes i Røros-området.

Den vanligste typen av fattigmyrer er flaskestarr/trådstarr-flarkene som dekker store arealer på flere myrkomplekser, bl. a. myrene på Neset, rundt Grubb-volltjønna og især på Finnfloen.

De tørreste typene av mellom- og rikmyrer forekommer mest som bakkemyrer og er vanlige vest for ei linje fra Hyllingstjønna over Seterfjellet og Strickertvollen til håene nord for Rien. De største områdene finnes på nordsida og vestsida av Rien, i området mellom Glåma og Nedre Hydda.

Noe rikmyrdrag finnes også nord i Langen, i Møsjødalen og i liene i Skardsfjella.

Flarkvegetasjon (avgrensede, våte og flate partier på næringsrike myrer) av mellomrik og rik type er vidt utbredt over hele den vestre og midtre del av området.

Storstarrsummer av flaskestarr og trådstarr opptrer ved de fleste tjønner og sjøer. Større soner med tydelig gjengroing finnes i Rien, Øvresjøen og Litjrien, især ved Tjerråas og Storelvas utløp. Mindre bestander av mer næringsrike sennegrass-summer finnes i Finnfloklumpene og vest for Rien.

Kildevegetasjonen er relativt lite variabel innenfor området. I den østre delen er de næringsfattige kildene omtrent enerådende. I vest er det flere steder registrert næringsrike tuffmose-kildemose-kilder. Fine horisonter med rikkilder finnes i Støveldalen, sørvest for nedre Hyllingsvollen, på vestsida av Rien, nord for

Istervier ved Øversjøen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Hyllingstjønnna, ved Røbekkvollen, og langt inne i sparagmittsonen nord for Hyddkroken.

Fjellvegetasjon

Fjella nord for Hyllingen ligger omtrent i sin helhet i sparagmittsonen med unntak av Haftorstøten og små dolomittkalkfelter i Storhøgda og rundt Vigelsjøen. Hele området er lågalpint med svakt mellomalpint preg på toppen av Haftorstøten. Fjellvegetasjonen er utpreget næringsfattig, og lite kravfulle lyng- og lavheier går til topps på de fleste fjella. Størstedelen av arealet er dekket av krekling-røsslyng-hei eller blåbærhei. Ryggene bærer vanligvis krekling-greplyng-hei, men i deler av sparagmittområdet er ryggene uten jord og vegetasjon. Fjellpyrd kan opptre rikelig i denne typen, for eksempel på Hyllingsvola.

Snøleievegetasjonen er sparsomt utviklet. Hyppigst er grassnøleier med dominans av smyle, finnskjegg og stivstarr. Bregnesnøleier er hyppige og fullstendig dominerte av fjellburkne. Bare meget små felter med ekstreme museøresnøleier finnes, bl.a i Trongskora og på nord- og vestsida av Haftorstøten.

Haftorstøten skiller seg ut i dette fjellområdet i nordøst både topografisk og i vegetasjon. Toppkalotten (1050-1146) rommer rikelig med bregne- og musøresnøleier, blåbærbeltet er tynt, men grassnøleier med finnskjegg-dominans er vel utviklet. Sjølve topplåtet bærer en rabbesivhei av mellomalpin type, der også buefrytle og geitsvingel inngår. I de nedre delene av støten kommer det fram skifrige bergarter. Bergveggen mot sør og rasmarene under har en rik

vegetasjon. Karakteristiske arter er marinøkkel, svartstarr, fuglestarr, bergstarr, småsmelle, lifiol, småbergknapp, tuesildre, snøsildre, raudsildre, dvergmispel og rublom.

Høystaudeengene er optimalt utviklet under Haftorstøten. Dominerende i feltsjiktet er tyrihjel, kvitsoleie, ellers med innslag av ormetelg, kranskonvall, myskegras, bringebær, jonsokkoll, vendelrot, sumphaukeskjegg og kvitbladtistel.

Dagvola er det rikeste av plantefjellene i Røros. Toppområdet dekkes av artsrike reinroseheier med dominans av reinrose og bergstarr, eutrofe snøleier og rik berghyllevegetasjon. På svaberg og berghyller opptrer fjell-lodnebregne, snømore, svartaks, grannsildre, skredrublom og enorme mengder av fjelltettegras.

Fjella øst for Dalvola har sannsynligvis omtrent de samme vegetasjonstypene som fjella nord for Hyllingen. Mindre bestand med høystaudekog og sørbergvegetasjon fins på sørsida av Storhåmmåren og rundt Gruvsjøen.

Fjella øst for Rien ligger mest mellom 900 og 1000 m, men nedbørsmengden synes å være vesentlig større enn lenger øst, snødekket varer langt utover i juli. Hele fjellområdet ligger innenfor rørosskifrene. Arter av interesse er buefrytle, fjellbunke, dvergsyre, jøkelstarr, polarvier og issolleie.

I Viglfjella og Skardsfjella dominerer fattig fjellvegetasjon, men rikere områder finnes. I Gråsida i Møsjødalen finnes rike reinroseheier med innslag av både gullmyrklegg, gulmjelt, myrtust og sotstarr.

Den vestvendte lia av nordre del av Skardsfjella

Haftorstøten skiller seg ut fra de andre fjella i nordøst både topografisk og i vegetasjon . Foto: Jan-Erik Andersen.

domineres av relativt tørre morenerygger med en fattig vegetasjon, men med rikmyrdrag mellom moreneryggene. Et belte med rikere vegetasjon ser ut til å gå i retning nord-sør langs foten av det nordre Skardsfjellet, hvor det finnes områder med reinrosehei.

Strender

Strandvegetasjonen langs Hyllingen er utpreget fattig (oligotrof). Hyllingsstranda er omtrent ren sandstrand. Flommene hindrer sannsynligvis etablering av vegetasjon i sanden og artsutvalget er gjerne tynt og tilfeldig. Unntaket er en smal strandsone helt i østenden av sjøen der substratet er finere, og der en rekke rike (eutrofe) indikatorer går inn, bl.a. myrtevier, tranestarr, gullmyrklegg, setervier, blåmjelt og reinrose.

Lignende rike strandsoner finnes også ved Hydda fra Hyddkroken og nordover med bl.a. rosenrot, gullmyrklegg og kongspir, langs Glåma mellom Rihåa og Veslehåa med svartstarr, hårstarr, rynkevier og gulsildre, langs sørøststranda av Rien med agnorstarr og setermjelt, og langs strendene av Øvresjøen med bl.a. blåmjelt, fjellsnelle, svartstarr, setermjelt, gullmyrklegg og fjellbakkestjerne.

Antropogen vegetasjon

Sterkt kulturpåvirkete arealer dekker meget små arealer i Hyllingsdalen, mens beitepresset og oppdyrking har satt noe preg på vegetasjonen på vestsiden av Rien.

Oppsummering

Elven og Hveem (1986) gir i rapporten "Øvre Glåma. Botaniske verneverdier og konsekvenser av planlagt vassdragsutbygging" en oppsummering av de botaniske verneverdiene innenfor Rien-Hyllingen-området. Denne refereres her i sin helhet:

"Rien-Hyllingen-området er godt undersøkt. Flere viktige økologiske gradienter er representert, og botanisk sett er det heterogent. De viktigste plantegeografiske gradientene er:

1. Fra forholdsvis næringsfattige forhold på fattig berggrunn rundt østdelen av Hyllingen, til meget produktive forhold på vest- og nordsida av Rien.
2. Fra morenesubstrat (fattig og rikt) i det meste av området til glasifluviale sedimenter rundt Hyllingen og på terrassene mellom Torsvollen og Aursunden.
3. Fra mellomboreale forhold nær Aursunden og oppover langs Glåma til nordboreale forhold rundt Rien og Hyllingen.
4. Fra tilnærmet naturlandskap rundt mye av Hyllingen og på østsida av Rien, til et gammelt og pent kulturlandskap (beite/utslått) langs Ridalsveien og i de fremre deler av Hyllingen.

Sammenlagt er området blant de mest varierte og interessante i hele Røros-regionen i botanisk sammenheng, og samtidig blant de som er minst ødelagt av påvirkninger/inngrep i forbindelse med gruvedrift og avskogning.

Området rommer et stort spenn i *vegetasjonstyper*. Skogen består omtrent bare av bjørk, men med spenn fra meget fattige kreklingtyper på de glasifluviale terrassene ved Hyllingen, via fattige blåbær- og røsslyng-skinntrytreyter, skrubbær-småbregnetyper, til noe varmekrevende lågurt-typer ved Glåma nedafor Rihåa og meget produktive høystaudetyper i store deler av området. Sumpskoger og store sump-vierkratt forekommer især langs vestsiden av Rien og ved de nedre delene av Glåma og Hydda. Disse er av næringsrik type.

Myrene varierer tilsvarende, fra meget fattige ombrotrofe, via fattige minerotrofe i øst- delen av området, til dominerende rike til ekstremrike i vest.

Flere viktige myrer ligger i tilknytning til vassdraget; Finnfloen mellom Rien og Hyllingen, småmyrene mellom Riosen og Litjhåa, myrer på Langvikodden på vestsida av Rien, rundt Litjrien/Brentvollen, i nordvestenden av Rien, og ved Tjerråsen på vestsida av Øversjøen. Alle disse er rike.

Sjøstrendene langs Hyllingen består hovedsakelig av glasifluvial sand, og er enten sterile eller har glissen vegetasjon av forholdsvis trivielle arter. Ved innløpet av Hydda i østenden av sjøen forekommer det eutrof strandsone med fjellplanteinnslag. Sjøstrendene langs Rien består hovedsakelig av morene, og flomsjonen her er delvis utvasket og steinet, med en vesentlig rikere vegetasjon enn ved Hyllingen, dels preget av eutrofe arter.

Elvestrendene langs Hydda ned til Hyddhåa og langs Glåma ned til Torsvollen er av eutrof type og med en variert og artsrik vegetasjon. Mange steder langs Glåma kommer det fram kildeisig som gir en ekstra frodig vegetasjon. Mer berglendte strender finnes ved Glåma rett nedafor Litjhåa, ved Hyddfossen og ved Hydda 0,5 km øst for Hyddhåa. Fra Hyddhåa og nedover går Glåma gjennom glasifluviale terrasser, og strendene veksler mellom storstarr- og elvesnellesump, evjevegetasjon, og sand-raskreter. Vegetasjonen er variert, men ikke spesielt artsrik. Det glasifluviale materialet gir meget næringsfattig substrat ovenfor strandsonen.

Vassvegetasjonen er dårlig undersøkt, men synes å være av meget oligotrof type i Hyllingen. Hydda og Glåma ned til Hyddhåa er omtrent uten høyere vegetasjon, mens håene nedenfor synes å ha veksling mellom oligotrof sjø- og elvevegetasjon.

Floristisk er deler av området meget rikt, med eutrofe skog- og myrtyper, sump-vierkratt og elvestrender blant de artsrikeste vegetasjonstypene. Spesielle artsforekomster finnes bl.a. på Finnfloen, ved Hyddfossen og langs Hydda ned til og med Hyddhåa, rundt Øversjøen og Litjrien, ved Langvika, ved Rihåa og Litjhåa, og langs Glåma hele veien fra Litjhåa til Aursunden. En del av de spesielle artsforekomstene er knyttet til sjøkantene og elvestrendene, bl.a. lappveronika, kanelrose og evjeplanter. Andre er knyttet til myrer og sumpskoger/kratt i umiddelbar tilknytning til vannsystemet. Ved Hyddfossen er de mest interessante plantene knyttet til den fuktige sonen som skyldes sprut fra fossen".

Botanisk verdifulle områder

Reidar Elven gir i rapport Botanisk serie 1978-2 "Botaniske undersøkelser i Rien-Hyllingen-området, Røros, Sør-Trøndelag" 6 delområder innenfor det planlagte verneområdet i Røros spesielt høye verneverdier sett ut fra et botanisk ståsted, jf. kartvedlegg 4, som viser områdene:

Området rundt Storelva, Øversjøen og nordenden av Rien (nr. B3 i kartvedlegg 4)

Området har en meget næringskrevende og artsrik vegetasjon, sannsynligvis pga. at morenematerialet her er mer leirholdig enn i resten av området. Høystaudekog, rikmyrer, næringsrike kilder og eutrofe vierkratt forefinnes i store mengder. Vierkrattene er sannsynligvis av interesse i nasjonal målestokk, likeså bjørkeskogen. Resten av typene er av regional interesse. Rik veksling mellom vegetasjonstyper og meget godt utviklete soneringer mellom myr, vierkratt og kjøller. Flere arter av plantegeografisk interesse finnes, bl.a. lappveronika, svartkurle og fjellmarihand.

Området har også zoologisk interesse, især de eutrofe vierkjerrene.

Området er noe preget av beite og utslått, men ikke i negativ retning.

Rihåa, Litjhåa og Finnfloklumpene sør i Nesset (nr. B5 i kartvedlegg 4)

Området inneholder meget næringskrevende og artsrike høystaudekoger og myrer. De næringskrevende skogstypene (høystaude- og skrubbærtyper) dekker her større, sammenhengende urørte arealer enn noe annet sted i Røros. Soneringer mellom skog, myr og kjøller er velutviklede. Dyrelivet er også meget rikt, med uvanlig stor produksjon, især av elg, rype og småfugl. Området er litt preget av beiting og utslått rundt setrene.

Finnfloen og området rundt Flatatjønn (nr. B4 i kartvedlegg 4)

Området har stor variasjon i myrtyper fra de fattigste til de rikeste. Her finnes det meget velutviklede flatmyrkomplekser, med Røros-områdets klart best utviklede flarkvegetasjon. Ved siden av Sølandet er dette den høyest verneverdige myra i Rørosområdet. Flere plantegeografisk interessante arter opptrer i store mengder: Dvergtettegras, blystarr og vierstarr. Det er ikke foretatt noen form for inngrep i området.

Finnfloen er vernet som naturreservat.

Området rundt nedre Vigelåa, Hyllingstjønnna og østenden av Hyllingen (nr. B6 i kartvedlegg 4)

På terrassene ved Vigelåa finnes den beste bjørkeurskogen som er registrert i Rørosområdet. Skogen er velutviklet og med relativt sett gammel bjørk. Rundt Hyllingstjønnna er det sterk veksling mellom næringsrike og fattige bjørkeskoger med rikmyrer og kjøller i søkkene. Landskapet er meget variert og det samme gjelder vegetasjonen. Ved utløpet av Hydda i Hyllingen finnes det eutrof strandvegetasjon. Skogen og myrene rundt

Hyllingstjønnna er litt preget av beiting, mens bjørkeskogen langs Vigelåa er uten synlige inngrep.

Haftorstøten (nr. B7 i kartvedlegg 4)

Haftorstøten beskrives av Elven til å ha en spesielt rik vegetasjon i de nedre delene som følge av at det dukker fram næringsrike, skifrige bergarter her. Marinøkkel, fuglestarr, rødsildre, småbergknapp og dvergmispel er blant artene som nevnes. Enda lenger ned er det optimalt utviklede høystaudeenger med blant annet silkeselje, kranskonvall, myskegras, ormetelg og jonsokkoll i artsutvalget. Elven kaller dette den beste høystaudeura i Røros kommune.

Dagvola (nr. B8 i kartvedlegg 4)

Dagvola er et av de rikeste plantefjella i Røros. Toppområdet dekkes av artsrike reinroseheier med dominans av reinrose, bergstarr, eutrofe snøleier og rik berghyllevegetasjon. Her finnes arter som fjelllodnebregne, snømure, svartaks, grannsildre, skredru-blom, lerkespore og småbergknapp. Enorme mengder av fjelltettegras er karakteristisk for området.

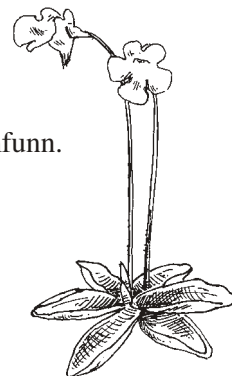
I Tydal har følgende områder spesielle botaniske kvaliteter:

Nordenden av Langen og Møsjødalen (nr. B2 i kartvedlegg 4)

Området omfatter liene nord og øst for Langen og Møsjødalen oppover til Møsjødalsvollen. Berggrunnen synes å være forholdsvis kalkrik omkring Langen. Rundt nordenden av Langen, da særlig rundt den østlige bukta er vegetasjonen rik. Liene preges av lågurtvegetasjon og kalkbjørkeskog i blanding. I fuktigere sig er høgstaudeamfunn vanlig. På østsida av Langen er det rikmyr og ekstremrikmyr med flere orkidearter som skogmarihand, engmarihand, stortveblad og brudespore. Blodmarihand er funnet på en lokalitet. I kalkbjørkeskogen finnes tysbast og liljekonvall. I skråningene mot Møsjødalen er vegetasjonen fattigere, men med rikere partier innimellom. Øst for Møaa strekker det seg noen tørre moer ned mot Møsjøen, og vegetasjonen her er stort sett av typen finnskjeggbjørkeskog – en svært artsfattig vegetasjonstype som er typisk for disse strøkene. Området har betydelig verneverdi ut fra de varierte vegetasjonstypene, spesielt områdene med rik flora.

Gråsida (nr. B1 i kartvedlegg 4)

Vestskråningen av Gråsida og deler av terrenget på toppen har rik vegetasjon med reinrosesamfunn.

3.4. FAUNA

3.4.1. Fuglefauna

Det er registrert 103 arter av fugl innenfor det planlagte verneområdet, hvorav 82 arter er påvist hekkende eller er sannsynlig hekkende. 15 av de registrerte fuglearter står på den nasjonale rødlista (DN 1999) (Tabell 3).

3.4.2. Amfibier, krypdyr og pattedyr

12 arter av amfibier, krypdyr og pattedyr er registrert innenfor området, hvorav 3 står på den nasjonale rødlista. I tillegg forekommer streifdyr av bjørn og ulv. Generelt er grunnlaget for å sette opp en status for amfibier, krypdyr og pattedyr i området dårlig. For pattedyr er grunnlaget spesielt dårlig for smånagere og spissmus.

3.4.3. Truete arter

Innenfor det aktuelle verneområdet er det registrert 15 fuglearter som står på den nasjonale rødlista (DN 1999) (tabell 3). 10 av disse er hensynskrevende (DC), 2 er sårbare (V) og 2 er sjeldne (R). Observasjonene av snøugle er gamle. I tillegg er det muntlig rapportert om observasjoner av bjørn, jerv og fjellrev som jevnlig streifdyr i området.

Definisjoner og forkortelser

Truete arter er en betegnelse som omfatter flere trusselkategorier. De nevnte kategoriene er en nasjonal statusoversikt med utgangspunkt i de nasjonale rødlistene fra Direktoratet for naturforvaltning. (DN-rapport 1999-3).

-Ex (utgått/utryddet): Kategorien omfatter arter som ikke er påvist de siste 50 år. Ex? angir at arten har forsvunnet for mindre enn 50 år siden. For noen arter er muligheten for gjenfinning fortsatt tilstede.

-E (direkte truet) : Arter som står i fare for å utryddes/dø ut dersom de negative faktorene fortsetter å virke. Utrykkene utryddelse og overlevelse brukes i forbindelse med spørsmålet om hvorvidt formeringsdyktige bestander vil kunne opprettholdes eller ikke. Arter med sterkt redusert bestand og arter som har fått mange av sine leveområder ødelagt regnes til denne gruppen.

-V (sårbar): Kategorien omfatter arter som kan gå over i kategorien direkte truede arter i nær framtid dersom de negative faktorene fortsetter å virke.

-R (sjelden): Arter med små bestander som for tiden ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er i en utsatt posisjon fordi de er knyttet til begrensede geografiske områder eller har en spredt og sparsom utbredelse innen et større geografisk område.

Litlrien. Våtmarksområdene fra Litlrien til Åbbårhølet er rike fuglelokaliteter. Foto: Jan-Erik Andersen.

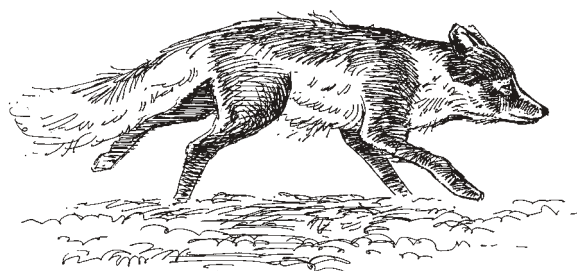
-DC (hensynskrevende): Arter som ikke tilhører kategori V eller R, men som på grunn av tilbakegang krever spesielle hensyn og tiltak.

-DM (hensynskrevende og fåtallig): Omfatter arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. For disse artene er det grunn til overvåking av bestands-situasjonen.

-V+ (hensynskrevende): For karplanter er det vanlig å bruke kategorier fra 0 til 4 (utryddet til hensynskrevende). Kategorien 3(sjelden) betegner arter med få finnesteder, men uten særlige andre trusler enn evt. plantesamling. Kategorien 4 (hensynskrevende) betegner arter med flere voksesteder enn de sårbare eller sjeldne, men de påvirkes negativt av ulike miljøfaktorer. Kategorien hensynskrevende står altså nærmere kategorien sårbar enn sjelden og angis med symbolet V+.

3.4.4. Andre spesielle arter

Området er streifområde for både *ulv og bjørn*, som begge har nærliggende bestander på svensk side. Det samme gjelder *fjellrev*, som har en av sine mest sentrale forekomster i Skandinavia på svensk side i Sylan-Helagsområdet. Til sammen utgjør de store villmarksområdene på begge sider av grensa et av de mest sentrale områdene for både jerv og fjellrev i Skandinavia. Ser en bort fra at reinen i området er tam,

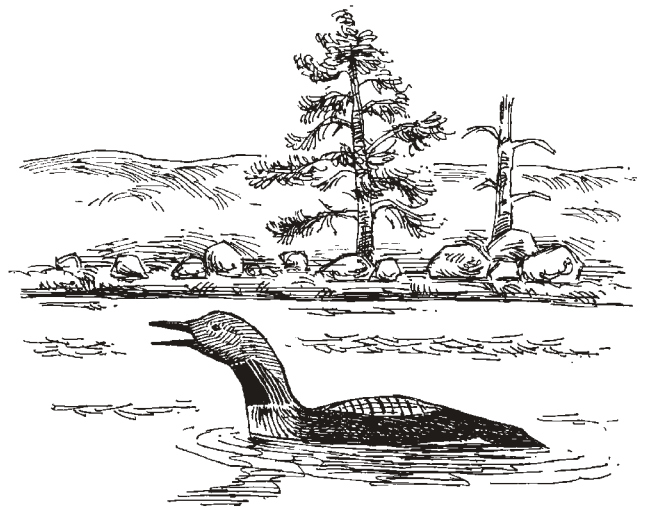

har dette området et komplett og intakt fjelløkosystem som er internasjonalt meget verneverdig.

Ved befaringer i områdene i Skardsfjella og Vigelfjella sommeren 2003, ble det ikke funnet hibakker i aktiv bruk av fjellrev. Opptredener av fjellrev de siste årene er derfor antagelig fra den større bestanden på svensk side. Ved en eventuell ekspansjon vil områdene innenfor det foreslåtte verneområdet utvilsomt representerer egnede yngleområder og biotoper for denne truede arten.

3.4.5. Zoologisk verdifulle områder

Kartvedlegg 4 viser kart over svært viktige og viktige viltområder, slik de er definert i viltkartene for Røros og

Tabell 3. Truede arter i området. Tegnforklaring er gitt i teksten.

Artsnavn	Lokalitet	Rødlistestatus	Referanse
Smålom	Finnfloen, Storrødtjønn, Svartbekktjønn, Røsjøhøgda, Holmtjønn, Hyllingen, Torsvollen, Langen, Vigelsjøen	DC	Trua arter i Røros (FM 1999)
Storlom	Finnfloen, Hyllingen, Djuptjønn, Blankhåen, Langen, Storhåen, Rien, Øversjøen, Langen, Vigelsjøen, Rødsjøen	DC	” Thorsen pers. med
Svartand	Finnfloen, Hyllingen, Øversjøen, Vigelsjøen, Langen, Rødsjøen	DC	” Thorsen pers. med
Sjørør	Finnfloen, Hyllingen, Øversjøen,	DC	” Thorsen pers. med
Bergand	Hyllingen	DC	”
Havelle	Øversjøen, Rien, Vigelsjøen	DC	”
Trane	Finnfloen, Storhåen, Øversjøen, Vigelsjøen	DC	” Rohde 2003
Fjellmyrløper	Finnfloen	DC	”
Dobbeltbekkasin	Torsvollen/Rien, Myssmørvola, PQ 440 640	DC	”
Kongørn	Haftorstøten, Hyddfossen, Skarsfjella	R	”
Jaktfalk	Vigelsjøen, Skardøra	R	”
Myrhauk	Hyllingen/Finnfloen, Øversjøen	V	”
Snøugle		V	Bekken 1984
Dvergspett	Rien/Hyllingen	DC	”
Fjellerke	”	V	”
Pattedyr			
Jerv	Hele området	R	Johansen 2003
Oter	Hydda, Glåma, Vigelåa	V	Johansen 2003
Fjellrev	Vigelsjøen-Skardøra	R	Johansen 2003

Tydal kommuner. I Røros er hele det foreslåtte verneområdet enten definert som viktig eller svært viktig viltområde.

3.4.5.1. Svært viktige viltområder

V1. Sylane

Et svært viktig viltområde som dekker Sylmassivet strekker seg sørover til og med nordøstre del av Skardsfjella. For den del som ligger i Skardsfjella er registreringer av fjellrev den viktigste kvaliteten.

V2. Møsjødalen

I Møsjødalen er det et svært viktig viltområde. Området har viktige trekkveier for elg og her er gode biotoper for våtmarksfugl (for eksempel storlom og smålom) og rovfugl.

V3. Hyddsjødalen

Hyddsjødalen er også et svært viktig viltområde. Dette er registrert som et fjell- og våtmarksområde som er viktig for fjellrev og jerv.

V4. Øversjøen, Litjhåen, Storhåen, nordre del av Rien og utløpet av Langselva.

Både ornitologisk, botanisk og landskapsmessig er dette et svært verdifullt område. Våtmarkene og vierkrattene er av regional interesse og har et stort antall av hekkende spurvefugl, vadere og ender. Observerte arter på rødlista er havelle, myrhauk, storlom, trane, sjørre og svartand.

Ved ornitologiske registreringer i 2003 pekte våtmarksområdene fra Litrien til Åbbårhølet seg ut som det rikeste området (dvs. området vest for nordre del av Rien og Øversjøen). Innenfor denne avgrensningen ble et par svartand og et par sjørre påvist hekkende, mens trane var sannsynlig hekkfugl. Videre har dette området tilhold av bever, da to beverhytter og ferske gnag av bever ble registrert. I tidligere feltundersøkelser, ble en spillplass for dobbeltbekkasin (rødlistet) registrert her, samt at den sjeldne myrhauken ble påvist hekkende.

Ved ornitologiske registreringer i 2003 hadde våtmarksområdet mellom Storhåen og Knuglan høy kvalitet som hekkeområde for artsgruppene lommer, andefugl og vadefugl. Til sammen 35 par med våtmarksfugl ble registrert med påvist eller sannsynlig hekking innenfor dette delområdet i 2003. Av rødlistede arter ble smålom (1 par), sjørre (2 par) og trane (1 par) påvist hekkende. Likeså ble det innenfor dette området funnet partier med eldre bjørkeskog som inneholdt gamle dvergspetthull. Området virket å være lite trafikkert av mennesker, da det var lite spor etter menneskelig aktivitet å se.

Kombinasjonene med vierkratt og rike bjørkeskoger, småvatn, elver og bekker, gjør at området framstår med et svært rikt biologisk mangfold. Det ligger noen hytter i området.

V5. Finnfloen

65 fuglearter er registrert på Finnfloen. Her kan nevnes spesielt at både fjellmyrløper, brushane, trane, svømmesnipe og grønnstilk er faste hekkfugler. Ellers er arter som smålom, storlom, siland, svartand, havelle, krikand og laksand observert i eller like ved området.

3.4.5.2. Viktige viltområder

Røros

Hele det foreslåtte verneområdet i Røros er på viltkartet for Røros enten svært viktig eller viktig viltområde (merket som V7 i kartvedlegg 7). Innenfor det viktige viltområdet har Rohde (2003) skilt ut et delområde med spesielle kvaliteter:

Hyddhåen/Storhåen (nr. V6 på kartvedlegg 5)

Disse områdene ved Torsvollen er svært viktige områder for vannfugl i trekktida vår og høst. Toppand, kvinand, krikand, brunakke, stokkand, svømmesnipe, trane, brushane, vipe, heilo, enkeltbekkasin og rugde opptrer til dels i relativt stort antall i området. Konsentrasjonen om våren har nok sammenheng med at håene og jordene rundt blir relativt tidlig isfrie, mens fjellområdene enda har mye snø, og sjøene i fjellområdene fortsatt er islagt.

Tydal

Viglfjella

Viglfjella er registrert som et viktig viltområde, hvor forekomst av jerv fremheves.

3.5. KULTURMINNER/KULTURVERN

3.5.1. Kulturminner utenom samiske kulturminner

Kulturminner relatert til jakt og fangst eksemplifisert gjennom boplasser og andre oppholdssteder fra steinbrukende tid, samt fangstanlegg peker seg ut som en hovedkategori i området. En annen viktig hovedkategori er de tallrike samiske sporene.

Sporene etter *gårdens* utnyttelse av utmarksressursene i form av slått og setring er imidlertid – i hvert fall tilsynelatende – mindre framtrедende innenfor disse områdene enn de er i lavereliggende skogstrakter nærmere bebyggelsen. Dette viser trolig at områdene i hovedsak har vært utnyttet som ressursområder for jakt, fangst og fiske, og til reindrift. Årsakene til at gårdssamfunnet etter alt å dømme ikke har utnyttet områdene like intensivt som andre steder kan være mange. Det har aldri vært noen stor befolkning i de nærmeste bebygde områdene, som Stugudalen og Brekken. Man har muligens hatt så god tilgang på utmarksbeiter nær gårdsbebyggelsen at det ikke har vært nødvendig å utnytte mer fjerntliggende fjellområder i samme grad. En annen faktor kan være at de nærmeste gårdsområdene trolig alltid har hatt en solid interesse i jakt- og fangstmulighetene i fjelltraktene, slik at den økonomiske basisen i de fjellnære bygdene har bestått av flere elementer enn gårdsdriften alene. Områdene har også vært brukt av samiske grupper, sikkert belagt siden 1600-tallet, da de første skriftlige kildene om dette opptrer.

Alle seteranlegg er ute av drift, men bevaringsverdien av anleggene er jevnt over høy, fordi de vitner om en virksomhet som har vært. Som elementer i landskapet viser de hvor man fant grunnlag for å etablere seterdrift.

Resultatene fra de omfattende kulturminne-registreringene som nylig har blitt utført på svensk side av riksgrensen er interessante å merke seg. Ved undersøkelsene i 1998 utgjorde forhistoriske boplasser beliggende mellom 800 og 1000 moh. nesten halvparten av registreringene. Mange av disse var konsentrert rundt Vålåsjön, et område med gunstige ressursvilkår. Ved undersøkelsene i 1997 var det samiske boplasslevninger som utgjorde hoveddelen av registreringene, sammen med fangstgroper. I 1999 utgjorde samiske kulturminner

Møsjødalsvollen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Pilegrimsleia i Skardøra. Foto: Jan-Erik Andersen.

innpå halvparten av alle registreringer, mens forhistoriske boplasser utgjorde nærmere en tredjedel. Resultatene fra svensk side er viktige ved at de belyser ulike aktiviteter og forskjellige måter å utnytte ressurser på innenfor et større sammenhengende fjellområde. Det er i denne sammenhengen liten grunn til å tro at forholdene på norsk side av riksgrensen skiller seg vesentlig fra tilsvarende på svensk side.

Ved å sammenholde de ulike opplysningene som står til rådighet dannes det derfor et bilde av hvordan områdene er brukt gjennom tidene. Visuelt framstår verneområdene i dag først og fremst som *samiske* kulturlandskap. Det finnes imidlertid også en del synlige innslag av jordbrukskultur i form av setervoller og enkelte spor etter utmarksslått og steingarder i utmarka. Videre har fangstinnretninger i form av fangstgroper i systemer eller enkeltstående etterlatt merker av en viktig næringsvei. Endelig finnes det mindre synlige spor etter menneskelig virksomhet i form av boplasser og andre lokaliteter som i en del tilfeller går mange tusen år tilbake i tid. Det er grunn til å tro at bare en liten del av disse og andre kulturminnetyper er kjent, og at potensialet for nye funn må regnes som høgt. Eksempelvis finnes det trolig konsentrasjoner av lokaliteter fra steinbrukende tid ved steder som har bydd på gunstige vilkår for livberging, langs vassdrag og i nærheten av dyretrekk.

Spesielle kulturminner

Opplysningene under er hentet fra Røe, G. E. 2001 (Red.). Selbu og Tydal – Geologi, gruvedrift og kulturminner – Turbok.

Råvollen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Nedre Hyllingsvollen slik den var før oppføring av nytt sæterhus. Foto: Jan-Erik Andersen.

Ljungdalsveien gikk mellom mellom Gråsida og Vektarhaugen og gjennom Skardøra og er en av de eldste handels- og ferdselsveiene mellom Trøndelag og Jämtland-Härjedalen. Langs denne veien reiste pilegrimer, norske og svenske soldater på hærtog, og rømlinger når det var ufred enten i Norge eller Sverige.

I Styggdalen er det et fangstsystem med 12 fangstgrop, sannsynligvis for elg.

Gamle Härjedalsveien eller Gröndalsveien, også kalt ”postruta” går vest for Møsjøen, videre øst for Viglsjøen og videre over Hydda og vest for Haftorstøten fram til Gröndalen i Sverige. Veien har på enkelte steder rester etter både sommervarding og vintervarding.

Møsjødalen er et gammelt kulturlandskap, med Møsjødalsvollen og lengre sør rester etter Møsjødalsgården, hvor det var fast bosetting til 1757.

Konklusjon

Kultursporene som er registrert tidligere og de som ble påvist ved våre befaringer, skiller seg ikke vesentlig ut fra kulturspor vi finner i andre tilsvarende områder. Fylkeskommunen uttaler seg her ikke i forhold til spor og påvirkning av samisk virksomhet.

Det er ikke mange funn eller påvisninger av fornminner (eldre enn 1537) i området. Disse er imidlertid automatisk fredet, og både kjente og ukjente kulturminner er beskyttet gjennom Kulturminnelovens paragraf 3, jf. paragraf 8.

Av de påviste kulturminnene og -miljøene som ikke er automatisk fredet, finnes det få som kan vurderes å være av en slik kvalitet at de kan vurderes som fredningsverdige. De har likevel betydning for forståelsen av hvordan landskapet har vært anvendt opp gjennom tidene.

Av stående bygninger og bygninger med litt forfall så er det klart at de kan ha en bruksverdi i dag eller ved at bygningen kan komme til anvendelse senere. Andre spor i utmarka som grensemerker og steingarder som ble observert, skilte seg ikke ut som spesielt fredningsverdige som enkeltstående elementer. Disse er likevel bevaringsverdige elementer som forteller om landskapets bruk og historie.

Alle steder har ”sin” historie. Viktigst for disse områdene er faktisk historiene om hendelser som foregikk i ufredsårene 1717-1719 og flyktningetrafikken

i årene 1940 –1945. Men disse historiene har i liten grad satt igjen fysiske spor etter seg.

Nedre Hyllingsvollen/Flatavollen skiller seg ut som spesielt verneverdig ut fra de sporene etter tidligere tiders aktivitet som finnes i og rundt anlegget. Samlingen av kulturspor over et større tidsrom på samme området gjør at det er i fredningsklasse etter § 20 i Kulturminneloven.

Hyddkrokens historie som gårdsanlegg i utmarka er også av stor interesse, både om man definerer dette som automatisk fredet som samisk kulturminne eller om man skal vurdere dette i forhold til Kulturminnelovens § 20. Den representerer en marginal bosetting som er viktig for en dokumentasjon av behovet for dyrkbar mark i en periode da befolkningstallet nådde sitt høydepunkt i forhold til hva datidens dyrkingsmetoder og teknologiutvikling kunne brødfø. Samtidig representerer den muligens et tidlig anlegg fra fast samisk bosetting i overgang fra reinnomadisme.

I tillegg er de mange sporene etter Trondhjems Turistforenings virksomhet i området fram til i dag viktige vitner om turismens utvikling og konsekvenser av den økende fritidens betydning i det moderne samfunnet. Dette gjelder spesielt for Sylan.

Generelt vurderer Fylkeskommunen det dit hen at kulturminneverdiene sikres ved et eventuelt landskapsvern etter Naturvernloven. De automatisk fredete kulturminnene er i tillegg gitt et vern gjennom Kulturminneloven.

Mahkalahke, et område med mange samiske kulturminner. Foto: Jan-Erik Andersen.

3.5.2. Samiske kulturminner

Tidligere er det gjort en del registreringer av samiske kulturminner innenfor både Sytan og Hyllingsdalen landskapsvernområder. Registreringene ble hovedsakelig foretatt i løpet av 1980-tallet gjennom et registreringsprosjekt koordinert av Saemien Sijte, det sørsamiske museet på Snåsa. Utover dette er det gjort en del registreringer i forbindelse med ulike prosjekter samt noen enkeltregistreringer. Registreringene fra før 1999 er sammenstilt i Sverre Fjellheim sin bok *Samer i Rørostraktene*. Innafor begge landskapsvernområdene ble det i løpet av sommeren 2003 imidlertid gjort en god del nye registreringer av samiske kulturminner. Mesteparten av de nye registreringene er boplasser med *gåetie-sijjieh*, gammetufter, og *aernieh*, ildesteder (sannsynligvis ofte etter teltboplasser) samt *boernh*, oppbevaringssteder for reinmelk, reinost, bær, fisk og kjøtt. Mange av boplassene er lokalisert nært hverandre i større og mindre konsentrasjoner og danner da såkalte *basisområder*. Fra en eldre fase med fangstbasert reindrift som økonomi er det registrert en rekke fangstgropor innafor områdene. Spesielt for Hyllingsdalen er de tidligere registrerte tjæremilene til samer Pelle Pedersen. I tillegg ble det registrert noen lokaliteter med kulturminner av uklar type og med uvisst funksjon, som eksempelvis rekken med hull på østsida av Finfloklumpen i Hyllingsdalen.

Kartvedlegg 5 viser kart over de registrerte samiske kulturminner i det foreslåtte verneområdet.

Mangfoldet av kulturminner forteller om en langvarig samisk bruk av området og om kontinuitet av bosetting fra en økonomi med jakt, fiske og fangstbasert reindrift via tamreinnomadisme med melkebruk til dagens mer ekstensive reindrift. Utviklingen fra et jakt- og fangstsamfunn til dagens ekstensive reindrift har selvfølgelig vært en lang prosess med mange faktorer som har hatt betydning. Etter hvert gikk enkelte reindriftsamer bort fra reindriften, spesielt på slutten av 1800-tallet, og slo seg ned som bofaste. Her levde de av jakt, fangst og fiske samt kortere eller lengre lønnet arbeid for bøndene og andre. En del av de bofaste samene gikk senere tilbake til reindriftnæringa. Ellers var ofte de fastboende samiske husholdene sosialt og økonomisk nært knyttet til reindriftsamene gjennom utstrakt hold av sytingsrein og slektskap. Slik oppsto et sosialt og kulturelt fellesskap mellom både nomader og bofaste samer.

Det samiske kulturlandskapet har stor tidsdybde og høy grad av kontinuitet fordi bruken av landskapet i dag, på tross av nyere teknologi og redskap, ikke har endret seg så mye gjennom historien. Både i forbindelse med den tidligere fangstbaserte økonomien og ved dagens moderne reindrift må man ha forholdt seg, og fortsatt forholde seg til, landskapet med alt av hva det innebærer med strategiske analyser og taktiske disposisjoner. Man må til alle tider forholde seg til reinens trekkvaner og bevegelser i landskapet etter årstid, vær, beite og terrengforhold. Nåtidens reingjerde plasseres i prinsippet på samme måte i terrenget som fangstanleggene for vill

rein i fangstsamfunnets tid, og da som nå, bygger man ledegjerder for å styre flokken dit en vil ha den. Historien og tradisjonene forteller oss at de samiske forfedrene slektledd etter slektledd gjennom århundrer har utformet rommet og knyttet sterke bånd mellom menneske og territorium. Mange samer har vokst opp med mytene, fortellingene og forestillingene forankret i tradisjonene som ofte er knyttet til landskapet. Det innebærer at mange av samene har røtter i et landskap, et område eller territorium som de regner for sitt eget der forfedrene deres har satt sine spor. Dette betyr også at vern av det samiske, historiske kulturlandskapet vil være et svært viktig bidrag til å vedlikeholde samenes relasjoner til forfedrenes fjell, og dermed holde liv i de historiske røttene dette landskapet representerer både for dagens og morgendagens generasjoner.

Alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk freda og dette innebærer at kulturminnene er gitt nasjonal verdi gjennom kulturminneloven. Det er ikke gjort noen dateringer av samiske kulturminner i Sytan og Hyllingsdalen landskapsvernområder, men med all sannsynlighet er de fleste av de registrerte kulturminnene innafor de berørte områdene eldre enn 100 år og dermed automatisk freda. Mangel på både muntlige og skriftlige kilder samt den tolkning av kulturminnene som har blitt gjort i forbindelse med befaringene ute i felt tilsier dette. Noen av kulturminnene er også trolig betydelig eldre enn 100 år. Dette gjelder særlig fangstgropene og noen av ildstedene etter teltboplasser. Lignende registrerte teltboplasser i andre samiske områder er datert til jernalder, det vil si at de er minst 1000 år gamle. De samiske kulturminnene i Hyllingsdalen viser derfor til et kulturlandskap med stor tidsdybde. Gammetufter, teltboplasser, oppbevaringssteder og samlesteder for rein henger nøye sammen og danner såkalte basisområder i landskapet. De gir oss derfor et bra bilde av den tidligere samiske utnyttelsen av landskapet. De samiske kulturminnene i Hyllingsdalen illustrerer nettopp dette på en glimrende måte og danner av den grunn meget verdifulle kulturmiljøer.

Spredningen av samiske kulturminner innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet er forholdsvis jevn hva gjelder ulike typer av kulturminner. Det er derfor litt vanskelig å si at noen av de opplistede delområdene er mer verneverdig enn andre på grunn av særskilt fine eller gamle kulturminner. Som tidligere nevnt henger alt nøye sammen i den samiske utnyttelsen av landskapet.

For Hyllingsdalen er det naturlig å trekke grensen slik at det viktige basisområdet i *Mahkalahke* nordvest for Langen blir inkludert i verneplanen (jf. Fjellheim 1999). Her er det registrert en mengde samiske kulturminner (jf. kartvedlegg 5). Videre er området ved Møsjøen også viktig i forhold til samiske kulturminner. Her er det blant annet registrert en samisk gravplass. Den ligger i ei ur under en berghammer og ble funnet 1915. Den døde var dekket med 2-4 neverlag som var sydd sammen med senetråd. Det ble ved nærmere undersøkelser funnet noen gjenstander av metall. Funnet er ikke datert (Fjellheim 1999).

4. BRUKERINTERESSER

I regi av Røros og Tydal kommuner er det utarbeidet en egen brukerrapport (Reinsborg og Johansen 2005). Under presenteres et sammendrag av brukerrapporten. For mer detaljer, henvises det til brukerrapporten og tilleggsnotat av 21.2.2006 som supplerer og retter feil og mangler i brukerrapporten.

4.1. EIENDOMS- OG BRUKSRETTSFORHOLD

Storparten av området er privat eid. Av statlige eiendommer inngår Røros Nordre allmenning på i alt 29,9 km², som gjør at den statlige andel av verneforslaget er på 9 %.

4.1.1. Røros kommune

Med unntak av et område rundt Viglsjøen på grensa mot Tydalen, som tilhører staten, er hele området privat. Kartvedlegg 6 viser berørte eiendommer i Røros kommune og kartvedlegg 7 viser berørte eiendommer i Tydal kommune. Vedlegg 1 gir en oversikt over det areal som den enkelte eiendom er berørt med.

I følge en jordskiftesak fra 1953 ligger det bruksretter knyttet til forskjellige veier i området, noe som regulerer privatrettslige forhold grunneierne imellom.

4.1.2. Tydal kommune

I alt 10 private eiendommer i Tydal berøres av verneforslaget og disse er vist i kartvedlegg 7. En arealoppgave for disse er gitt i vedlegg 3. Eiendommen 190/1-3 med brukene Langen og Mjøsdaalen er den største eiendommen (ca 70 km²) og strekker seg fra Langen og Møsjødalssvola i vest til Riksgrensen i øst.

Bruksretter

Riast-Hylling reinbeitedistrikt har bruksrett til reindrift og nordre grense for reinbeitedistriktet går gjennom Skardøra. Essand reinbeitedistrikt har bruksrett til reindrift og her går distriktets sørgrense i Skardøra. De har sommerbeite lenger nord og vinterbeite i Femundområdet og de benytter det foreslåtte verneområdet i første rekke i forbindelse med flytting mellom sommer- og vinterbeite.

Noen grunneiere i Stuggudal-området har fiskeretter i fjellvatna innenfor det foreslåtte verneområdet, på annen manns grunn.

4.2. TEKNISKE ANLEGG, BYGNINGER OG INNGREP INNENFOR OMRÅDET

Veisituasjonen i Røros-delen av området er behandlet under kap. 4.9.1. I Tydal er det ingen veier innenfor området og det foreligger heller ikke planer for veibygging som berører området.

4.2.1. Røros

Flere eiendommer i Røros kommune har i en jordskiftesak fått rettigheter til naust utenfor egen eiendom og noen av disse naustene er bygd, jf. kap. 4.6.4, som beskriver dette nærmere.

Setre og tidligere fast bosetting er beskrevet under kap. 4.4.

Fritidsbebyggelse

Etter krigen ble det i likhet med andre steder i landet også her satt opp en del hytter. Hyttene er i stor grad konsentrert langs Rien og vannene lenger nord. Det er også satt opp hytter på en del setervoller. I alt 79 hytter/setre finnes innenfor området i Røros. Kartvedlegg 8 viser hyttene i området.

I Røros kommune sin arealplanlegging har det her de siste årene vært ført en meget streng hyttepolitikk i denne del av kommunen, og området har vært et "nei-område" med hensyn til videre utbygging. I forbindelse med siste rullering av kommuneplanen kom det ingen søknader om hyttetomter innenfor planleggingsgrensa for verneområdet.

På eiendommen 90/1 er det tidligere (1970-tallet) lagt fram planer om en større hytteutbygging. Dette inngår som en del av en større plan for eiendommen. Det er i planen lagt opp til 3 hyttefelt på til sammen 40-55 hytter. Det foreligger ikke tillatelse til dette etter plan- og bygningsloven.

Utenom dette har det i forbindelse med rullering av arealplanen ikke kommet søknader om bygging av hytter innenfor det planlagte verneområdet. Gjennom arbeidet med brukerrapporten for det foreslåtte verneområdet har imidlertid flere grunneiere uttrykt ønske om å få sette opp en eller flere hytter i framtida.

4.2.2. Tydal

Fritidsbebyggelse/utleiebygg

Det finnes tre hytter innenfor det foreslåtte verneområdet som ikke har, eller har hatt tilknytning til setring eller som gammel boplass. To av disse ligger på nordsida av Møsjøen på sameiet mellom eiendommene 190/4 og 190/5. Den tredje ligger på sørsida av Store Skarddørrsjøen like ved Riksgrensen, på eiendommen 188/5. Plassering av bygningene vises på kartvedlegg 8.

Naust

Det er oppført to naust i tilknytning til hyttene ved Møsjøen.

Det er tre naust i tilknytning til byggene på nordvestsida av Langen. Videre er det et mindre naust ved Litllangen.

Planlagte bygg

På eiendommen 190/1-3 ønsker grunneierne at det skal kunne åpnes for å føre opp flere mindre hytter/koier

langs Langen, samt ved Knugltjønna og Viglsjøen. De ønsker også å sette istand seterbygningen på Møsjødalsvollen. De ønsker videre å sette opp fangsthytter/båthus ved Hydda nord for Hyddsjøen, ved Vigelsjøen og ved Knuvltjern.

På sameiet 190/4 og 190/5 ønsker grunneierne å sette opp hver sin fiskebu/båthus ved Rotåsjøen, hvor en kan ha båt og fiskegarn. Buene bør også ha 1-2 soveplasser. Grunneierne ønsker også å utvide sitt eksisterende tilbud ved Møsjøen, hvor den ene grunneieren planlegger en påbygging av eksisterende båthus, slik at det blir 2-4 sengeplasser og hvor den andre planlegger å restaurere eksisterende bu og utvide med naust ved Møsjøen. Det også aktuelt i framtida å sette opp ei fiskebu ved Søndre Skardørsjø.

4.3. SKOGBRUK

4.3.1. Beskrivelse av skogen i området

Naturlig er det bare bjørk som er skogdannende treslag i det foreslåtte verneområdet. Andre treslag forekommer naturlig bare enkeltvis eller i mindre grupper.

Det ligger noen plantefelt i området, hovedsakelig med gran, men det er også plantet noe contortafuru.

Skogbildet har endret seg mye i dette området de siste årene. Tidligere utmarksbruk i form av slått og beite ga et langt mer åpent skogbilde enn hva som er tilfellet i dag. Beitedyra og stedvis utmarksslåtten holdt ungskogen nede. Dette førte til langt lavere tilvekst enn i dag. Etter at utmarksslåtten helt har opphørt og beitetrykket er sterkt redusert, har tilveksten av bjørk vært meget stor, kanskje spesielt i områdene nærmest Aursunden, der beitetrykket var størst.

Tabell 4 viser beregning av skogareal, stående volum og årlig tilvekst innenfor det planlagte landskapsvernområdet. Grunnlaget for areal er eiendomskart fra jordskiftesak, Brekken Sameie (Jordskifteverket), samt digitalt eiendomskart for Røros kommune (Statens kartverk), sammenstilt med skogfolie fra N50 (Statens kartverk). Oversikten er utarbeidet av Skogeierforeninga Nord.

Områdetaksten i Røros-nord viser både innenfor landskapsvernområdet og i tilstøtende områder en grense mellom produktiv og uproduktiv skog i høydelag mellom 825 og 875 moh., med enkelte spesielle topografiske småfigurer opp til 900 moh. Arealet i tabell 2 er derfor beregnet areal dekket av skog i definisjonen som legges til grunn ved N50-kartlegging av markslag, i høydelag < 840 moh. Effektivt skogareal er deretter redusert med 20% som kompensasjon for ispedd uproduktivt areal. (myr, impediment o.l.).

Grunnlaget for stående volum og tilvekst, er områdetaksten i Røros-nord (Skogeierforeninga Nord, 98-99). Gjennomsnittstall fra denne taksten for stående volum pr. da. i bonitet H40, 11, 8 og 6 er beregnet, vektet etter bonitetsfordeling. Resultatet av denne beregningen (3,39 kbm/daa) er brukt som grunnlag i

denne tabellen. Samme beregningsmåte er valgt for gjennomsnittlig årlig tilvekst pr. da. (res. 0,15 kbm./da/år).

Med bakgrunn i metodikken gjøres det oppmerksom på at resultatene blir statistisk gjennomsnitt for landskapsvernområdet, og ikke bør brukes til annet formål henført til spesifikke geografiske arealer. Beregningene viser at det er 31.771 dekar produktiv skog innenfor det foreslåtte verneområdet, med et stående volum på 107.736 m³.

4.3.2. Tidligere bruk

I deler av Hyllingsdalen har det til tider vært en omfattende hogst av bjørk både til eget bruk og for salg. En periode ble det hogd store mengder med bjørk som ble transportert til Glåmos for videre transport med jernbane. Under krigen var det også tvangshogst. I følge data fra Rørosbygdenes Skogeierlag ble det på 1950-tallet avvirket 2.500-3.000 favner ved pr. år i Brekken-området.

Det er også hogd bjørk for kolbrenning. Ved Myrmoen var det et større anlegg for brenning av kol.

4.3.3. Dagens bruk

Trolig har det neppe i historisk tid stått så mye skog i området, og tilveksten er betydelig større enn uttaket. Avvirkningen varierer mye innenfor de ulike eiendommene. De siste årene har det vært større etterspørsel på ved og bedre priser på bjørka, hvilket har økt interessen for avvirkning.

Rørosved

Flere av grunneierne er delaktige i et aksjeselskap, Rørosved, som produserer ved. En del ikke aksjeeiere leverer også bjørk til Rørosved. Ca. 30 % av andelseierne i Rørosved vil berøres av verneforslaget. I forhold til vernet pekes det på at hogstmaskiner er tatt i bruk og en er bekymret for eventuelle restriksjoner på bruken av disse innenfor et eventuelt verneområde.

4.3.4. Framtidig bruk

Framtidig bruk av området i skogbrukssammenheng vil avhenge av forskjellige faktorer. Dersom den gunstige prisutviklingen på bjørk fortsetter vil trolig interessen for å avvirke øke.

Det kan i framtida være aktuelt å bruke hogstmaskiner til avvirkninger i området.

Deler av skogressursene ligger vanskelig tilgjengelig i forhold til uttak og en vil være avhengig av en viss grad av tilrettelegging i terrenget for å ta ut ressursene på en rasjonell måte. I kartvedlegg 1 er vist planlagte veier som rettighetshaverne ser som nødvendige for å komme inn i ulike områder.

Interreg-prosjektet "Lokal foredling av skog i Härjedalen og Røros kommuner"

Dette prosjektet ble gjennomført i 1998-2000. Sluttrapporten forelå i 2000 og ble presentert for

Tabell 4. Beregnet skogareal, stående volum og årlig tilvekst innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet og de foreslåtte naturreservatene i Hyllingsdalen. Forklaring til beregningsmåten er gjort i teksten.

Gnr	Bnr	Produktivt skogareal i daa	Stående volum i M3	Årlig tilvekst i M3
81	1	283	961	37
	2	781	2647	102
82	1	727	2465	95
	7	1	4	0
83	2	207	702	27
	8	0	1	0
84	1	245	832	32
85	1	213	724	28
86	1	551	1870	72
87	1	379	1286	49
	3	194	657	25
	31	1	4	0
	4	248	840	32
	5	257	873	33
	8	536	1816	70
	9	98	332	13
	10	16	56	2
	13	1	4	0
	14	1	4	0
89	3	83	280	11
	6	423	1435	55
	8	11	38	1
	1	8704	29506	1131
	2	68	231	9
90	3	587	1990	76
	4	2146	7277	279
	1	463	1571	60
	11	113	385	15
91	2	781	2648	102
	24	1	4	0
	1	2546	8632	331
92	2	70	236	9
	20	48	162	6
	21	4	13	0
	6	27	91	3
96	1	79	267	10
98	1	347	1175	45
	2	9	32	1
100	1	10	34	1
	3	1552	5260	202
101	2	43	145	6
	16	101	342	13
102	1	11	39	1
	2	80	270	10
119	1	23	79	3
120	243	120	408	16
	244	83	282	11
	246	220	747	29
	247	122	415	16
	248	1752	5941	228
	249	1583	5366	206
	250	1685	5713	219
	251	857	2905	111
	313	1287	4362	167
	400	70	239	9
132	444	2	6	0
	506	2	8	0
	540	1	4	0
	857	1	3	0
	881	1	3	0
	882	1	5	0
	Sameie 1	917	3109	119
	Sum	31771	107736	4128

ledelsen i begge kommuner ved årsskiftet 2000/2001. I følge markedsanalyser i rapporten er det muligheter for store uttak av råstoff fra området. I følge rapporten er det muligheter for å etablere en ny bedrift med 12-14 faste arbeidsplasser, i tillegg til økt arbeidsaktivitet i skogen.

4.3.5. Tydal

Det foreslåtte verneområdet ligger i sin helhet ovenfor verneskoggrensa, men det foregår en del vedhogst i Møsjødalen. Ca. 5 prosent av det foreslåtte verneområdet utgjøres av skog og med skog menes i denne sammenhengen i første rekke bjørkeskog. Bjørk er en ettertraktet vedressurs, og følgelig innehar området et potensiale for grunneierne i forhold til vedsalg. Områder som er særlig aktuelle i forbindelse med hogst av bjørk til ved er Møsjødalen og områdene ned mot Langen og Litl-Langen.

4.4. JORDBRUK/BEITEBRUK

4.4.1. Røros

Tidligere utnyttelse

Jordbruket har her som ellers i landet gjennomgått store forandringer. Utmarka ble utnyttet i langt større grad tidligere.

Tidligere ble mye av foret hentet fra utmarka. Store deler av Hyllingsdalen ble utnyttet til utmarksslått. De fleste produktive myrene i området har trolig vært slått. Utmarksslåtten avtok gradvis i intensitet utover på 1900-tallet, og opphørte helt på 50-60-tallet.

I hele Røros-distriktet var måsså (lav) et viktig tilleggsfor. Også i dette området ble det tatt ut måsså, men de viktigste områdene for måssåtaking lå utenfor området, i Viglfjella, sør for mellomriksveien.

I alt 9 setre ligger innenfor området. 22 andre setereiendommer blir berørt av vernet, men for disse ligger tunet utenfor.

Seterbruket pågikk til ca. 1970. En vanlig besetning besto av både kyr, sauer og geiter, som beitet innenfor et område rundt setra. Av hensyn til de mange utslåttene og tidligere sikkert også rovdyr, ble dyra i stor grad gjett. Brekkendistriktet hadde tidligere et stort geitehold, noe som i stor grad bidro til å holde skogen nede.

Mens det tidligere var mange som utnyttet både beite- og slåtteressursene i Hyllingsdalen, nyttes området i dag bare av noen få brukere til beite. Tidligere var det vanlig å ha noen husdyr av ulike slag. I dag satses det mer på enten sau eller kyr. Geitehold har helt opphørt.

Faste bosettinger i området

Råvollen (132/249) hadde en periode fast bosetting. Fangst og fiske var svært viktig som tilleggsnæringer på denne plassen. De drev også med turisme og båtutleie.

Hyddkroken (90/4, 90/6 og 142/1) ligger helt inne ved svenskegrensa, like ved en gammel ferdselsvei mellom Trøndelag og Härjedalen. Opprinnelig hadde en same, Christian Christiansen, kongeskjøte på eiendommen.

Det ble først bygd på sørsiden av elva der det også ble setret en periode. Først på 1880-tallet var det to bruk her. Fast bosetting ble det slutt på i 1953, og etter det har Hyddkroken vært et feriested.

Hyddkroken har også veirett gjennom Hyllingsdalen med rettigheter til båthus i Hyllingen, i følge jordskifteprotokollen.

På Jonasvollen var det fast bosetting i reindrifta fram mot ca. 1960.

Dagens beitebruk

4 besetninger med sau har deler av sine beiteområder innenfor det foreslåtte verneområdet i Røros og i 2003 ble det i disse besetninger sluppet i alt 263 sauer og 417 lam. Øyvollen beitelag slipper ca. 50 ungdyr på inngjerdet beite i Ridalen, jf. kartvedlegg 9, som viser plasseringen av gjerdet.

Skottvollen felleseter og Hyddmoen felleseter ligger delvis innenfor planleggingsområdet og 9 mjølkebruk har dyr på disse fellesetene om sommeren.

Beite ved Storhåen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Hyddkroken. Foto: Stein-Arne Andreassen.

Framtidig bruk

Før fellessetra ved Hyddmoen ble anlagt har det vært planer om en fellesseter i Hyllingsdalen.

For eiendommen gnr/bnr 90/1 ble det på 1970-tallet utarbeidet en større plan for videreutvikling. Bakgrunnen for denne planen er at opprettelsen av Sølendet naturreservat beslagla store arealer med potensiell dyrkingsjord. Det ble derfor vurdert nydyrking i Hyllingsdalen. I jordstyrets saksutgreiing framgår at det er registrert ca. 300 daa. dyrkingsjord i Hyllingsdalen 1 km øst for Haugavollen. 500 meter vest for Haugavollen er det også arealer med potensiell dyrkingsjord. Det antas at arealet med mulig dyrkingsjord er større. Videre antas det at store deler av Hyllingsdalen har gode beitemarker uten at denne eiendommen er vurdert spesielt.

Storfeinnhegning Storhåen. Foto: Jan-Erik Andersen.

Tilpasninger til rovdyr

De siste årene har det vært til dels omfattende tap av sau på beite i dette området. Tapene skyldes i hovedsak bjørn, men jerv er også en potensiell skadegjører. Den svenske bjørnestammen har vært i ekspansjon de siste årene, og det er lite trolig at "bjørnetrafikken" i området blir mindre i årene framover. I framtida kan det derfor være aktuelt med tapsforebyggende tiltak. Av tiltak som kan være i konflikt med et framtidig vern og reinbeidriftsinteressene er en mulighet for å gjerde inn deler av området.

Flomsikring langs Hydda

Langs Hydda er det fare for erosjon og det kan være aktuelt med ulike tiltak for flomsikring i framtida. Dette kan også berøre arealer innenfor det planlagte verneområdet.

Langs Hydda er det fare for erosjon.

Foto: Jan-Erik Andersen.

Gjeterbu

Det er ønske om å sette opp en gjeterbu ved Storfisktjønna, da dette er et område med stort beitebruk av sau. Plasseringen av denne er vist på kartvedlegg 8.

4.4.2. Tydal

Aktiv seterdrift i det foreslåtte verneområdet opphørte på begynnelsen av 1950-tallet, og de gamle setervollene er i ferd med å gro igjen. Bortsett fra beiting brukes ikke området i dag til jordbruk.

Beitegrunnlaget i flere norske fjellstrøk ble taksert på 1960-tallet, og i den forbindelse beskrives "Stugudalsbeitet" som en enhet. Beitet i dette området blir beskrevet som godt. Årsaken til at områder betegnes som godt beiteland, kommer av at det bl.a. finnes plantesamfunn av blåbær-smyletypen og grasrike snøleier. I områder innenfor "Stugudalsbeitet" som i 1963 var ubenyttet som saubeite, anslås det å kunne være plass til 4000-4500 sau.

Storfebeiting

To av grunneierne i det foreslåtte verneområdet driver med storfe. I framtida, avhengig av utviklinga i landbruket, kan det være aktuelt å utnytte beiteressursene innover i bl.a. Møsjødalen i større grad enn i dag. I tillegg til grunneierne i området, deltar fire andre aktive storfebruk i Stugudal sankelag. Områder som benyttes av Stugudal sankelag, er bl.a. områdene opp mot Gråsida og Vektarhaugan. På Stugudal sankelags område ble det i 2003 sluppet 134 storfe.

Saubeiting

I dag er det ett bruk i Stugudal som driver med sau. Dette bruket slapp 50 voksendyr og 88 lam på beite i 2003, og bruker bl.a. Møsjødalen som beite for besetningen. Dette bruket er ikke grunneier i det foreslåtte verneområdet, men deltar i Stugudal sankelag som har fellesbeite i området. Tidligere, og inntil ganske nylig var det flere av grunneierne i det foreslåtte verneområdet som drev med sau og/eller storfe.

Seterbygninger/boplasser

Langen (190/1-3): På denne vollen var det fjellgårdsdrift fram til 1951. Husa på gården er ikke lenger i bruk. Nåværende eiere har i alle år brukt ei hytte nord for tunet som ble satt opp av A. Gullowsen i 1920. Selve vollen ligger like utenfor det foreslåtte verneområdet på østsida av Langen, men storparten av eiendommen ligger innenfor.

Møsjødalsvollen (189/2, 190/1): Denne vollen var i bruk fram til ca. 1953. I dag er det bare rester av fjøset igjen, mens seterbygningen står enda og er i dag ikke i bruksmessig stand.

Langsvollen (191/1): Denne vollen var i bruk fram til utpå 1800-tallet. Hovedbygningen på vollen er restaurert, og brukes ennå. Et uthus like ved er forfallent. To nye bygg pluss uthus, er satt opp litt nedenfor selve Langsvollen, nærmere Langen. Selve vollen og de nye byggene ligger like utenfor det

foreslåtte verneområdet på nordvestsida av Langen.

Håvollen (192/1): På denne vollen var det seterdrift fra gammelt av. De opprinnelige bygg er borte, men det er nå satt opp et nytt bygg her (1995). Håvollen er de siste ti årene bygd opp med bruk i turistnæring, og en del av etableringene er enda ikke fullført. Det er inngjerdet et beiteområde for hester ved vollen. Som et nytt turmål er det oppført et mindre hus ved Langen. Håvollen ligger like utenfor den foreslåtte verneområde-avgrensningen.

4.5. REINDRIFT

4.5.1. Reindrift i tidligere tider

Reindriften i Rørostraktene har som ellers i Skandinavia gjennomgått ulike faser. Fram til ca. 1500 hadde vi en fangstbasert reindrift som besto i fangst av rein, i tillegg til fiske, jakt og fangst på andre dyr. Temte rein fungerte som lokkedyr i forbindelse med reinfangsten. Videre ble rein temt til trekk- og kløvdyr, for transport og melking. I området finner vi flere fangstanlegg. Fra ca. 1500 ble det vanlig å temme rein. Disse ble brukt til transport og melking, og fungerte som lokkedyr for å fange ville dyr.

Samene har tilpasset sin næringsutøvelse i takt med endringene i samfunnet for øvrig. Så lenge selvholdnings- og bytteøkonomien var rådende var reindriften knyttet til flere produkter av reinen, foruten kjøtt, skinn og bearbejdede skinnvarer, melk og ost. Med pengeøkonomien ble kjøttet etter hvert den viktigste handelsvaren. En reindrift, delvis basert på melking av reinsimler om sommeren ble praktisert fram til 1900-1930. Reinen har hele tiden dannet forutsetningen for kulturen; økonomi, bosetning, flyttinger, boliger, klær, mat, sosiale forhold m.v. For øvrig levde samene av det naturen ga; fisk og vilt, bær og planter til medisiner, høsting av fôr, skohøy, ved til brensel, uttak av torv og trevirke til gammer, never, reingjerder, redskaper og andre bruksgjenstander.

Det har vært en gradvis overgang fra fangstsamfunn og nomadesamfunn til dagens reindrift. Organisasjonsformen *sitje* ("sameby") består av noen familier/en sosial gruppe mennesker som driver jakt, fangst, fiske og reindrift i fellesskap innenfor et territorielt område, og som foretar felles forflytninger mellom sesongområder. Denne sosiale og territoriale organisasjonsformen har sin opprinnelse tilbake til fangstsamfunnet, og har seinere dannet grunnlaget for reindriften organisering innen reinbeitedistriktene slik vi kjenner den i dag.

Den eldste kjente skriftlige kilde som spesifikt omhandler området som omfattes av det foreslåtte verneområdet for Sylene og Hyllingsdalen er sammen Thomas Mortensen som i 1690 hadde bygsel på en fjellstrekning fra Sylene og sørover mot Hyllingsdalen. Bygselen var utstedt av fogden i Selbu fra 1657-70 og omfattet et område han da hadde besittet i 40 år. Sammen Anders Larsen hadde innehatt det samme område "imod

de 70 Aar" før Thomas Mortensens tid (Kilde: Fjellheim; 1999).

Johs. Falkenberg fikk fortalt av sin informant Lars Jacobsen (f. 1863) at samene i det gamle Gåebrien sitje (Riast/Hylling reinbeitedistrikt) hadde felles vinterbeite ved Femund, men at de om våren ofte delte seg i en gruppe som holdt til i Riasten i sommerhalvåret, og en annen gruppe som holdt til i Hyllingen. Området var i følge ham ikke et eget gammelt "by"-område, men var en del av Gåebrien sitje (Kilde: Falkenberg; 1983).

Det er registrert flere samiske kulturminner innenfor det foreslåtte verneplanområdet, jf. kap. 3.4.2.

4.5.2. Dagens reindrift

Ved distriktsinndelingen i 1894 ble Hyllingen opprettet som eget reinbeitedistrikt. Distriktet ble etter hvert driftsmessig og administrativt slått sammen med Riastdistriktet, og betegnes i dag som Riast/Hylling reinbeitedistrikt.

Det meste av det planlagte verneområdet ligger innenfor Riast/Hylling reinbeitedistrikt (Gåebrien sitje). Den nordligste delen av området ligger innen Essand reinbeitedistrikt (saanti sitje). Grensa mellom driftsområdene går gjennom Skardøra.

Området nyttes i hovedsak som sensommer/ høst- og høstvinterbeiter, men kan også bli brukt som vår- og forsommerland. For øvrig er det flytteområder for begge reinbeitedistriktene i forbindelse med de sesongmessige vår- og høstflyttingene til og fra vinterbeite i Femund reinbeitedistrikt. Oversikt over flyttleiene og trekkleiene er vist på kartvedlegg 9.

Reintallet for Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter har i den senere tiden ligget på ca. 4500 rein i begge distrikter. Høyeste reintall er fastsatt til 9000 rein innen vinterbeiteområdene i Femund reinbeitedistrikt, fordelt på de to distriktene.

Riast/Hylling består av totalt 10 driftsenheter med til sammen 50 personer direkte tilknyttet reindriften. Tallet omfatter driftsenhetsinnehaver med familier, pensjonister og binæringsutøvere. Essand består av 9 driftsenheter med til sammen 40 personer.

Samisk kultur-, nærings- og samfunnsliv er avhengig av et materielt grunnlag, og muligheter for folket til å livnære seg av naturressursene. I dag dreier det seg om at ressursene skal kunne gi tilstrekkelig levegrunnlag og inntekter for reindriftsbefolkningen i dagens samfunn. Det er fortsatt en ikke ubetydelig selvforsyning og

egenproduksjon av forskjellige produkter. Foruten kjøtt og andre produkter fra reinen, utgjør fiske, jakt/fangst og bærplukking fortsatt en viktig del av mathusholdningen. Videre er uttak av ved til brensel, trevirke til telt/gammer og materialer til bruksgjenstander/ sløyd m.v. deler av ressursutnyttelsen i dag.

Området er en del av et gammelt samisk bruks- og bosettingsområde. Utnyttelsen av naturressursene har vært en viktig del av samisk kultur i generasjoner, og området er fortsatt av stor betydning for samisk kultur og tradisjon.

Gjerdeanlegg i forbindelse med reindriften

Langs riksgrensa nordover til Hyddsjøen og i Skardøra er det anlagt sperregjerder mellom Norge og Sverige (se kartvedlegg 9). Nord for Hyddsjøen er det ikke noe gjerde på grunn av at snømengdene her er så store at en ikke har funnet det hensiktsmessig. Tilgrensende sameby på svensk side, Mittådalen, beiter periodevis inne på norsk side i dette området.

I forbindelse med konsesjonen for utbygging av Neavassdraget, er Trondheim Elektrisitetsverk pålagt å sette opp og vedlikeholde reingjerdet langs grensa til Sverige. Dette gjerdet berører det foreslåtte verneområdet i Skardøra. Det er etablert porter/stiger for passering av gjerdene langs de merka turistløypene.

Forholdet mellom norsk og svensk reindrift, deriblant sperregjerder langs riksgrensen reguleres gjennom den norsk-svenske reinbeitekonvensjonen av 09.02.1972. For Sør-Trøndelag fylke, og for de sørlige deler av Nord-Trøndelag fylke og Jämtlands län, gjelder en egen gjerdeprotokoll, ratifisert 13.12.1971, også omtalt i gjerdeprotokollen av 09.02.1972, artikkel 9. Sperregjerdestrekningen som berører Hyllingsdalen, er et norsk, henholdsvis svensk, statlig ansvar når det gjelder oppføring, kostnader og vedlikehold. Det årlige vedlikeholdet av den norske gjerdestrekningen forestås av Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag/ Hedmark. Reinbeitekonvensjonen er under reforhandling mellom landene, og innstilling til ny konvensjon var ute til høring i 2001. 17.06.2005 ble det vedtatt en endringslov, i påvente av at ny reinbeitekonvensjon er på plass.

Gjeterhytter

Det er 6 gjeterhytter i området tilknyttet reindriften og disse er vist i kartvedlegg 9.

4.5.3. Framtidige behov for reindrifta i området

Reindrifta har i dag ingen konkrete planer for nye anlegg i området, men det er viktig at de eksisterende kan vedlikeholdes. Dette inkluderer ulike transportbehov for varer og materiell til gjeterhytter/-buer og Reindriftsforvaltningens bygging/vedlikehold av sperregjerdet. Det er mulig at behovet for et gjerdeanlegg for deling av norsk og svensk rein kan aktualisere seg i framtiden. Det samme gjelder et mulig sperregjerde mellom Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter.

Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder vil, sammen med Femundsmarka nasjonalpark med tilgrensende landskapsvernområder, utgjøre en stor del av de områder Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter bruker gjennom året. Etter reindriften oppfatning bør samme lovverk, reindriftsloven, gjelde uavhengig av om en er innenfor verneområdet eller ikke.

Hyllingsdalen er så å si eneste gjenværende større dalføre som i dag er noenlunde fri for tekniske inngrep innen Riast/Hylling reinbeitedistrikt. Hyllingsdalen er et trivselområde for reinen. Da det ikke er bilvei inn i området er ferdsel og menneskelige forstyrrelser i området begrenset. Dersom vernet fører til økt ferdsel, bl.a. med etablering av landbruks-/skogsveier og tilrettelegging for turisme og friluftsliv vil dette forringe beitelandet. For reindriften er det viktig at området beholder de samme kvaliteter som det har i dag.

4.5.4. Jakt- og fiskerettigheter for reindriften

Samene tilhørende Riast/Hylling og Essand reinbeitedistrikter har rett til jakt, fangst og fiske med videre i området etter alders tids bruk og bestemmelsene i reindriftsloven og folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

4.6 JAKT OG FISKE

4.6.1 Viltressursene

Det foreslåtte verneområdet har til dels meget gode produksjonsforhold for de tradisjonelle viltartene som skogshøns, hare og elg. Som i andre deler av fjellregionen har bestanden av elg hatt en kraftig vekst i siste halvdel av det forrige århundret. Hyllingsdalen har gode sommerbiotoper for arten. Vinterstid trekker elgen ut av området. Tidligere var rypa utvilsomt av størst betydning i fangstsammenheng. For enkelte var snarefangst på rype en viktig attåtnæring. Området har fortsatt gode bestander av rype, både lirype og fjellrype.

Småviltjakta i det foreslåtte verneområdet i Tydal organiseres av den enkelte grunneier. Småviltjakta foregår stort sett etter lirype og fjellrype. Noe av lokalbefolkningen i Stugudal driver også med snarefangst av rype i Møsjødalsområdet. På eiendommen 190/1-3 utøver grunneierne småviltjakt på egen eiendom.

I dag er det elgen som utgjør den viktigste viltressursen i området. I Røros ligger 8 elgvald helt

eller delvis innenfor området. På disse valdene var det i 2003 totalt 54 fellingsretter.

Storviltjakta i det foreslåtte verneområdet i Tydal utføres i jaktvaldene Stugudal sør og Stugudal nord i driftsplanområdet "Jaktområde øst". På Stugudal sør ble det i jaktåret 2003 felt 6 elg. På Stugudal nord ble det i 2003 felt 6 elg. Møsjødalen er et av de viktigste områdene i det foreslåtte verneområdet med hensyn på elgjakt.

4.6.2. Jaktrettigheter

En høyesterettsdom av 6. april 1968 har følgende slutning: "Samene i Riast-Hyllingen reinbeitedistrikt har under opphold med rein rett til å drive jakt, fangst og fiske til husbehov i Brekken sameie i område øst for en linje mellom Hyllingen og Dagvolsjøen fastsatt ved overensstemmelse av 9. august 1873 og grensegangsforretning av 11. august 1873"

Denne rett til jakt og fangst er uberørt og uforandret ved jordskiftet og påhviler de samme områder som tidligere.

Utenom denne rett hører all jakt og fangst innenfor området til grunneieren. Et snaufjellsområde i nord på grensa til Tydal tilhører staten og administreres av Aursund fjellstyre. Fjellstyret selger kort for småviltjakt. Småviltjakta på privat grunn leies i stor grad ut, mens elgjakta for det meste utføres av rettighetshaverne.

Når det gjelder generelle innspill om jakt har følgende kommet fram:

- Det ønskes ingen begrensninger mht. felling av bever utover de viltloven setter.
- Uttransport av felt storvilt skal foregå med dispensasjon fra vernebestemmelsene.
- Brekken Nordbygd Jaktsameie ønsker å sette opp ei jaktbu i sitt jaktkortområde.

4.6.3. Fiskeressursene

Opprinnelig hadde området bare fiskearter som vandret inn vestfra, ørret og røye. I begynnelsen av det forrige århundret ble sik satt ut i en rekke vassdrag i hele Rørosdistriktet. Innenfor dette området ble sik satt ut i Lakstjønna og spredde seg derfra ned i Rien. Videre ble sik satt ut i en del småvann vest og nord for Dagvolsjøen. I tillegg finnes lake, blant annet i Hyllingen. Flere av vannene er rike på fisk og spesielt fjellvannene nord i området er kjent for til dels storvokst røye.

4.6.4. Utnyttelse av fisket/naustrettigheter

Etter jordskiftesaken fra 1953 ble hele området inndelt i delområder. Grunneiere som tilhører et delområde fikk da fiskerett i vann innenfor vedkommende delområde. Det ble da også et organisert fiskekortsalg for hvert delområde. Jordskiftet førte også til at flere fikk naustrettigheter på annen manns grunn. Av i alt 29 naust er 14 ennå ikke bygd. Jordskiftet har beskrevet nøyaktig beliggenhet for disse, jf. brukerrapporten, som beskriver dette nærmere.

Det er videre sagt i forbindelse med jordskiftet at dersom fisket omordnes har den fiskeberettigede rett til vederlagsfritt å få utvist ny nausttomt slik at fisket kan utnyttas.

Fiskekortsalg

Det foreslåtte verneområdet på Røros er inndelt i fire fiskekortområder:

- Aursund fjellstyre
- Nordre Ridal og Glommen-Rien fiskeforeninger
- Hydda-Hyllingen
- Borga-Vaula

3 private områder, Gulowsen, Sundvollen og Kroken inngår ikke i noe kortområde.

Fritidsfiske i det foreslåtte verneområdet i Tydal organiseres gjennom Tydal grunneierlag og Stugudal grunneierlag. Unntatt her er Langen, Knugltjønna og Vigltjønna, hvor det ikke er organisert fiskekortsalg. De områdene som brukes mest er Møsjøen, Skarddørssjøen, Villskardsjøen, Rotåsjøen, Viglsjøen, Storhyddsjøen og Soenehkejaevrie, og fisket foregår etter ørret, røye og lake. Til fiske i Møsjøen drives det utleie av båter av grunneierne. Fritidsfisket foregår hovedsakelig om sommeren, men isfiske foregår også, og da mest om våren.

4.6.5. Fiskekultiveringer

En del vann som for eksempel Dagvolsjøen er overbefolket av røye. Her har det vært drevet et uttynningsfiske. Både denne og til dels Gruvsjøen har en tett bestand av røye. For å få opp størrelse og kvalitet på fisken kan det derfor være aktuelt med et uttynningsfiske.

En aktuell problemstilling er å hindre siken i å spre seg til andre vann og vassdrag. Siken er som tidligere nevnt ikke naturlig hjemmehørende her og også ut fra miljøhensyn er det ønskelig å hindre videre spredning og ideelt sett fjerne den fra området. Dette er i dag trolig mulig bare ved rotenonbehandling, hvilket i tilfellet også vil utrydde andre organismer. Spesielt alvorlig er det dersom siken kommer ned i Hyllingen. Det har tidligere vært søkt om rotenonbehandling, men det er så langt ikke gitt tillatelse fra DN.

Båtoppslag, Øversjøen. Foto: Jan-Erik Andersen.

4.7. FRILUFTSLIV OG TURISME I RØROSDALEN AV OMRÅDET

Sommerbruk

Sammenliknet med andre større verneområder i Sør-Norge har området ikke vært særlig kjent. Trafikken er om sommeren sterkt konsentrert til vannene.

Dyrhaug ridesenter arrangerer guidete rideturer i fjellområdene innenfor verneområdet.

Vinterbruk

Området, spesielt de mindre tilgjengelige delene, benyttes trolig mer om vinteren enn om sommeren. Flere av vannene er gode isfiskevann og spesielt populære på etterm vinteren. På svensk side går det en egen isfiskeløype for snøscooter inn til Hyddsjøen.

I kartvedlegg 10 er mye brukte skiløyper der det kjøres opp spor med snøscooter inntegnet. Disse er det et ønske om å få kjøre opp med snøscooter også om området blir vernet.

4.7.1 Framtidige planer

Vauldalen fjellhotell

Vauldalen fjellhotell har i dag en rekke tilbud til sine gjester basert på ulike aktiviteter i naturen. Det foreligger planer om å utvide tilbudet. Områder både innenfor og utenfor det planlagte verneområdet blir brukt.

Nedenfor er eksisterende tilbud og framtidige planer som berører verneområdet kort beskrevet.

Oppkjøring av skiløyper

Grensetraktene mellom Brekken og Funäsdalen er kjent for en lang skisesong. Kartvedlegg 10 viser en oversikt over løyper som kjøres opp. Noen løyper kjøres opp regelmessig, mens andre kjøres opp i forbindelse med vinterferie og påske. Det er viktig for Vauldalen at dette tilbudet opprettholdes.

Snøscootersafari

Vauldalen fjellhotell ønsker seg også en mulighet for å arrangere snøscootersafari for sine gjester. En ser her for seg et omfang på ca. to turer pr måned. Av hensyn til annet friluftsliv ønsker bedriften ikke å arrangere slike turer i vinterferie og påske.

Turer med hest

Vauldalen fjellhotell har i flere år satset på bruk av hest som et aktivitetstilbud. Bedriften ønsker å arrangere turer etter den gamle rideveien mellom Vauldalen og Grøndalen. En tenker seg her et omfang på ca. 2 turer med 10 hester.

Turer med hest og vogn arrangeres om sommeren etter Gruvsjøveien.

Kjøring med rein

I hotellets nærområde er det planer om å kjøre opp en trasé for regelmessig kjøring med rein.

Det er også planer om dagsutflukter med hest/rein til en lavvo. Løypa må kjøres opp.

Natursti/fjellklatring

Natursti og klatring i Gruvsjøberget er planlagt.

En grunneier har planer om å utvikle et reiselivstilbud med bruk av hest i området.

På Råvollen (132/249) drives utleievirksomhet for turister. I denne forbindelse er det ønskelig å framføre en vei fram til vollen.

Fra rettighetshavere ved innfallsportene til Hyllingsdalen er det et ønske om en avklaring mht. parkeringsplasser, skilting, informasjon m.m.

4.8. FRILUFTSLIV OG TURISME I TYDALDELEN AV OMRÅDET

Deler av området som er foreslått vernet blir brukt mye i forhold til friluftsliv og turisme. Området blir brukt mest i forhold til: ski/fotturer med utgangspunkt fra Nedalshytta, Vætarhaugen og Stugudal, jakt og fiske, bærplukking og rideturer. Skardsfjella med Skarddøra blir i større grad brukt enn Viglfjella lenger sør. Oppkjørte skiløyper i Tydal er vist i kartvedlegg 10.

Fotturismen i området tar stort sett utgangspunkt i systemet av hytter og turtraséer som Trondhjems Turistforening (TT) driver. TT har bl.a. sommermerkede ruter mellom Stugudal/Vektarhaugen og Nedalshytta, samt mellom Stugudal/Vektarhaugen og Skarddøra. Sistnevnte rute fortsetter på svensk side ned til demningen på Sylsjøen.

TT mener det er viktig at det blir gitt rimelige rammebetingelser innen vernebestemmelsene for å utføre oppgavene som er knyttet til å drive systemet av hytter og ruter og øvrige aktiviteter i fjellet.

Ridning

Dyrhaug ridesenter er spesialisert på guidede rideturer med islandshester i fjellområdene i og rundt Tydal, og bruker Sylan/Skardsfjella mye i sin næringsvirksomhet. Siden 1971 har familiebedriften hatt ca. 5000 besøkende gjester fra hele Europa. Bedriften legger opp mange av sine rideturer med utgangspunkt i Nedalshytta like nord for det foreslåtte verneområdet. I forbindelse med ridningen brukes stort sett andre traséer enn TT's sti og løypenett. Dette bl.a. for å spare terrenget for unødige slitasje. Bedriften har ca. 70 islandshester.

Bedriften ser det som viktig for sin eksistens at et vern ikke legger hindringer for sin aktivitet i det foreslåtte verneområdet. De anser det som viktig at hestene får beite fritt innenfor området slik at slitasjeskader i terrenget unngås.

Grunneier av 192/1 i Tydal, driver også med ridning i området, og da med bl.a. Håvollen som utgangspunkt.

4.8.1 Næringsutvikling i forhold til turisme

Utleievirksomheten på hytta ved Store Skarddørssjøen på gnr/bnr 188/5 ønskes opprettholdt. I den forbindelse kan det bli aktuelt å frakte båt dit igjen.

På eiendommen 190/5 vil en opprettholde, og om mulig utvide tilbudet og virksomheten ved Møsjøen. I den forbindelse nevnes restaurering og utvidelse av hytta, flytting av båthus nærmere Møsjøen, vedhogst, mulig framtidig beiting og jakt/fiske-utleie. I forhold til jakt og fiske nevnes også at det kan bli aktuelt og sette opp fiskebu ved Rotåsjøen evt. Søndre Skarddørssjø.

På eiendommen 190/4 ønsker de å utvide sitt tilbud i forhold til utleie av båt ved Møsjøen. Dette innebærer å bygge på båthuset slik at det blir 2-4 soveplasser der. Denne kan da benyttes både i forhold til jakt og til fiske. Ei bu/båthus ønskes også satt opp ved Rotåsjøen, hvor en kan ha båt og muligheter for garnfiske. Her tenkes det å ha 1-2 soveplasser. Denne bua vil da også kunne gi omkringliggende jakt- og fiskeressurser overnattingsmuligheter. Opprettelse av et "villmarksleir"-konsept nevnes også. Dette innebærer muligheter for overnatting, matservering, jakt, fiske, fisk/vilt-tilberedning og tilbud til bl.a. skoleklasser.

På eiendommen 188/2 nevner grunneier følgende for sin virksomhet og framtidige virksomhet på eiendommen: utbygging av hyttefelt, vedhogst, transport, jakt og snarefangst, friluftsliv inkl. skitilbud, drive fiske, utvikle hanggliding-tilbud, rideaktiviteter, pilegrimsleden og diverse. Det er imidlertid ikke nærmere bestemt hvor på eiendommen de framtidige prosjektene skal settes ut i live, men egen råderett i forhold til disse planene understrekes.

Eierne av 190/1-3 ønsker at det på deler av eiendommen kan åpnes for oppsetting av flere mindre hytter/koier. I den forbindelse nevnes Langen, Knugtjønna og Viglsjøen. Dette vil da sikre nåværende og framtidig bruk av området, samt gi mulighet til å forvalte den store eiendommen. På sikt kan flere aktiviteter vedr. næringsutvikling være aktuelle; det gjelder vedhogst, jakt, fiske, ulike fritidsaktiviteter samt utlegg av hyttetomter.

Trondhjems Turistforening har ønsker om ei vandrerute fra Femundsmarka til Tydal via Hyllingsdalen for å få et bedre tilbud til fjellvandrere.

4.9. MOTORFERDSEL I RØROSDALEN AV OMRÅDET

4.9.1 Sommer

I tabell 5 beskrives eksisterende veier/veileier/kjørespor i området. Klassifiseringen er gjort av landbrukskontoret i Røros kommune etter standard for landbruksveier utarbeidet av Landbruksdepartementet (standarden er gjengitt i vedlegg 4). Kartvedlegg 11 viser veiene, samt også forslag om nye veier, som har kommet fram gjennom arbeidet med verneforslaget.

Kjøring i forbindelse med reindrift

I forbindelse med utøvelse av reindrift benyttes terrengmotorsykler i barmarksperioden og snøscooter om vinteren.

Uttransport av felt elg

Til uttransport av felt vilt har det vært benyttet elgtrekk, 4-hjulinger (ATV) og snøscooter. Fra rettighetshaverne er det sterkt ønskelig at det fortsatt er mulig å bruke slike hjelpemidler i forbindelse med transport av felt storvilt.

Motorferdsel på vassdragene

I det planlagte verneområdet er det to sjøer der det benyttes motorbåt, Rien og Hyllingen. Ved Rien finnes flere hytter. Hytteeierne og grunneierne bruker motorbåt. Øversjøen nord for Rien blir i praksis betraktet som en del av Rien, da det ikke er noen høydeforskjell mellom de to sjøene. I Hyllingen brukes motorbåt mest til transport til eiendommene for rettighetshaverne og i forbindelse med fiske.

Samene bruker motor på båt på Viglsjøen. Det er generelt ikke åpnet for bruk av motor på båt i Viglsjøen av kommunene.

4.9.2 Vinter

Det finnes ingen godkjente traséer for kjøring med snøscooter i området. På svensk side går det en godkjent scootertrasé fram til Hyddsjøen. Denne er mye benyttet av isfiskere. Spesielt på ettervinteren er det såpass stor trafikk inn til hytter/setereieendommer at det i praksis er et fast scooterspor innover Hyllingsdalen over Hyllingen. Denne trafikken har i hovedsak utgangspunkt fra Høgvollveien. Noe trafikk går også ut fra Torsvollen.

Fra Vauldalen kjøres det regelmessig opp skiløyper, som vist i kartvedlegg 10. I forbindelse med vinterferie og påske har det også vært vanlig praksis å kjøre opp løyper. Hytteeierne nord i Rien har også kjørt opp skiløyper opp mot Langen.

4.10. MOTORFERDSEL I TYDALSDELEN AV OMRÅDET

4.10.1. Motorferdsel i forhold til eksisterende bebyggelse

På eiendommen 188/1-2 ser de det som nødvendig med motorisert transport til sin hytte ved Store Skarddørsjø; snøscooter om vinteren og firehjulsdrevet motorsykkel om sommeren.

På eiendommen 190/4 er det behov for snøscootertransport og annet motorisert kjøretøy i forbindelse med eksisterende bebyggelse ved Møsjøen for vedhogst og andre aktiviteter på eiendommen.

På eiendommen 190/1-3 er det behov for snøscootertransport til hytta og husene på Langen og i Møsjødalen. Dette gjelder kjøring av propan, proviant

Kjørespor ved Hyddkroken. Foto: Jan-Erik Andersen.

og persontransport samt materialer for vedlikehold av husene. De har også et behov for tilsyn av eiendommen.

4.10.2 Motorferdsel i forhold til kraftutbygging

TEV bruker motoriserte kjøretøy i forbindelse med snødybdemålinger i/like utenfor det foreslåtte verneområdet. Det blir også kjørt gjennom Skarddøra fordi dette i noen tilfeller er mest hensiktsmessig.

4.10.3 Motorferdsel i forhold til reindrift

På grunn av forskjellige reguleringer av reindriften, med bl.a. tidsfrister og krav til gjennomføring av ulike arbeidsoperasjoner som kalvemerking, slakterier, skillinger og tellinger, er næringen i dag stilt overfor store krav til effektivitet. Dette gjør at reindriften er avhengig av å nytte motorisert transport til gjeting, samling til kalvemerking og slaktning, samt flyttinger mellom beiteområdene. På barmark gjelder det terrenggående motorsykler og helikopter, og vinterstid snøscootere og helikopter.

Videre brukes motoriserte kjøretøy av TEV i samband med vedlikehold av reingjerdet i området Falskjøen-Skarddøra.

4.10.4 Motorferdsel i forhold til jakt

Jaktlagene tilknyttet Jaktområde øst driftsplanområde

Tabell 5. Oversikt over eksisterende veier og kjørespor innenfor det foreslåtte verneområdet. Kartvedlegg 11 viser hvor veiene ligger.

Vei nr.	Veinavn	Klassifisering	Kommentar
1	Hyllingdalsveien med stikkvei til Røbekkvollen videre til Vigelåa, kjørespor videre til Hyllingstjønna. Stikkvei til Røbekkvollen dårlig kl. 8.	Traktorvei kl. 7 til Blomsterhaugen, Traktorvei kl. 8	Er en gammel hestevei som er rustet opp. Benyttes i dag som traktorvei av rettighetshaverne i området
2	Gruvsjøveien (til Gruvsjøen)	Traktorvei kl. 7	Etter grensejustering ligger denne utenfor verneområdet.
3	Kjørespor fra Gruvsjøen til Hydkroken	Klassifiseres ikke som traktorvei, kun kjørespor	Har i lengre tid vært benyttet med traktor
4	Stikkvei til Gruvsjøvollen	Traktorvei kl. 8	
5	Vei fra Valsetvollen til 3 hytter ved Storhåen og Litjhåen	Traktorvei kl. 8	
6	Trasé fra Movollen til Lervahåen med tilhørende plantefelt	Sti, klassifiseres ikke som vei	
7	Vei fra Storelvavollen til storfeinnhegning	Traktorvei kl. 8	
8	Vei fra Storelva til Hytter ved Øversjøen	Traktorvei kl. 7	
9	Trasé fra Ridalsveien til båthavn ved Øversjøen	Klassifiseres ikke som vei, kun kjørespor	Ønske om parkeringsplass
10	Vei fra Tjerråa til Sundet	Traktorvei kl. 7	
11	Vei fra Ridalsveien til Sundet	Traktorvei kl. 7	
12	Vei fra Ridalsveien ved Nysetervollen til Litjrien	Traktorvei kl. 8	Veien slutter omtrent ved vernegrensa
13	Stikkvei fra Sandbekken	Traktorvei kl. 7	Veien slutter omtrent ved vernegrensa
14	Vei fra Ridalsveien ned Brentvollidalen	Traktorvei kl. 7 Relativt nybygd vei, som etter grensejusteringer i sin helhet ligger utenfor verneforslaget	
15	Setervei langs Brentvollidalen til Litjribekken (gamle setervei)	Klassifiseres ikke som vei, kun kjørespor	
16	Vei fra Langvika til skogteig ved Sandvika	Traktorvei kl. 8	
17	Trasé fra Riosen til Rihåvollen	Klassifiseres ikke som vei, kun kjørespor	
18	Trasé fra Elvavollen til Litjhåen	Kun en uthogd trasé, ingen vei	
19	Vei fra Torsvollen via Nettet	Traktorvei kl. 8, delvis kjørespor	Etter grensejustering ligger denne utenfor verneområdet

benytter motoriserte kjøretøy til utkjøring av felt vilt under storviltjakta. Et viktig område i denne sammenhengen er Møsjødalen.

4.10.5 Motorisert ferdsel i forhold til turisme

TT benytter motoriserte kjøretøy sommer og vinter i forbindelse med merking av sommerrutene og vinterrutene i området.

Eiendommene 188/1, 188/2 og 188/5 benyttes til en del snøscooterkjøring i samband med oppkjøring av skispor. Oppkjørte skispor er vist på kartvedlegg 10.

4.11. TRONDHJEMS TURISTFORENING

Norsk sti- og løypeplan

Etter norsk sti- og løypeplan er det planlagt en gjennomgående merket rute gjennom det foreslåtte verneområdet.

I Tydal er det merka TT løype fra Nedalshytta til Væktarhaugen, hvor det var avtale om innkvartering til ca. 1995. Det går også merket løype gjennom Skardøra til Sverige.

Hyllingsdalen hadde tidligere merka turistforeningssti med et overnattingstilbud, men på grunn av liten trafikk ble dette tilbudet lagt ned på 1980-tallet. Storelvvollen, Råvollen og Hyddkroken har vært private, betjente kvarterer, koblet til et merket rutenett. Ei merka rute gikk fra Stuggudalen gjennom Møsjødalen, på østsida av Viglsjøen til Hyddkroken og videre til Sverige. Det

var også merket rute fra Hyddkroken langs nordsida av Hydda og ned til Hyllingen.

TT har ønske om å kunne etablere hytte- og ruteforbindelse mellom Sylan og Femundsmarka og det er her aktuelt å la en slik forbindelse gå gjennom det foreslåtte landskapsvernområdet. Området bør bare ha enkel tilrettelegging med en rute nord-sør med en selvbetjent hytte mellom Stugudal og Vauldalen. Forbindelser bør knyttes fra denne ruta østover mot svenske hytter og vestover mot Kjølitraktene.

4.12. VANNKRAFTUTBYGGING/VASSDRAGSVERN

Det har tidligere vært planlagt en utbygging av Rien/Hyllingen som en del av en større utbygging av Øvre Glomma. Kraftpotensialet var tenkt utnyttet gjennom å bygge ut et fall på ca. 52 meter nedenfor Rien og ved en overføring fra avløpet i Hyllingen til Rien. Et 8,5 meter senkemagasin i Rien ville i tillegg til 35 GWh midlere årsproduksjon i Rien kraftverk ha gitt en kraftøkning på 95 GWh i det planlagte Tolga kraftverk og nedenforliggende verk, det aller meste vinterkraft.

Etter en samlet vurdering ble Øvre Glomma vernet i Verneplan IV for vassdrag.

På midten av 1970-tallet ble det utredet planer om tilleggsreguleringer i Neavassdraget, og her ble bl.a. Møsjøen med Møåa vurdert. Det eksisterer i dag imidlertid ingen godkjente planer om kraftutbygging i disse områdene heller.

Øyvollen. Foto: Jan-Erik Andersen.

5. AVGRENSNING

Det foreliggende verneforslaget inneholder et landskapsvernområde og fire naturreservater, med følgende arealer:

Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde: totalareal 320,9 km² (unntatt de foreslåtte naturreservatene og det eksisterende Finnfloen naturreservat), fordelt med 171,2 km² i Tydal kommune og 149,7 km² i Rørø kommune (uten reservatene).

I alt foreslås det opprettet fire naturreservater i dette verneforslaget:

1. Viglåa naturreservat på 7216 da, beliggende nordøst for Hyllingen, med hovedformål å ta vare på et område med relativt urørt fjellbjørkeskog.
2. Litlrien naturreservat på 605 da, beliggende på vestsida av Rien, med hovedformål å ta vare på et verdifullt våtmarksområde med kvaliteter knyttet til både fugleliv og planteliv.
3. Tjerråa naturreservat på 574 da, beliggende nordvest for Rien, med omtrent de samme kvaliteter som Litlrien naturreservat.
4. Djuptjønna naturreservat på 4081 da, beliggende nordøst for Rien, hvor hovedformålet er å ta vare på et område med en rik fuglefauna knyttet til vann og våtmark.

Det samlede areal for landskapsvernområdet og de fire nye naturreservatene er på 333,5 km². Avgrensning av områdene framgår av kartvedlegg 12 (oversiktskart), mens kartvedlegg 13-15 viser grensene på økonomisk kartverk for naturreservatene Djuptjønna, Tjerråa og Litlrien og for området omkring Torsvollen og nedre deler av Glomma og Hydda.

Itillegg ligger det eksisterende Finnfloen naturreservat innenfor landskapsvernområdet med et areal på 1340 da. Finnfloen naturreservat ble vernet ved Kongelig resolusjon av 21.12.1990, som et av 20 områder i verneplan for myr i Sør-Trøndelag.

5.1. ENDRINGER AV GRENSENE I FORHOLD TIL OPPSTARTSMELDINGEN

Under kommenteres de ulike grenseendringer som er gjort i forhold til kart som var vedlagt Fylkesmannens brev av 13.12.2002 med melding om igangsetting av planarbeidet i Hyllingsdalen. Endringene er synliggjort på kartvedlegg 1.

1. I Brekken-området er ca. 6 km² opp mot Gruvsjøen tatt ut på grunn av brukerinteresser og få registrerte verneinteresser.
2. Et område på ca. 1,7 km² er tatt ut sørvest for Dagvola, slik at grensa her går tettere opp mot det

verneverdige botaniske området på Dagvola.

3. I Hyllbekkvoll-området er ca. 0,6 km² tatt ut, slik at det meste av granplantefelter faller utenfor området.
4. I Torsvoll-området er ca. 1,5 km² tatt ut, av hensyn til landbruksinteresser.
5. Ved en egen grenseoppgang langs vassdragene Hydda og Glomma, er grensene trukket slik at verdifull vassdragsnatur er inkludert i verneområdet, mens andre deler er tatt ut. Arealmessig utgjør dette et fratrekk på noen hundre dekar.
6. I nordvestenden av Rien er ca. 0,6 km² tatt ut langs veien, slik at lett tilgjengelig vedskog i større grad holdes utenfor området og slik at vernet omfatter de verneverdige våtmarksområdene i Litlrien-området og Tjerråa-området med noe omland.
7. Nord for området fra Øversjøen i vest til Kjellarhåen i øst er ca. 0,3 km² tatt ut, slik at kun et belte langs vassdraget er med, for å ivareta den vassdragsnære naturen.
8. Et areal på ca. 0,4 km² er tatt ut på østsida av Langen i forhold til grunneierinteresser.
9. Nord i Langen er et areal på ca. 7 km² tatt inn, for å få med et område med samiske kulturminner og botaniske verneverdier. En slik utvidelse er ikke registrert å være i nevneverdig konflikt med registrerte brukerinteresser (reindrift, beiting med bufe, plukkhogst av ved).
10. Et fjellareal på ca. 0,5 km² er tatt inn oppå Gråsida av hensyn til rik botanikk (reinrosehei).
11. Et areal på ca. 0,4 km² er tatt ut øst for Vektarhaugen, for å trekke vernegrensa litt lengre unna hyttebebyggelsen her.

Disse endringene medfører at ca. 12 km² er tatt ut og at 7,5 km² er tatt inn i forhold til den grensa som forelå ved melding av oppstart av verneprosessen i brev av 13.12.2002. fra Fylkesmannen. Netto er dermed det foreslåtte verneområdet redusert med ca. 4,5 km² i verneprosessen og grensene er nå relativt stramt trukket i forhold til de registrerte verneverdier i området.

Viglåa. Foto: Jan-Erik Andersen.

6. MÅL, UTFORDRINGER OG STRATEGIER I FORVALTNINGEN

6.1. OVERORDNET MÅLSETTING MED OPPRETTELSE AV STØRRE VERNEOMRÅDER

Verdens naturvernunion (IUCN) har anbefalt at alle land skal verne minst 10 prosent av arealet av alle naturtyper. Når nasjonalpark-planen er gjennomført, vil Norge ha oppfylt denne anbefalingen når det gjelder fjellområder.

Det er et nasjonalt resultatmål at et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner (jf. St. meld. nr. 25 2002-2003 – Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand)). Videre har et enstemmig Storting sluttet seg til gjennomføringen av St. meld. nr. 62 (1991-92) – Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge, hvor Hyllingsdalen er et av områdene som er med i planen.

Naturvernloven er et sentralt virkemiddel for å sikre det biologiske mangfold i naturen. Gjennom bruk av dette lovverket kan myndighetene iverksette spesielle vernetiltak for å sikre sårbar natur, sjeldne naturtyper samt plante- og dyrearter og deres leveområder. I arbeidet med å verne store, sammenhengende naturområder i Norge har følgende motiver vært sentrale:

- Vern av villmark
- Vern av store økosystemer
- Vern av vakre og urørte landskap
- Vern av dyre- og planteliv
- Vern av naturområder for friluftsliv

Flere av våre naturtyper er unike eller sjeldne i en internasjonal sammenheng, og vi har arter av planter og dyr som kun finnes i vårt land, eller som har sin hovedforekomst her. Vern av naturområder i Norge må ses på som en del av en inntrenasjonal innsats for å verne om arter og økosystemer.

Opprettelse av verneområder etter naturvernloven innebærer at det settes nye rammer for den virksomhet som kan tillates. Slike områder unntas i ulik grad fra vanlig økonomisk ressursutnytting og undergis en forvaltning i samsvar med naturens egne forutsetninger og verne kvaliteter.

I forhold til verdenssamfunnet har Norge et spesielt ansvar for å verne utvalgte deler av fjord- og kystområde, marine områder, bar- og bjørkeskoger og arktiske alpine områder. Likeså er vern av de siste større områdene med tilnærma urørt natur en stor utfordring i et Europa der slike områder ikke lenger finnes utenfor Skandinavia og Nordvest-Russland.

6.2. OVERORDNETE RETNINGSLINJER FOR FORVALTNINGEN AV STØRRE VERNEOMRÅDER

Sier vi at vi skal ta vare på naturverdiene for framtiden mener vi egentlig for evigheten. «Evigheten» er på mange måter ubegripelig for oss og uhåndterlig i planfaglig sammenheng. Mer forståelig og håndterlig er f.eks. 200 år. De siste 200 årene har utviklingen vært enorm, og de neste 200 er tilsvarende vanskelig å forutsi. Det er likevel overveiende sannsynlig at verdien av større verneområder og urørt natur vil øke i framtiden. Det er derfor viktig at en i forvaltningen av verneområdene legger til grunn en del generelle retningslinjer slik at verneområdene blir forsøkt bevart mest mulig intakt for ettertiden.

I Direktoratet for naturforvaltnings rapport «Forvaltning av nasjonalparker» (DN-rapport 1996-3) påpekes en del generelle retningslinjer for forvaltningen av nasjonalparker. Dette er også i stor grad overførbart til større landskapsvernområder. Forslaget til verneforskrift med utkast til forvaltningsplan for Skardsfjella-Hyllingsdalen må sees i lys av disse retningslinjene, som lyder slik:

- Forvaltningen av nasjonalparker må ha et langsiktig perspektiv på minst 200 år.
- Forvaltningen av nasjonalparkene skal ta hensyn til det biologiske mangfoldet.
- Forvaltningen av nasjonalparker må bygge på føre-var-prinsippet.
- Nasjonalparkene må forvaltes ut i fra at natur har en egenverdi.
- Nasjonalparkene må forvaltes i et nasjonalt og internasjonalt helhetsperspektiv.
- Hver enkelt nasjonalpark må forvaltes helhetlig.
- Verneverdiene må sikres ved å styre menneskelig påvirkning.
- Fritidsaktiviteter som i liten grad påvirker naturmiljøet bør gå foran andre aktiviteter.
- Forvaltningen skal ta hensyn til tradisjonell bruk så lenge det ikke går ut over verneformålet.
- Forvaltningen skal hindre inngrep og slitasje på kulturminner.
- Forvaltningen av nasjonalparkene må ta utgangspunkt i å styre/tilrettelegge, og ikke unødig nedlegge forbud.
- Det skal være åpenhet i forvaltningen.

I tilknytning til revidert nasjonalbudsjett i 2003 ble det utarbeidet et dokument om bruk, vern og verdiskaping i

fjellområdene, den såkalte "Fjellteksten". Hovedfokuset ligger på å synliggjøre potensialet for økt turistmessig bruk av fjellområdene både innenfor og utenfor verneområdene, uten at natur- og kulturhistoriske verdier ødelegges. Utviklingen av det enkelte verneområde skal ut fra dette skje innenfor rammene av vernebestemmelsene.

6.3. SONERING AV LANDSKAPSVERNOMRÅDET

I DN-håndbok nr. 17-2001 «Områdevern og forvaltning» redegjøres det for soneinndeling av nasjonalparker og store landskapsvernrområder. Innenfor mange verneområder er det behov for en inndeling i soner med ulike målsetting for bruk, skjøtsel og tilrettelegging. I et større verneområde er det sjelden at den samme forvaltningspraksis og de samme tiltak er ønskelig for hele området. Bruken vil også variere innenfor området. Det er da hensiktsmessig å dele verneområdet inn i forvaltningssoner. Det må formuleres forvaltningsmål for hver sone. Det er også mulig å ha særskilte bestemmelser knyttet til den enkelte sone, dersom en finner dette hensiktsmessig.

Soneinndelingen bygger på miljøtilstanden og bruken slik den er, og slik forvaltningsmyndigheten ønsker den for framtida i de ulike delene av verneområdet. Soneinndelingen håndterer forholdet til ulike brukerinteresser og er derfor ikke en gradering av verneverdiene i området. Vern av naturmiljøet er overordnet mål for alle delområder, uansett sonekategori.

Hver sone kan ytterligere inndeles i teiger der ulike tiltak blir vektlagt, for eksempel kulturlandskapskjøtsel

og tilrettelegging for friluftsliv. At en åpner for visse tiltak i en teig, innebærer derfor ikke at en skal åpne for de samme tiltakene i samme sonekategori utenfor teigen. Årstidsvariasjoner kan også gjøre det nødvendig å skille ut et område som en egen teig.

Følgende soner er aktuelle å bruke:

1. Vernesone: Villmarksprega områder der naturvern hensyn skal være overordnet andre interesser. Her er det få spor av nyere inngrep, og det er ønskelig i framtida å holde områdene uten inngrep, og kun med en eventuell tilrettelegging der det er gamle ferdselsveier eller enkelte merkede stier med noe ferdsel. Det skal være en streng praksis i forhold til nye tiltak.
2. Brukssone: Områder der forsiktige tiltak og inngrep for det enkle friluftslivet kan tillates, som merking av stier og bygging av selvbetjente/ubetjente turlagshytter innenfor et planlagt rutenett. Hytter og setre med og uten drift kan ligge i denne sonen. Det samme gjelder områder hvor det er åpnet for hogst, og enkle tiltak i tilknytning til reindrift og husdyrbeite. Områder der det ligger kulturminner som skal vedlikeholdes og/eller restaureres, hører oftest hjemme i denne sonen.
3. Sone med spesiell tilrettelegging og tiltak: Gjelder områder hvor man kan legge forholdene spesielt til rette for ferdsel og kan åpne for spesielle tiltak, knyttet til reiseliv, reindrift m.v. Områder hvor det er gjort store tekniske inngrep, for eksempel regulert vann, hører med i denne sonen. Oftest er dette mindre områder av helt spesiell interesse for tilrettelegging eller tiltak.

Møsjøen. Foto: Jan-Erik Andersen.

6.3.1. Prinsipp for soneinndeling i Skardsfjella-Hyllingsdalen

Det er en tydelig forskjell i bruk og inngrepsstatus i området mellom de lavereliggende deler i Røros og de høyereliggende deler av området. De laveste deler i Røros har flere veier, her drives skogbruk og her er de fleste hytter. De høyeste delene av området har få eller ingen inngrep og har i hovedsak bruk knyttet til friluftsliv og reindrift. Dette spennet bør også reflekteres i verneforslaget og en sonering er egnet til å ta hånd om det.

I Skardsfjella-Hyllingsdalen er det i første rekke vernesone og brukssone som er aktuelle. De relativt enkle veier som finnes i området kan også inngå i en brukssone, slik at det ikke er nødvendig å benytte sone med spesiell tilrettelegging og tiltak.

Områder for tamrein og sau på utmarksbeite, der det ikke er samletrøer eller større gjerdeanlegg, kan inngå i vernesone. Reindriften må evt. peke på spesielle områder som blir så intensivt brukt til driving, samling inkl. motorisert ferdsel at de bør plasseres i en brukssone. Et slikt opplegg medfører også at en må tolerere noe motorisert ferdsel, bl.a. i reindriftssammenheng, i vernesonen.

I den produktive delen av fjellbjørkeskogen som ligger i rimelig avstand fra vei er det mulig å drive et økonomisk skogbruk, her i form av hogst av vedskog for salg. Denne delen av området defineres som en brukssone. Kap. 8.3.2. redegjør nærmere for rammene knyttet til skogsdrift i verneforslaget.

Kartvedlegg 12 viser soneinndelingen i det foreslåtte verneområdet.

Konklusjon:

Følgende to soner benyttes i Skardsfjella-Hyllingsdalen:

Sone A. Vernesone: Dette er områder som i dag i stor grad har et urørt preg og som i hovedsak ligger innenfor inngrepsfri natur, jf. kartvedlegg 3. Her drives det aktiv reindrift med motorisert ferdsel i utmark både på sommer- og vinterføre. Her finnes ingen ordinære veier, kun noen kjørespor/gamle ferdselsveier (dvs. at de faller utenfor de krav som stilles til traktorveger fra Landbruksdepartementet). Beiting med bufe drives. Skogsdrift tillates kun som plukkhogst av ved. Motorisert frakt av skogsvirke tillates kun med snøscooter eller annet lett beltekjøretøy på vinterføre på grunn av lange transportavstander og fare for terrengskader.

Sone B. Brukssone: Her ligger veiene i området (veiklasse 7 og 8 etter veinormalene fra Landbruksdepartementet, jf. vedlegg 4 og kartvedlegg 11), samt flere av kjøresporene/gamle ferdselsveiene og her tillates det et aktivt skogbruk, jf. kap. 8.3.2., som gir rammer for skogsdriften. Aktiv reindrift med motorisert ferdsel i utmark både på sommer- og vinterføre. Beiting med bufe.

Sonen er forsøkt avgrenset slik at større arealer med produktiv skog med rimelig nærhet til veier (ikke kjørespor) er tatt inn i sone B.

Vigelsjøen og Vigeltjønnna. Foto: Bjørn Rangbru.

7. FORSLAG TIL FORSKRIFTER

7.1. OPPBYGGING AV VERNEFORSKRIFTENE

Verneforskriftene bygger på maler som er utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning, men er tilpasset lokale problemstillinger som har kommet fram under arbeidet med verneforslaget.

Verneforskriftene er inndelt i følgende hoveddeler (paragrafer): Lovhjemmel, avgrensning, formål, vernebestemmelser, generelle dispensasjonsbestemmelser, forvaltningsplan, forvaltningsmyndighet, rådgivende utvalg og iverksettelse.

Regelverket er bygd opp etter en tredeling:

1. Generelt om hvilke tiltak og aktiviteter som er forbudt i verneområdet.
2. Angivelse av spesielle tiltak og aktiviteter det er gjort unntak for.
3. Angivelse av spesielle tiltak og aktiviteter som forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse/dispensasjon til.

Ved utforming av både vernegrenser og forskriftene har en i stor grad forsøkt å ta hensyn til eksisterende aktiviteter og inngrep, for eksempel beitebruk, reindrift, skogbruk og fritidsbruk. For å ta vare på verneverdiene på en god måte, kommer en ikke utenom at det blir en forskjell mellom verneområdene og områdene utenfor som skal forvaltes etter plan- og bygningsloven, jordloven og skogbruksloven m.fl.

7.2. FORSLAG TIL FORSKRIFT FOR SKARDSFJELLA - HYLLINGSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

FORSKRIFT FOR SKARDSFJELLA-HYLLINGSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I RØROS OG TYDAL KOMMUNER I SØR-TRØNDELAGE FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av Med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5 jf. og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 AVGRENSNING

Landskapsvernområdet berører følgende gnr./bnr.:

Røros kommune: 81/1, 81/2, 82/1, 82/2, 83/2, 83/8, 84/1, 85/1, 86/1, 87/1, 87/3, 87/4, 87/5, 87/8, 87/9, 89/3, 89/6, 90/1, 90/2, 90/3, 90/4, 90/5, 90/6, 90/28, 90/29, 91/1, 91/2, 91/7, 91/11, 92/1, 93/1, 96/2, 96/4, 96/20, 98/1, 100/1, 100/2, 101/1, 101/3, 101/6, 102/16, 119/2, 120/1-3, 132/243, 132/244, 132/246, 132/247, 132/248,

132/249, 132/250, 132/251, 132/313, 132/400, 142/1, 204/1, 204/2.

Tydal kommune: 188/1, 188/2, 188/5, 189/2, 189/7, 190/1-3, 190/4, 190/5, 191/1, 192/1.

Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 320,9 km².

Grensene for landskapsvernområdet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1 : 50 000, datert Miljøverndepartementet På kartet er det avmerket en sone A og en sone B hvor det gjelder særskilte bestemmelser. De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Røros og Tydal kommuner, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2 FORMÅL

Formålet med Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde er å ta vare på et større naturområde som er relativt lite påvirket av tekniske inngrep, med det biologiske mangfold som preger landskapet. Den urørte vassdragsnaturen knyttet til Glommas kilder er her av særlig verdi. Fjellbjørkeskogen må ivaretas som en viktig del av landskapsbildet. Det er også et formål å verne om kulturminner og sammenhengen mellom disse, særlig de tallrike samiske kulturminner.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

1. Inngrep i landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriftens § 3, punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring og ombygging av bygninger eller anlegg, andre varige eller midlertidige innretninger, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper og lignende. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Opplystingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.2. Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for:

- a. Vedlikehold av bygninger og innretninger. Vedlikehold omfatter ikke ombygging eller utvidelse. Vedlikehold skal være i samsvar med tradisjonell byggeskikk.
- b. Vedlikehold av eksisterende stier, skilt, bruer og løyper i henhold til forvaltningsplan etter § 5.
- c. Drift og vedlikehold av jordbruksarealer i sone B. Retningslinjer for drift fastsettes i forvaltningsplan etter § 5.
- d. Vedlikehold av eksisterende gjerder
- e. Anlegg av sanketrøer og nødvendig gjerding i sone B.
- f. Vedlikehold av eksisterende traktorveier og kjørespor i utmark. Retningslinjer for vedlikeholdet fastsettes i forvaltningsplan etter § 5.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger.
- b. Gjenoppbygging av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- c. Oppføring av naust iht. forvaltningsplan etter § 5, samt restaurering/gjenoppbygging av seter på Møsjødalsvollen
- d. Bygging av bruer og klopper.
- e. Riving av bygninger.
- f. Oppføring av nye bygninger som er nødvendige til jordbruksformål og beitebruk.
- g. Anlegg av sanketrøer og nødvendig gjerding i sone A.
- h. Tilrettelegging for vinterveger for transport av tømmer i sone B.
- i. Enkel tilrettelegging for lokalt reiseliv og turvirksomhet iht. forvaltningsplan etter § 5.
- j. Omlegging av stier, samt etablering og merking av nye stier.

2. Plantelivet

- 2.1. Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.
- 2.2. Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.
- 2.3. Skogsdrift og uttak av ved kan skje i medhold av forvaltningsplan etter § 5. Hogst skal skje i form av gjennomhogst eller plukkhogst. I sone A skal hogst kun foregå som plukkhogst. Etablering av ny skog skal skje ved naturlig foryngelse.
- 2.4. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til andre skogbrukstiltak enn de som framgår av § 3, punkt 2.3.
- 2.5. Bestemmelsene er ikke til hinder for vanlig

friluftsbruk av trevirke til bål, pølsepinner, lavvostenger m.m.

3. Dyrelivet

- 3.1. Jakt er tillatt etter viltlovens bestemmelser.
- 3.2. Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskloven.

4. Ferdsel

- 4.1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
- 4.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende. Annen organisert ferdsel kan skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Ut over dette vises det til forvaltningsplan etter § 5.
- 4.3. Sykling og organisert bruk av hest er tillatt på traktorveier i området og på traséer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan etter § 5.
- 4.4. Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.
- 4.5. Bestemmelsene i punkt 4 er ikke til hinder for nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

5. Motorferdsel

- 5.1. Motorferdsel er forbudt på land og i vatn.
- 5.2. Bestemmelsen i punkt 5.1 er ikke til hinder for:
 - a. Motorferdsel ved militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.
 - b. Motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av jordbruksarealer.
 - c. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget og med traktor på traktorveier og kjørespor som vist i forvaltningsplan etter § 5.
 - d. Bruk av motor på båt på Rien og på Hyllingen.
 - e. Bruk av snøscooter på vinterføre og start/landing med helikopter i forbindelse med reindrift.
 - f. Uttransport av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i landskapsvernområdet. Kjøretøy som brukes må være skånsomt mot markoverflaten om det skal brukes utenom vei. Det skal gis melding til oppsynet før kjøring finner sted.
 - g. Motorferdsel i forbindelse med skogsdrift og vedhogst iht. forvaltningsplan etter § 5.

- h. Motorferdsel på traktorveier og langs kjørespor for jord- og skogbruksformål.

5.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til motorferdsel i forbindelse med:

- a. Øvelseskjøring til formål nevnt i § 3 punkt 5.2.a.
- b. Husdyrhold.
- c. Barmarkskjøring i reindrift.
- d. Transport av materialer, utstyr og varer til hytter, buer og setre.
- e. Oppkjøring av skiløyper i henhold til godkjent forvaltningsplan etter § 5.
- f. Bruk av snøscooter for snødybdemålinger i tilknytning til vannkraftverkene
- g. Bruk av motorkjøretøy til formål nevnt i § 3 punkt 1.2 og 1.3.

6. Forurensning

- 6.1. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Avfall skal tas med ut av området.
- 6.2. Unødvendig støy er forbudt.

§ 4 GENERELLE

DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon fra bestemmelsene i denne forskrift når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§ 6 SKJØTSEL

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette skjøtselstiltak for å fremme formålet med vernet.

§ 7 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

§ 8 RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 9 IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks.

7.3. FORSLAG TIL FORSKRIFT FOR VIGLÅA NATURRESERVAT

FORSKRIFT FOR VIGLÅA NATURRESERVAT I RØROS KOMMUNE I SØR-TRØNDELAG FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1

Det fredete området berører følgende gnr./bnr. i Røros kommune: 90/1, 204/1.

Naturreservatet dekker et totalareal på 7216 dekar.

Grensene for naturreservatet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1 : 20 000, datert Miljøverndepartementet De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i Røros kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt bjørkeskogsområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av at det er et av de mest urskogsne bjørkeskogsområder i Rørosdistriktet (sone 4b).

§ 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensnings-tilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er

forbudt. Kulturminner skal vernes mot skade og ødelegging.

Opplistingen er ikke uttømmende.

4. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
5. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt.

§ 4

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.

Bestemmelsene i § 3, punkt 1-3 er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Jakt etter viltlovens bestemmelser.
4. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven.
5. Vedlikehold av bygg og anlegg.
6. Tradisjonell beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.
7. Vanlig friluftsbruk av virke til bål, pølsepinner og lignende.
8. Sykling og organisert bruk av hest på traktorvei/kjørespor langs Hyllingen til Hyllingstjønn.

Bestemmelsene i § 3 punkt 4 er ikke til hinder for:

9. Organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Bestemmelsen i § 3 punkt 5 er ikke til hinder for:

10. Bruk av snøscooter på vinterføre og start/landing med helikopter i reindrifta.
11. Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til oppsynet før kjøring finner sted.

§ 5

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Øvelseskjøring knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 punkt 5 og 6 og § 5 punkt 4, 5 og 6.

3. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy og med lett terrengkjøretøy eller traktor etter eksisterende traktorvei/kjørespor.
4. Rydding av vegetasjon ved buer og hytter og langs gammel kjerrevei og mye brukte stier.
5. Mindre tilbygg og endringer i tilknytning til eksisterende bebyggelse.
6. Vedhogst til eksisterende buer og hytter i området og til reindriftas hytter ved Viglsjøen, Hyddsjøen og Røsjøen.
7. Annen organisert ferdsel enn den som er nevnt i § 4 punkt 9.

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 10

Denne forskriften trer i kraft straks.

7.4. FORSLAG TIL FORSKRIFT FOR DJUPTJØNNA NATURRESERVAT

FORSKRIFT FOR DJUPTJØNNA NATURRESERVAT I RØROS KOMMUNE I SØR-TRØNDELAGE FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1

Det fredete området berører følgende gnr./bnr. i Røros kommune: 132/248, 132/249.

Naturreservatet dekker et totalareal på 4081 dekar.

Grensene for naturreservatet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1 : 10 000, datert Miljøverndepartementet De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i Røros kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2

Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av et rikt fugleliv knyttet til vann og våtmark.

§ 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Kulturminner skal vernes mot skade og ødelegging.

Opplistingen er ikke uttømmende.

4. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
5. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt.

§ 4

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.

Bestemmelsene i § 3, punkt 1-3 er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven, unntatt bruk av garn som er forbudt i perioden 1. mai til 15. august.
4. Jakt etter villtlovens bestemmelser, unntatt jakt på ender og vadefugl som er forbudt.
5. Vedlikehold av bygg og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
6. Tradisjonell beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.
7. Vanlig friluftsbruk av virke til bål, pølsepinner og lignende.

Bestemmelsen i § 3 punkt 4 er ikke til hinder for:

8. Organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Bestemmelsen i § 3 punkt 5 er ikke til hinder for:

9. Bruk av snøscooter på vinterføre og start/landing med helikopter i reindrifta.
10. Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til oppsynet før kjøring finner sted.

§ 5

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Øvelseskjøring knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 punkt 5 og 6, og § 5 punkt 4.
3. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy.
4. Rydding av vegetasjon langs mye brukte stier.
5. Opplag av båt ved fiskevann for grunneier.
6. Annen organisert ferdsel enn den som er nevnt i § 4 punkt 8.

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsele i hele eller deler av reservatet.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 10

Denne forskriften trer i kraft straks.

7.5. FORSLAG TIL FORSKRIFT FOR TJERRÅA NATURRESERVAT

FORSKRIFT FOR TJERRÅA NATURRESERVAT I RØROS KOMMUNE I SØR-TRØNDELAG FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1

Det fredete området berører følgende gnr./bnr. i Røros kommune: 89/6, 89/8, 89/10, 101/1, 102/16, 119/1, 119/2.

Naturreservatet dekker et totalareal på 574 dekar.

Grensene for naturreservatet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1 : 5 000, datert Miljøverndepartementet De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i Røros kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2

Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av rik forekomst av eutrofe vierkratt og et rikt fugleliv.

§ 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.

2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Kulturminner skal vernes mot skade og ødelegging.

Opplistingen er ikke uttømmende.

4. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
5. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt.

§ 4

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.

Bestemmelsene i § 3, punkt 1-3 er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Storstilt jakt etter viltlovens bestemmelser.
4. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven, unntatt bruk av garn som er forbudt i perioden 1. mai til 15. august.
5. Vedlikehold av bygg og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
6. Tradisjonell beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.
7. Vanlig friluftsbruk av virke til bål, pølsepinner og lignende.

Bestemmelsen i § 3 punkt 4 er ikke til hinder for:

8. Organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Bestemmelsen i § 3 punkt 5 er ikke til hinder for:

9. Bruk av snøscooter i reindrifta på vinterføre.

10. Bruk av traktorveien som går gjennom reservatet sør for Tjerråa i samsvar med forskrift om vern av Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde.

11. Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsomt mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til oppsynet før kjøring finner sted.

§ 5

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Øvelseskjøring knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 punkt 5 og 6, og § 5 punkt 5 og 6.
3. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy.
4. Rydding av vegetasjon ved bygninger og langs traktorvei og mye brukte stier.
5. Transport av materialer, ved og utstyr og lignende med snøscooter på vinterføre til hytter øst for naturreservatet.
6. Mindre tilbygg og endringer i tilknytning til eksisterende bebyggelse.
7. Annen organisert ferdsl enn den som er nevnt i § 4 punkt 8.

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsl en i hele eller deler av reservatet.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 10

Denne forskriften trer i kraft straks.

7.6. FORSLAG TIL FORSKRIFT FOR LITLRIEN NATURRESERVAT

FORSKRIFT FOR LITLRIEN NATURRESERVAT I RØROS KOMMUNE I SØR-TRØNDELAGE FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjon av med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1

Det fredete området berører følgende gnr./bnr.: 83/2, 96/2, 96/6, 96/20, 102/2.

Naturreservatet dekker et totalareal på 605 dekar.

Grensene for naturreservatet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1 : 5 000, datert Miljøverndepartementet De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares i Røros kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2

Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av rik forekomst av eutrofe vierkratt og et rikt fugleliv.

§ 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse
Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensnings-tilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Kulturminner skal vernes mot skade og ødeleggelse.

Opplistingen er ikke uttømmende.

4. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
5. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt.

§ 4

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.

Bestemmelsene i § 3, punkt 1-3 er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Storviltjakt etter viltlovens bestemmelser.
4. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven, unntatt bruk av garn som er forbudt i perioden 1. mai til 15. august.
5. Vedlikehold av bygg og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
6. Tradisjonell beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.
7. Vanlig friluftsbruk av virke til bål, pølsepinne og lignende.

Bestemmelsene i § 3 punkt 4 er ikke til hinder for:

8. Organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Bestemmelsen i § 3 punkt 5 er ikke til hinder for:

9. Bruk av snøscooter i reindrifta på vinterføre.
10. Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsom mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til oppsynet før kjøring finner sted.

§ 5

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Øvelseskjøring knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 punkt 5 og 6, og § 5 punkt 5 og 6.
3. Transport av materialer, ved og utstyr og lignende med snøscooter på vinterføre til hytter øst for naturreservatet.
4. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy.
5. Mindre tilbygg og endringer i tilknytning til eksisterende bebyggelse.
6. Rydding av vegetasjon ved bygninger og langs traktorvei og mye brukte stier.
7. Annen organisert ferdsel enn den som er nevnt i § 4 punkt 8.

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.

§ 7

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i andre særlige tilfeller, når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 8

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskrift.

§ 10

Denne forskriften trer i kraft straks.

8. KOMMENTARER TIL FORSKRIFT FOR SKARDSFJELLA - HYLLINGSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

Her kommenteres de enkelte deler i forskriften. Dette gjøres for at høringsinstansene lettere skal kunne se og vurdere konsekvensene av forskriftsformuleringene. Disse vurderinger vil også danne grunnlaget for den forvaltningsplanen, som vil bli laget om området blir vernet.

Innledningsvis i hvert delkapittel presenteres ordlyden i forskriften i en boks, slik at en lettere skal se koblingen til forskriften.

8.1. NAVNET PÅ LANDSKAPSVERNOMRÅDET

I NOU 1986:13 og i St. meld. nr. 62 (1991-92) omtales området som *"Hyllingsdalen"*. Dette er også naturlig idet området som beskrives i NOU 1986:13 kun ligger i Røros, med Hyllingsdalen som det dominerende landskapsrom. Selv om St. meld. nr. 62 (1991-92) gir rom for å ha med ca. 50 km² i Tydal, er fremdeles *"Hyllingsdalen"* det naturlige navnet. Når nå Fylkesmannen foreslår å utvide området nordover for å ta med Viglfjella og Skardsfjella, mener en at dette bør gjenspeiles i navnet, da kun *"Hyllingsdalen"* ikke er like dekkende lenger. En kan heller ikke se at det er et annet enkelt stedsnavn som er dekkende for det verneområdet som nå foreslås. En har derfor landet på at *"Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernopråde"* er et passende og dekkende navn på området.

8.2. FORMÅLSPARAGRAF – FORSKRIFTENS § 2

Formålet med Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernopråde er å ta vare på et større naturområde som er relativt lite påvirket av tekniske inngrep, med det biologiske mangfold som preger landskapet. Den urørte vassdragsnaturen knyttet til Glommas kilder er her av særlig verdi. Fjellbjørkeskogen må ivaretas som en viktig del av landskapsbildet. Det er også et formål å verne om kulturminner og sammenhengen mellom disse, særlig de tallrike samiske kulturminner.

Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernoprådet er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

Ordlyden i formålsparagrafen må ses i sammenheng med naturvernlovens § 5 om landskapsvernopråder, som lyder:

"For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernopråde. I landskapsvernoprådet må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig."

Formålsparagrafen er et forsøk på å gjenspeile de sentrale verneverdiene i området og dermed hovedmotivene bak verneforslaget. Det knyttes her noen kommentarer til formuleringene som er benyttet i høringsdokumentet:

Verneforslaget omfatter størstedelen av det arealet som på kartet over inngrepsfri natur ligger over 5 km fra større tekniske inngrep i Skardsfjella-Hyllingsdalområdet og det er sentralt å opprettholde denne status i området. Området er blitt brukt og utnyttet av mennesker i århundrer. Tross dette må området kunne klassifiseres som lite påvirket natur. I denne betraktningen er det lagt vekt på det synlige omfanget av **større tekniske inngrep** i form av f.eks. bygninger, veger, kraftlinjer, regulerte vassdrag, masseuttak m.v. Større verneområder skal sikre store sammenhengende og inngrepsfrie økosystemer som helhet, jf. kapittel 3.2.

I tillegg til fjellområdene er det fjellbjørkeskogen som setter sitt hovedpreg på landskapet i området og fjellbjørkeskog er derfor tatt inn i formålsparagrafen. Unntatt naturreservatene, kan det drives et skogbruk i fjellbjørkeskogen, men det er viktig at dette utøves på en slik måte at det ikke endrer landskapsbildet. Det foreslås derfor egne retningslinjer for skogsdrifta i området, jf. kap. 8.3.2.

Det finnes mange samiske kulturminner i området og reindrifta er en viktig næringsutnyttelse i verneområdet. De samiske kulturminner viser at det har vært reindrift i området i mange hundre år, med det preg dette har gitt landskapet. Det er derfor naturlig å nevne både samiske kulturminner og reindrifta i formålet med vernet.

Noe av hovedmotivasjonen til å ta Hyllingsdalen inn i nasjonalpark-planen var vassdragskvalitetene og det er sentralt at dette også framgår av formålet med vernet.

8.3. VERNEBESTEMMELSER – FORSKRIFTENS § 3

8.3.1. Inngrep i landskapet – forskriftens § 3 punkt 1

8.3.1.1. Forskriftens § 3 punkt 1.1.

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriftens § 3, punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring og ombygging av bygninger eller anlegg, andre varige eller midlertidige innretninger, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper og lignende. Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Oppstillingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapets art eller karakter vesentlig.

Intensjonen som ligger i denne hovedbestemmelsen er at alle inngrep av teknisk art som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter skal unngås. Bestemmelsen er i utgangspunktet ment å skulle omfatte *alle typer tekniske inngrep*. Det er derfor i bestemmelsen nevnt *eksempler* på tiltak som ikke er tillatt ut fra hva som er realistisk at det kan oppstå ønsker eller planer om. Oppstillingen er *ikke uttømmende*. Dette betyr at bestemmelsen om forbud mot alle typer tekniske inngrep også omfatter inngrepstyper som ikke er konkret nevnt i denne oppstillingen og som i utgangspunktet er i strid med formålet med vernet.

En kan for eksempel merke seg at det vil være forbud mot bygging av nye veier i området, jf. at det foreligger ønsker om flere veier i området, i første rekke knyttet til skogbruk, jf. kartvedlegg 11. Det vil også være forbud mot å oppgradere de traséer som i kap. 4.9.1. er definert som kjørespor til vei. Kjørespor er ikke definert å være tyngre tekniske inngrep som er i konflikt med inngrepsfri natur, men en enkel traktorvei (traktorvei klasse 8) er det. For å opprettholde statusen for inngrepsfri natur i området, er det forbud mot oppgradering av kjørespor til vei, jf. også kommentarene til forskriftens punkt 1.2.f, som omhandler vedlikehold av traktorveier og kjørespor.

Jordskiftesaken fra 1953 gir anledning til å sette opp 29 naust. 15 av disse er bygd, 14 er ikke bygd. Forutsatt at dette blir enkle naust for oppbevaring av båt og

fiskeutstyr, vurderer vi ikke at oppføringen av de gjenstående 14 naust vil være vesentlige inngrep i forhold til formålet med vernet. Mulighet til oppføring av naust er tatt inn i forskriftens § 3 punkt 1.3.c.

Det er kommet inn flere ønsker om oppsetting av nye hytter og buer i området. Dette vil normalt ikke tillates, om det ikke er bygninger som vurderes som nødvendig i den tradisjonelle landbruksnæringen i området, jf. forskriftens § 3 punkt 1.3.f. På Møsjødalsvollen står seterbygningen til forfalls. Denne vollen har kulturhistorisk verdi og det vil her aksepteres at seterbygningen restaureres, og en slik mulighet er tatt inn i forskriftens § 3 punkt 1.3.c.

8.3.1.2. Forskriftens § 3 punkt 1.2.

1.2. Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for:

- a. Vedlikehold av bygninger og innretninger.
Vedlikehold omfatter ikke ombygging eller utvidelse. Vedlikehold skal være i samsvar med tradisjonell byggeskikk.
- b. Vedlikehold av eksisterende stier, skilt, bruer og løyper i henhold til forvaltningsplan etter § 5.
- c. Drift og vedlikehold av jordbruksarealer i sone B. Retningslinjer for drift fastsettes i forvaltningsplan etter § 5.
- d. Vedlikehold av eksisterende gjerder
- e. Anlegg av sanketrøer og nødvendig gjerding i sone B.
- f. Vedlikehold av eksisterende traktorveier og kjørespor i utmark. Retningslinjer for vedlikeholdet fastsettes i forvaltningsplan etter § 5.

Forskriftens § 3 punkt 1.2 omfatter tiltak som kan gjennomføres uten at det normalt krever melding til eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

1.2.a. Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være begrunnet i opprusting av teknisk og funksjonell standard slik som tetting mot trekk, etterisolering, montering av nye vinduer m.m. Utgangspunktet for vedlikehold av seterhus, hytter, buer og naust er at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk med hensyn til form, størrelse, plassering, takform/vinkel, materialbruk og fargebruk. For eldre verdifull bebyggelse i tilknytning til seterbruk og reindrift bør reparasjoner foretrekkes framfor hele utskiftninger der dette er mulig. For slik bebyggelse bør vedlikeholdsarbeider skje i samråd med kulturvernmyndigheten.

Bestemmelsen gjelder vedlikehold av bygninger innenfor samme arealgrenser og det er forbud mot ombygginger, utvidelser og funksjonsendringer. Planer

om slike tiltak må derfor behandles som en dispensasjonssak (punkt 1.3.a). Eksempler på uønskede funksjonsendringer kan være omdisponering av oppsynsbu til privat fritidshytte eller ombygging av seterbebyggelse som står uten vinduer og ildsted til en fritidsbolig.

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den etter forvaltningsmyndighetens oppfatning kunne vedlikeholdes i henhold til punkt 1.2.a. I motsatt fall kan planer om restaurering av bygning på samme sted betraktes som nybygg og således behandles som en ordinær dispensasjonssak.

1.2.b. I forvaltningsplanen som skal lages etter at vernet er stadfestet bør det lages en oversikt over merkede stier, skilt, bruer og løyper i området. Fra Vektarhaugen gjennom Skardøra til Riksrøys 153 er det en merket pilgrimsvei, med standard merkemateriell for denne type sti. Dette kan vedlikeholdes etter den standard som gjelder for slike stier. Pilgrimsleia er i tillegg rødmerket som en turistforeningssti og dette kan også vedlikeholdes. Øst for Vektarhaugen ligger en liten del av Trondhjems Turistforenings løype fra Nedalshytta til Vektarhaugen innenfor verneområdet, og denne kan også vedlikeholdes. Det er ingen broer langs stiene i området.

Vauldalen Fjellhotell kjører opp skiløyper, både til idrett og trim, til Gruvsjøen og til Dagvolsjøen. I påska kjøres det opp skiløype rundt Gruvsjøfjellet. Disse løyper kan det etter forskriftens § 3 punkt 5.3.e søkes om fortsatt å kjøre opp med snøscooter, med det minimum antall turer som kreves for å holde løypa oppe. Hytteeierne kjører opp løyper nord i Rien, samt mot Langen og Viglsjøen. Av og til legges "dagens løype" slik at den berører området. Rammene for oppkjøring av skiløyper er gitt i kap. 8.3.5.

1.2.c. Av arronderingsmessige årsaker har det vært vanskelig å unngå at all dyrkamark holdes utenfor verneområdet. I den grad noe dyrkamark kommer innenfor, kan den brukes og vedlikeholdes som den øvrige dyrkamarka, men ikke utvides. Slik grensene for landskapsvernområdet er trukket, er det ikke ønskelig med utvidelse av dyrkamark-arealer innenfor verneområdet, eller oppdyrking av nye arealer, da aktuelle dyrkingsområder stort sett er kantsoner ned mot vassdrag. Mellom vassdrag og eksisterende dyrkamark bør det være en kantsone med naturlig tre- og buskvegetasjon med en bredde på minimum 10 meter.

1.2.d. Det er et sperregjerde for rein langs riksgrensa fra Brekken til Hyddsjøen, samt i Skardøra. Disse gjerder

skal hindre at norsk og svensk rein blandes. Noen gjerder finnes også i tilknytning til bufehold. Disse kan vedlikeholdes, herunder kan det etter § 3 punkt 5.3.g gis tillatelse til motorisert ferdsel til dette arbeidet.

1.2.e. Sone B er en brukssone, og her kan nødvendige sanketrøer og gjerder settes opp uten at det er nødvendig å søke etter forskriften. Ved etablering av slike anlegg må det tas hensyn til naturmiljø og kulturminner. Nødvendig motorferdsel til slike tiltak kan omsøkes etter § 3 punkt 5.3.g.

1.2.f. Eksisterende veier/kjøretraséer framgår av kartvedlegg 11. Veiene er i kap. 8.3.5. klassifisert i henhold til tekniske og geometriske krav til traktorveier (veiklasse 7 og 8) fra Landbruksdepartementet, jf. vedlegg 4. Ved vedlikehold av disse traséer må det ikke skje standardheving utover den standard som beskrives i kap. 8.3.5. Det er her vesentlig at de traséer som defineres som kjørespor ikke oppgraderes til å få standard som traktorvei, da de vil komme i konflikt med inngrepsfri natur (jf. kap. 3.2) og da dette vil kunne øke presset på bruken av veiene. Ved vedlikehold må det ryddes opp, slik at landskapet ved traséene ikke forringes. Nærmere detaljer og prosedyrer knyttet til veivedlikeholdet må utarbeides i forvaltningsplanen som skal lages etter et eventuelt vern.

Etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag § 2 er veg i utmark som ikke er opparbeidd for kjøring med bil å anse som utmark. Traktorveier og lignende er dermed å betrakte som utmark, selv om de kan kjøres med for eksempel firehjulsdrevet jeep eller personbil. For de veier som er definert som traktorveier eller kjørespor må det derfor defineres hva som kan aksepteres av nyttekjøring langs dem.

Alle veier/kjørespor i området er å betrakte som stengt for alminnelig kjøring etter reglene i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Rammene for bruk av den enkelte vei skisseres i kap. 8.3.5.

8.3.1.3. Forskriftens § 3 punkt 1.3

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- Ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger.
- Gjenoppbygging av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- Oppføring av naust iht. forvaltningsplan etter § 5, samt restaurering/gjenoppbygging av seter på Møsjødalsvollen
- Bygging av bruer og klopper.
- Riving av bygninger.
- Oppføring av nye bygninger som er nødvendige til jordbruksformål og beitebruk.
- Anlegg av sanketrøer og nødvendig gjerdning i sone A.

- h. Tilrettelegging for vinterveger for transport av tømmer i sone B.
- i. Enkel tilrettelegging for lokalt reiseliv og turvirksomhet iht. forvaltningsplan etter § 5.
- j. Omlegging av stier, samt etablering og merking av nye stier.

Dette punktet omtaler tiltak som krever tillatelse av forvaltningsmyndigheten. At tiltakene er nevnt konkret under dette punktet i verneforskriften betyr at det ut fra dagens situasjon kan gis tillatelse til dokumenterte nødvendige tiltak dersom visse vilkår er oppfylt. For de nevnte anleggstypene kan slike vilkår f.eks. være at gjennomføringen ikke kommer i konflikt med naturfaglige eller kulturvern faglige interesser, er landskapsmessig skjemmende eller på annen måte er i strid med formålet med opprettelsen av landskapsvernområdet.

Den framtidige mer detaljerte forvaltningsplanen er forutsatt å gi en rekke avklaringer på hva som kan tillates og ikke under punkt 1.3. Når forvaltningsplanen er på plass, vil derfor forvaltningen av de tema som inngår under 1.3 være mer forutsigbar.

1.3.a. Ved ombygging og utvidelse av bygninger er forholdet til byggeskikk og estetikk viktig. Slike saker må også vurderes ut fra kulturvern hensyn, da deler av bygningsmassen i området er verneverdig. Ombygging som gir nye bruksenheter til fritidsbruk vil generelt ikke tillates. Vesentlige påbygg med begrunnelse fritidsbruk vil det generelt heller ikke gis tillatelse til. Typiske tiltak som kan godkjennes er å bygge uthus/vedbu eller utedo for de som mangler det, eller mindre tilbygg til hytta for å bedre den praktiske utnyttelsen av bygningen.

1.3.b. I de fleste tilfeller vil gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade vil være kurant. Denne bestemmelsen er imidlertid tatt med under søkepliktige tiltak for at forvaltningsmyndigheten i særlige tilfeller skal kunne sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene. Dette fordi forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming (eksempelvis mht. valg av størrelse, volum, takform/vinkel, materialer og farger), samt kunne styre plasseringen dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med naturforvaltningsinteresser. Kulturvernmyndighetene bør også ha slike saker til vurdering.

1.3.c. Jordskiftesaken i Brekken fra 1953 gir anledning til å sette opp 29 naust. 15 av disse er bygd, 14 er ikke bygd. Forutsatt at dette blir enkle naust for oppbevaring av båt og fiskeutstyr, vurderer Fylkesmannen ikke at oppføringen av de gjenstående 14 naust vil være vesentlige inngrep i forhold til formålet med vernet.

Mulighet til oppføring av naust er derfor tatt inn i forskriften, i første rekke med tanke på at de 14 gjenstående naust kan bygges.

På Møsjødalsvollen står seterbygningen til forfalls. Denne vollen har kulturhistorisk verdi og det vil her aksepteres at seterbygningen restaureres, og en slik mulighet er tatt inn i forskriften.

1.3.d. Det er aktuelt å tillate bygging av bruer og klopper der det vises til et særskilt behov. Ved gjennomføringen av slike tiltak er materialbruk og konstruksjon viktig, samt landskapsmessig tilpasning. I verneområdet er det behovet for gangbruer i flomutsatte elver og bekker som først og fremst er aktuelt og ikke bruer for kjøretøy. Kloppegging kan være aktuelt i myr og våtmark som er særlig slitasjutsatt.

1.3.e. Det finnes verneverdige bygninger i området, som ikke uten videre bør rives. For å kunne vurdere bygningers verdi før eventuell riving, må riving omsøkes. Det kan også være aktuelt å dokumentere ulike forhold omkring gammel bebyggelse, før tillatelse til riving gis. Kulturvernmyndighetene må trekkes inn i vurderingene omkring slike saker.

Dette punktet gjelder også ved riving av bygninger med påfølgende gjenoppbygging i omtrent samme størrelse og fasong. Dersom det nye bygget blir nevneverdig større, må det også vurderes under punkt 1.3.a.

1.3.f. I Brekken-området ligger grensene for landskapsvernområdet helt inn mot dyrka arealer og beitemark. Tilsyn med dyr på beite kan også medføre behov for nye tilsynsbuer. Det kan derfor være behov for å sette opp bygninger til jordbruksformål, herunder beitebruk, innenfor landskapsvernområdet og det gis her en mulighet for det. Dette gjelder kun bygninger innenfor det tradisjonelle jordbruket (beitebruk) og ikke nye bygninger til næringsmessig turisme, jakt og fiske.

1.3.g. I sone B i landskapsvernområdet er det ikke nødvendig å søke om å få anlegge sanketrøer og gjerder. I sone A er det et mål å holde landskapet mest mulig fritt for nye tekniske anlegg. Det er derfor ønskelig å få en særskilt vurdering av eventuelle nye sanketrøer og gjerder i denne delen av området.

1.3.h. I forhold til skogsdrift er det vanskelige snøforhold i området om vinteren, med mye løs snø. Dette vanskeliggjør terrengtransport av tømmer om vinteren. Slik transport fordrer normalt at vintervegen snøpakkes. For å ha muligheter til å styre tømmertransport med tanke på minst mulig kjøreskader, er slike tiltak søkepliktige.

1.3.i. Det er for tida stort fokus på mulighetene for næringsutvikling i store verneområder. Det er muligheter for en turistmessig bruk innenfor rammen av natur- og kulturverdier og verneformål. Enkle tilretteleggingstiltak

kan i denne sammenheng også tillates i sone A. Som eksempler kan nevnes oppkjøring av skispor i regi av Vauldalen Fjellhotell og de planer hotellet har om mer permanent oppsetting av lavvo og reinkjøring i området. Snøscootersafari vil ikke være aktuelt å tillate i området, selv om lov om motorferdsel i utmark og vassdrag skulle åpne for det i framtida, da motorferdselen skal reguleres relativt strengt i verneområdet.

Trondhjems Turistforening har planer om å etablere ei ny merka turistforeningsløype gjennom Hyllingsdalen og det er behov for et overnattingssted langs denne. Fortrinnsvis bør et overnattingssted knyttes til eksisterende bebyggelse i området.

1.3.j. Trondhjems Turistforening har i dag noen merka løyper helt nord i området i Tydal. De har tidligere også hatt merka løyper i Røros-delen av området og noe av denne merkingen er ennå synlig. De ser på mulighetene for å etablere en merka sti fra Væktarhaugen og sørover gjennom Hyllingsdalen. De kan også tenke seg overnattingsmuligheter i området. Det gis her en mulighet for å kunne etablere og merke nye stier i området. En eventuell ny bygning knyttet til ei ny løype faller inn under punkt 1.3.i.

Omlegging av stier kan også være aktuelt. Ved slik omlegging må bl.a. hensynet til tråkkskader og sårbart dyreliv vurderes. En av grunnene til slik omlegging kan nettopp være å redusere tråkkskader og forstyrrelsen av sårbart dyreliv.

8.3.2. Forskriftens § 3 punkt 2, plantelivet

2.1. Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2. Beite er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter.

2.3. Skogsdrift og uttak av ved kan skje i medhold av forvaltningsplan etter § 5. Hogst skal skje i form av gjennomhogst eller plukkhogst. I sone A skal hogst kun foregå som plukkhogst. Etablering av ny skog skal skje ved naturlig foryngelse.

2.4. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til andre skogbrukstiltak enn de som framgår av § 3, punkt 2.3.

2.5. Bestemmelsene er ikke til hinder for vanlig friluftsbruk av trevirke til bål, pølsepinner, lavvostenger m.m.

Plantelivet er ikke fredet i landskapsvernområdet, men er beskyttet mot skade og ødeleggelse. Dette tilsier at for eksempel terrengkjøring som gir stor skade på vegetasjonen vil være forbudt. Likeså vil omfattende

overbeiting som sliter ned og ødelegger vegetasjonen kunne reguleres gjennom en egen forskrift.

Innføring av nye plantearter er forbudt. Dette tilsier også at de fremmede plantearter som finnes i området i dag bør fjernes. Dette gjelder for eksempel plantefeltene med contortafuru i området, samt eventuelle plantefelter med gran. Naturlig spredning av gran kan skje.

8.3.2.1. Forskriftens § 3 punkt 2.3. om hogst

Omtrent halvparten av det foreslåtte landskapsvernområdet består av bjørkeskog og dette er med på å sette sitt preg på landskapsbildet. Den naturlige dynamikk i slike skoger er også viktig for det biologiske mangfoldet.

Bjørkeskogen er en viktig del av landskapets art og karakter i området og dette må ikke endres gjennom omfattende hogster. En ønsker derfor å utarbeide retningslinjer for skogbruk i området som sikrer at skogbildet bevares over tid.

All skog i området er vernskog etter skogloven og skogsdrifta er dermed underlagt de bestemmelser som gjelder for vernskogen (se vedlegg 2). I tillegg vil Levende Skogs standarder gjelde for de som leverer virke til Skogeierforeninga Nord (se vedlegg 2). Det er et utgangspunkt at bestemmelsene i landskapsvernområdet skal dekke de behov en ser for tilpasninger i skogbruket i forhold til naturmiljøet og landskapsbildet. Vernskogbestemmelsene i Røros kommune og Levende Skogs standarder er brukt som utgangspunkt for de rammer som skisseres for skogbruket i landskapsvernområdet. På denne måten blir det også enklere å forholde seg til bestemmelsene og retningslinjene, da de bygger på de systemer som grunneierne fra før er fortrolige med.

Levende Skogs standarder gjelder kun for de som leverer virke gjennom Skogeierforeninga Nord. I landskapsvernområdet er det behov for bestemmelser som gjelder for alle, noe som er en av årsakene til at det er foreslått egne bestemmelser der.

Retningslinjer for skogsdrift

Følgende retningslinjer foreslås som grunnlag for forvaltningsplan for skogsdrift i sone B:

Bjørkeskogen som en del av landskapsbildet skal bevares. Den skogsdrift som utøves, må derfor skje på en slik måte at skogområdene framtrer som å være skogkledte. Følgende retningslinjer foreslås for skogsdrifta:

1. Hogst skal skje som gjennomhogst eller plukkhogst. Det skal settes igjen minst 25 utviklingsdyktige trær pr. dekar. Disse trærne skal ha en høyde som er minst 50% av gjennomsnittlig maksimal trehøyde på stedet. I tillegg skal det settes igjen gjennomsnittlig ett stormsterkt tre pr. dekar som livsløpstrær, gjerne i grupper. Livsløpstrærne skal velges blant de eldste trærne i bestandet. Livsløpstrær som dør skal forbli i skogen. Større læger eldre enn 5 år skal ikke tas ut.

2. Spesielle biotoper i skogen skal ivaretas. Spesielle biotoper kan være reirtrær for rovfugl med de nærmeste omgivelser, rike kilder med nærliggende område, holt av osp, istervier, selje eller rogn m.m.
3. Det skal alltid spares et urørt belte mot snaufjellet og snaukjøler på minst 50 m målt langs bakken.
4. I en kantsone på minst 5 m mot myrer mindre enn 10 da og 10 m mot større myrer og vassdrag (bredere enn 2 m) skal det kun tas ut enkelt-trær slik at kantsonen opprettholder sin funksjon.
5. Gjenvekst skal skje som naturlig foryngelse. Treslagsskifte, grøfting, sprøyting og planting er forbudt.
6. Etter § 3 punkt 1.1. er bygging av skogsveger forbudt. Skogsdrift bør skje på frossen eller godt snødekt mark, for å redusere faren for terrengskader. Dersom skogsdrift skal utføres på barmark skal det legges vekt på å unngå terrengskader som er skjemmende og som kan forårsake vannavrenning og erosjon. I områder med mye mark med dårlig bæreevne og hvor faren for terrengskader er stor ved drift i sommerhalvåret, skal skogsdrift skje på frossen eller godt snødekt mark. Terrengskader etter skogsdrift skal utbedres.
7. I sone A kan det brukes de skogsmaskiner som er egnet uten at det blir vesentlige terrengskader. Dette tilsier normalt relativt lett utstyr. Den motoriserte ferdsel i skogsdrifta er hjemlet i forskriftens § 3 punkt 5.2.g.

I disse retningslinjer ligger det indirekte at det kun skal satses på stedegne treslag, noe som i dette tilfellet vil si bjørk. Dette tilsier at planting av gran, furu, contorta eller andre fremmede treslag ikke skal skje. For de eksisterende plantefeltene av gran (om noen skulle forbli innenfor området) er det ønskelig at de avvirkes. I praksis kan granplantefeltene stå til de blir hogstmodne før de avvirkes. Det skal ikke plantes gran på nytt etter at grana er tatt ut, men området må få gro til naturlig. Contorta i området bør tas ut, idet dette er en fremmed art for landet og dermed et fremmedelement i området. En kan heller ikke se at de bestander som finnes vil være verdifulle som skogsvirke.

Sone B ligger lengre unna veier i området, og skogen her er dermed mer perifer og vanskeligere tilgjengelig for kommersiell drift. Samtidig er sone B også i hovedsak den øvre del av skogbandet, hvor en generelt bør være mer forsiktig i skogsdrifta. Lang transport kan her gi vesentlige kjøreskader. I sone B foreslås det at det kun tillates plukkhogst av ved, slik at minst 50 % av kubikkmassen blir igjen etter hogst. Til motorisert transport av tømmer/ved i sone B er det aktuelt å tillate snøscooter eller annet lett beltegående kjøretøy.

Andre skogbrukstiltak som det etter søknad under punkt 2.4 kan gis tillatelse til er snauhogst av plantefelter av gran og contortafuru. Det kan også være aktuelt å tillate andre hogstformer i bjørkeskogen enn de som går fram av retningslinjene over, dersom dette er forsvarlig i forhold til verneformålet.

8.3.3. Forskriftens § 3 punkt 3, dyrelivet

3.1. Jakt er tillatt etter viltlovens bestemmelser

3.2. Fiske er tillatt etter lakse- og innlandsfiskloven

Jakt og fiske som er i samsvar med lov om viltet og lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. og forskrifter gitt i medhold av disse er tillatt, dvs. at bestemmelsene i landskapsvernområdet ikke legger restriksjoner på den tradisjonelle utøvelsen av disse aktivitetene.

Utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer er tillatt etter de regler som gjelder for dette. Innføring av fiskearter som er fremmede for stedet eller innføring av andre ferskvannsorganismer som vil kunne endre naturtilstanden vil ikke være tillatt.

Det er satt ut sik i flere vann innenfor området. Eventuell bekjemping av sik kan skje innenfor de rammer som settes av lov om laks og innlandsfisk, men bruk av giftstoffer som for eksempel rotenon vil kreve dispensasjon fra forskriftens § 3 punkt 6 om forurensning.

«Tyngre» fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep vil ikke bli tillatt, eksempelvis oppdemninger, utgravinger og andre former for biotopforbedrende tiltak. Gjennomføring av slike tiltak vil stride mot det overordnede formålet om å bevare landskapet og økosystemene i mest mulig naturlig og urørt tilstand. En viser også til diskusjonen av forskriftens § 3 punkt 1.1. om tekniske inngrep foran.

8.3.4. Forskriftens § 3 punkt 4, ferdsel

4.1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

4.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Annen organisert ferdsel kan skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Ut over dette vises det til forvaltningsplan etter § 5.

4.3. Sykling og organisert bruk av hest er tillatt på traktorveier i området og på traséer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan etter § 5.

4.4. Innenfor nærmere avgrensa deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdslar som kan vere til skade for naturmiljøet.

4.5. Bestemmelsene i punkt 4 er ikkje til hinder for nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Hovedbestemmelsen er at all ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må *sporløs ferdsel* vere et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av verneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.

Retten til fri ferdsel i utmark (*allemannsretten*) har vært og er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen. Denne retten skal også tilgodeses i forvaltningen av verneområder. Det er viktig å understreke at denne retten er nedfelt i friluftsløven, og at den også gjelder innenfor områder vernet etter naturvernloven, herunder i et eventuelt Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde, men med de begrensninger som forskriften gir. Likeledes er det muligheter til å begrense ferdselen når dette er nødvendig for å bevare naturmiljøet eller kulturminner. Loven stiller krav til alle om hensynsfull adferd på annenmanns grunn.

4.2. Dette punktet i forskriften omhandler ulike former for organisert bruk av landskapsvernområdet. I bestemmelsene kreves det at mer omfattende organisert bruk av landskapsvernområdet må ha en særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, dvs. at det må søkes for slike aktiviteter. Bakgrunnen for dette forslaget er at organisasjoner, institusjoner, lag, etablissementer m.m. i stadig større omfang utvikler organiserte turer og større arrangementer der naturopplevelse og friluftsliv står sentralt. I motsetning til det tradisjonelle friluftslivet innebærer dette et større antall mennesker på samme sted på samme tid. Det kan f. eks. gjelde organiserte fotturer og rideturer, teltleirer, treningsleirer for hundekjøring, mer spenningsbaserte aktiviteter som krever spesiell kunnskap, utstyr og tilrettelegging som den «vanlige» turvandrer ikkje har eller krever.

Det er i og for seg ikkje det at en aktivitet er organisert som medfører problemer i forhold til verneinteressene. Men slik virksomhet involverer som regel et større antall mennesker, og det er *besøksvolumet* som ofte er avgjørende i en slik sammenheng. En del aktiviteter som terrengsykling, riding og rideleirer, hundeleirer m.m. har

større negative konsekvenser enn andre, enten fordi de medfører konsentrert markslitasje eller fordi aktivitetene medfører forstyrrelse i områder som tidligere har vært vanskelig tilgjengelige. Det er i første rekke faren for uheldig markslitasje og forstyrrelser på dyrelivet som gjør at organiserte opplegg og større arrangementer foreslås underlagt en søknadsplikt. Dette vil gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å styre eller begrense uønsket aktivitet, samtidig som en slik ordning vil gi en god oversikt over omfanget av planlagt og utført virksomhet. Forvaltningsmyndigheten vil også om nødvendig kunne nekte gjennomføring av arrangementer/opplegg, om de anses å vere særlig uheldig i forhold til naturmiljøet, kulturminner eller øvrig ferdsel i området.

I den framtidige forvaltningen av verneforskriften vil det høyst sannsynlig oppstå diskusjoner om hvorvidt en aktivitet er å betrakte som organisert eller ikkje, og hvilke problemer gjennomføring av den planlagte aktiviteten vil medføre for verneverdiene i landskapsvernområdet. Eksempler på aktiviteter som etter Fylkesmannens syn kan innvirke negativt på verneverdiene, og dermed krever dispensasjon er idrettsarrangement (eks. større orienteringsløp), jaktprøver og teltleirer, alle eksempler på organiserte tiltak. Organiserte rideturer utover rammene i punkt 4.3 kommer også inn under punkt 4.2.

Men verneforskriftens punkt 4.2. er ikkje ment å skulle «ramme» mindre grupperinger som ønsker å gjennomføre en vandring eller utferd, eksempelvis et lag, en forening eller et etablissement med lokal tilknytning som ønsker å besøke et bestemt sted eller gå en spesiell rundtur i landskapsvernområdet. Dette eksemplet og eksemplene nevnt i avsnittet ovenfor kan sies å representere ytterpunktene på en bruksskala fra stor potensiell påvirkningsgrad/stort besøksvolum til minimal negativ påvirkningsmulighet/lite besøksvolum.

Særlig av hensyn til «lette og ufarlige» former for organisert bruk er det innledningsvis i punkt 4.2 tatt inn at bestemmelse i denne forskrift ikkje er til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og organisasjoner. Dette kan for eksempel gjelde skoleklasser på dagstur eller turer med mindre lokale grupper (under 20-30 deltakere), da en anser sannsynligheten for skade og vesentlig forstyrrelse som svært liten.

4.3. Deler av det foreslåtte verneområdet er relativt slitasjesvakt i forhold til ferdsel, særlig myr- og våtmarksområdene. Pr. i dag har ikkje sykling utenfor veier noen tradisjon i området, men dette er en aktivitet under utvikling også i utmarka. For å demme opp for en mulig økt bruk av sykkel i et område som fra naturens side er sårbart for en slik aktivitet, settes et forbud mot sykling utenfor de traktorveier som er opparbeidet i området. Det kan også være aktuelt å godkjenne andre traséer for sykling i arbeidet med en endelig forvaltningsplan, men pr. i dag har en ikkje kjennskap til aktuelle traséer.

Organisert bruk av hest kan medføre uheldig slitasje på vegetasjonen og på etablerte stier og kjørespor, og det

er derfor behov for å styre denne aktiviteten. I utgangspunktet tillates derfor organisert bruk av hest kun på etablerte traktorveier i området. Som eksempel regnes ikke kjøresporet til Hyddkroken i denne sammenhengen som en etablert vei og organisert riding langs denne må omsøkes. På det nåværende tidspunkt er det vanskelig og heller ikke ønskelig å vise til spesielle traséer utenom veiene hvor slik virksomhet kan foregå. Dette vil derfor skje som ledd i konkrete henvendelser om organisert bruk av hest. Etter noen års forvaltningserfaring når en får oversikt over hvor stort omfanget av konkrete ønsker og planer er, kan dette behandles mer planmessig i forhold til traséer og tidsrom i en endelig forvaltningsplan.

Bruk av hest i forbindelse med gjeting og kløving i privat regi (uorganisert) er tillatt.

4.4 Bestemmelsen gir Direktoratet for naturforvaltning anledning til å forby ferdsl i deler av landskapsvernområdet når dette anses nødvendig av hensyn til bl.a. plante- og dyrelivet. Hovedretningslinjen vil være at regulering av den allmenne ferdsl må gjøres i minst mulig grad, og utelukkende i den hensikt å sikre at særlig verdifulle naturkvaliteter ikke ødelegges eller forringes. Hjemmelen som er gitt i naturvernlovens § 22, 2. ledd viser til at dette kun kan skje i nærmere avgrensede deler av verneområdet der det er dokumentert at ferdslen har en negativ påvirkning i forhold til verneformålet.

8.3.5. Forskriftens § 3 punkt 5, motorferdsl

5.1. Motorferdsl er forbudt på land og i vatn.

5.2. Bestemmelsen i punkt 5.1 er ikke til hinder for:

- a. Motorferdsl ved militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.
- b. Motorferdsl på innmark i forbindelse med drift av jordbruksarealer.
- c. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget og med traktor på traktorveier og kjørespor som vist i forvaltningsplan etter § 5.
- d. Bruk av motor på båt på Rien og på Hyllingen.
- e. Bruk av snøscooter på vinterføre og start/landing med helikopter i forbindelse med reindrift.
- f. Uttransport av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes

- inn i landskapsvernområdet. Kjøretøy som brukes må være skånsomt mot markoverflaten om det skal brukes utenom vei. Det skal gis melding til oppsynet før kjøring finner sted.
- g. Motorferdsl i forbindelse med skogsdrift og vedhogst iht. forvaltningsplan etter § 5.
 - h. Motorferdsl på traktorveier og langs kjørespor for jord- og skogbruksformål.

5.3. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til motorferdsl i forbindelse med:

- a. Øvelseskjøring til formål nevnt i § 3 punkt 5.2.a.
- b. Husdyrhold.
- c. Barmarkskjøring i reindrift.
- d. Transport av materialer, utstyr og varer til hytter, buer og setre.
- e. Oppkjøring av skiløyper i henhold til godkjent forvaltningsplan etter § 5.
- f. Bruk av snøscooter for snødybdemålinger i tilknytning til vannkraftverkene
- g. Bruk av motorkjøretøy til formål nevnt i § 3 punkt 1.2 og 1.3.

Hovedbestemmelsen som er nedfelt i dette punktet er at all motorisert ferdsl til lands og til vanns er forbudt. Det generelle forbudet gjelder også start/landing med luftfartøy. Motorferdsl defineres her som i lov om motorferdsl i utmark og vassdrag, § 2: *"Med motorferdsl menes i denne lov bruk av kjøretøy (bil, traktor, motorsykkel, beltebil, snøscooter og lignende) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy."*

Motorferdsl er et problem og en utfordring i de fleste store verneområder. Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøy er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorisert ferdsl utgjør et støyforurensningsproblem, og står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Kjøring på barmark kan dessuten gi terrengskader som det kan ta lang tid å lege. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsl i verneområder på et absolutt minimum og begrense denne til det strengt nødvendige. Det er derfor naturlig at forvaltningsmyndigheten legger opp til en strengere forvaltningspraksis for motorferdsl i verneområder enn det lov om motorferdsl i utmark og vassdrag gjør. Forslaget til bestemmelser under § 3 punkt 5 i forskriften for Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde må ses i lys av disse overordnede retningslinjene.

5.2. I dette punktet presiseres en del former for motorferdsl som hovedbestemmelsen referert foran ikke er til hinder for, dvs. at kjøringen kan gjennomføres uten at det må gis melding til eller gis tillatelse fra forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken.

5.2.a. Her slås det fast at motorisert ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsyns- og forvaltningstjeneste er tillatt.

Det er her viktig å merke seg:

- Forvarets ordinære øvingsvirksomhet er *ikke* å betrakte som «militær operativ virksomhet».
- Med oppsynsvirksomhet menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi går ikke inn under denne bestemmelsen.
- Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste er ikke tillatt i landskapsvernområdet. Det vil imidlertid være mulig å få dispensasjon for koordinerte og gode øvelsesopplegg, jf. § 3 punkt 5.3.a.

5.2.b. I den grad innmark kommer innenfor landskapsvernområdet, kan motorferdsel på denne skje som på øvrig innmark.

5.2.c. Forskriftsforslaget innebærer at felt elg og hjort kan tas ut med lett beltegående terrengkjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, det vil si elgtrekk eller lignende. Langs eksisterende traktorveier og kjørespor kan det også benyttes traktor for å ta ut felt elg. Hva som er traktorveier og kjørespor er definert i kap. 4.9.1.

5.2.d. På Rien og på Hyllingen er det tillatt å bruke motor på båt og dette verneforslaget gir ikke begrensninger her utover de som allerede gjelder.

5.2.e. Det legges i verneforslaget ikke noen begrensninger på bruk av snøscooter og helikopter i reindrifta. Dette reguleres derfor av reindriftsloven.

5.2.f. Forskriftsforslaget innebærer at kjøring i forbindelse med uttransport av sjuke/skadde dyr bare kan skje når det av dyrevernmessige hensyn er helt nødvendig. Det må brukes kjøretøy som ikke medfører fare for vesentlig terrengskade, noe som normalt utelukker bruk av traktor i terreng som tåler lite slitasje. Lettere beltekjøretøy eller breddekket terrengmotorsykel e.l. med lavt marktrykk kan brukes.

5.2.g. I sone B foreslås det at motorferdsel i skogbrukssammenheng kan tillates innenfor de rammer som er gitt i forvaltningsplanen og skissert i kapittel 8.3.2. I sone A foreslås det at det kun bør bli tillatt å frakte tømmer og ved med snøscooter eller annet beltekjøretøy. Når det gjelder vedtransport, vises det også til de kommunale retningslinjer om dette i medhold i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.

5.2.h. Etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag § 2 er veg i utmark som ikke er opparbeidd for kjøring med bil å anse som utmark. Traktorveier og lignende (for eksempel gamle ferdselsveier og kjørespor) er

dermed å betrakte som utmark, selv om de kan kjøres med for eksempel firehjulsdrevet jeep eller personbiler. De traktorveier og kjørespor som finnes i området kan brukes til jord- og skogbruk i samsvar med lov om motorferdsel i utmark. Fritidsbruk av veiene hører kjempe under punkt 5.3.

5.3. Dette punktet omfatter nødvendig motorisert ferdsel som det kan gis tillatelse til dersom visse vilkår er oppfylt. I motsetning til kjøring nevnt under punkt 5.2. må tillatelse her på forhånd være gitt av forvaltningsmyndigheten. Dette forutsetter at søknader sendes forvaltningsmyndigheten.

Det kan også være aktuelt å tillate ulike former for nyttetransport langs traktorveiene og kjøresporene i landskapsvernområdet og rammene for dette skisseres under. Det vil si at annen kjøring enn den som nevnes under ikke ansees å være i samsvar med bestemmelsene i landskapsvernområdet. Dette må sees på bakgrunn av at det er ønskelig å begrense motorferdselen i landskapsvernområdet til det som må betraktes som nyttekjøring.

Etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag § 2 er veg i utmark som ikke er opparbeidd for kjøring med bil å anse som utmark. Traktorveier og lignende er dermed å betrakte som utmark, selv om de kan kjøres med for eksempel firehjulsdrevet jeep eller personbiler. For de veier som er definert som traktorveier eller kjørespor har en derfor gjort en vurdering av hva som kan aksepteres av nyttekjøring langs dem. Tabell 5 i kap. 4.9.1 og kartvedlegg 11 gir en oversikt over veiene.

Alle veier/kjørespor i området er å betrakte som stengt for alminnelig kjøring. En klassifisering av veiene er gitt i kap. 4.9.1. Forslag til regler for bruk av den enkelte vei i forhold til bestemmelser etter naturvernloven gis under. Idet en på dette tidspunktet ikke har full oversikt over nyttetransporten langs den enkelte trasé, må rammene som er gitt under kun ses på som foreløpige, da det etter et vern vil bli utarbeidet en forvaltningsplan som i mer detalj vil gi rammer for motorferdsel langs veier og kjørespor. Idet alle veiene pr. definisjon er å betrakte som utmark etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag, må også kommunen gi tillatelse til annen bruk av dem etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag, da det er kommunen som forvalter denne loven.

Nordvest i området er det en rekke traktorveier, hvor bare kortere strekninger går inn i det foreslåtte verneområdet. Her er Fylkesmannens holdning at dagens bruk av dem kan videreføres i forhold til vernet, og at lov om motorferdsel i utmark og vassdrag i første rekke vil regulere bruken av dem.

Hyllingsdalsveien og kjøresporet til Hyddkroken går langt inn i området, og her bør en være mer restriktiv til motorferdselen. For eksempel bør ikke personbil tillates brukt langs Hyllingsdalsveien og bruk av traktor langs kjøresporet til Hyddkroken bør bare i beskjeden grad tillates.

Der det framgår at veien kan brukes til skogsdrift, henvises det til kap. 8.3.2., som gir rammer for dette.

1. Hyllingsdalsveien: Traktorvei kl. 7 fra Torsvollen til Blomsterhaugen, traktorvei kl. 8 videre til Vigelåa, kjørespor videre til Hyllingstjønna, med stikkvei til Røbekkvollen (dårlig klasse 8).

Vegene kan tillates brukt til nødvendig transport av materialer, utstyr og varer til hytter, buer og setre, samt i forbindelse med skogsdrift og for uttransport av felt storvilt. Aktuelle kjøretøy er traktor eller terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk, for eksempel terrengmotorsyssel eller beltegående terrengkjøretøy. I skogbrukssammenheng kan veien også benyttes av skogsmaskiner som veien er dimensjonert i forhold til. Transport med bil kan ikke påregnes.

2. Gruvsjøveien (til Gruvsjøen): Etter grensejustering ligger veien utenfor verneområdet og bruken reguleres ikke av verneforslaget.

3. Kjørespor fra Gruvsjøen til Hyddkroken: Traséen kan tillates brukt til nødvendig transport av materialer, utstyr, varer m.m. til Hyddkroken, for de som eier bygninger der. Uttransport av felt elg og hjort tillates også. Aktuelle kjøretøy er terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk, for eksempel terrengmotorsyssel eller lette beltegående terrengkjøretøy, samt snøscooter på vinterføre. Traktor kan i beskjedent omfang også tillates brukt, forutsatt at dette over tid ikke gir økt terrengslitasje og heller ikke gir behov for utbedring av veien utover dagens standard. Tyngre utstyr og materialer bør transporteres på vinterføre på grunn av faren for terrengskader ved barmarkskjøring.

Det skjer noe barmarkskjøring langs en fast trasé fra Hyddkroken til hytte ved Litlhyddsjøen med lett beltekjøretøy. Forutsatt at dette ikke gir varige terrengskader, kan dette i beskjedent omfang også vurderes tillatt i landskapsvernområdet. Det er imidlertid ønskelig at transporten til hytter ved Litlhyddsjøen i størst mulig grad skjer med snøscooter eller annet beltekjøretøy på vinterføre.

4. Stikkvei til Gruvsjøvollen (traktorvei klasse 8): Vauldalen fjellhotell arrangerer turer med hest og vogn etter Gruvsjøvegen, og kan i den forbindelse også kjøre til Gruvsjøvollen.

5. Vei fra Valsetvollen til 3 hytter ved Storhåen og Litjhåen (traktorvei klasse 8): Vegene kan tillates brukt til nødvendig transport av materialer, utstyr og varer til hytter, buer og setre, samt i forbindelse med skogsdrift og for uttransport av felt elg og hjort. Aktuelle kjøretøy er traktor eller terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk, for eksempel terrengmotorsyssel eller beltegående terrengkjøretøy. I skogbrukssammenheng kan veien også benyttes av skogsmaskiner som veien er dimensjonert i forhold til. Transport med bil kan ikke påregnes.

6. Trasé fra Movollen til Lervahåen: Denne traséen er kun en sti og motorferdsel langs denne kan tillates på vinterføre med beltekjøretøy.

7. Vei fra Storelvavollen over va i Langselva til storfeinnhegning ved Storhåen (traktorvei klasse 7): Kan tillates brukt til transport av materialer, utstyr og varer til hytter. Kan videre brukes som skogsvei, transport i forbindelse med storfedrift og til uttransport av felt elg og hjort. Aktuelle kjøretøy er traktor eller terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk, for eksempel terrengmotorsyssel eller beltegående terrengkjøretøy. I forbindelse med bufedrift og skogbruk kan også annen type kjøretøy som vegene er dimensjonert for benyttes. Transport med bil kan ikke påregnes.

8. Vei fra Storelva til hytter ved Øversjøen (traktorvei klasse 7): Vegene kan tillates brukt til nødvendig transport av materialer, utstyr og varer til hytter, buer og setre, samt i forbindelse med skogsdrift og for uttransport av felt elg og hjort. Aktuelle kjøretøy er traktor eller terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk, for eksempel terrengmotorsyssel eller beltegående terrengkjøretøy. I skogbrukssammenheng kan veien også benyttes av skogsmaskiner som veien er dimensjonert i forhold til. Transport med bil kan ikke påregnes.

9. Trasé fra Storlaua ved Ridalsveien til båtoppstillingsplass i Smedvika ved Øversjøen (kjørespor): Traséen kan tillates brukt til transport av båter og til transport av materialer, utstyr og varer m.m. til hyttene. Denne traséen er så vidt kort at trafikken langs den i liten grad vil være av noen betydning i forhold til verneinteressene. I praksis vil derfor bruk i samsvar med motorferdselsloven være tillatt.

10. Traktorvei klasse 7 fra Tjerråa til Sundet: Kan som i dag brukes som vei til hyttene sør for Sundhaugen, i samsvar med motorferdselsloven. Veien kan tillates brukt til nødvendig transport av materialer, utstyr og varer til hyttene. Aktuelle kjøretøy er personbil, traktor eller terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk, for eksempel terrengmotorsyssel eller beltegående terrengkjøretøy. Personbil kan tillates brukt, da veiens standard forsvares det og da det har vært tradisjon for det. Veiens standard må ikke økes. Veien har også verdi som skogsvei, og kan i den sammenheng brukes av de maskiner som veien er dimensjonert for. Veien kan videre brukes til uttransport av felt elg og hjort og i forbindelse med beitebruk.

11. Vei fra Ridalsveien til Sundet (traktorvei klasse 7): Kan brukes i forbindelse med skogsdrift og beitebruk.

12. Vei fra Ridalsveien ved Nysetervollen til Litjrien: Traktorvei klasse 8. Kan brukes i forbindelse med skogsdrift og beitebruk.

13. Vei fra Ridalsveien ned Brentvollidalen: Traktorvei klasse 7. Kan brukes i forbindelse med skogsdrift og beitebruk.

14. Vei fra Ridalsveien ned Brentvollidalen (traktorvei klasse 7). Etter grensejustering ligger denne i sin helhet utenfor verneområdet.

15. Setervei langs Brentvollidalen til Litjribekken (kjørespor): Er en gammel setervei. Kan brukes i forbindelse med skogsdrift og beitebruk.

16. Vei fra Langvika til skogteig ved Sandvika (traktorvei klasse 8). 8. Kan brukes i forbindelse med skogsdrift og beitebruk.

17. Trasé fra Riosen til Rihåvollen (kjørespor): Traséen kan tillates brukt til nødvendig transport av materialer, utstyr, varer m.m. til Rihåvollen. Aktuelle kjøretøy er terrenggående kjøretøy med lavt marktrykk, for eksempel terrengmotorsykel eller beltegående terrengkjøretøy, unntaksvis også traktor. Kan også benyttes i forbindelse med skogsdrift.

18. Trasé (kjørespor, ryddet trasé) fra Elvavollen til Rihåen: Kan brukes i forbindelse med skogsdrift.

19. Vei fra Torsvollen via Nesset (traktorvei klasse 8, delvis kun kjørespor): Ligger etter grensejusteringer utenfor verneområdet.

5.3.a. Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste, politiet og militæret er ikke tillatt i landskapsvernområdet. Det vil imidlertid være mulig å få dispensasjon for koordinerte og gode øvelsesopplegg.

5.3.b. Etter § 3 punkt 5.2.h er motorferdsel på veier og kjørespor i jordbruk, herunder husdyrhold, tillatt. I forbindelse med slipp og sankning av bufe kan det være behov for motorisert transport også utenfor vei. Av hensyn til faren for terrengslitasje må slik transport omsøkes, slik at det kan gis rammer for transporten som reduserer faren for uheldig terrengslitasje. Dette tilsier at det kan settes vilkår knyttet til type kjøretøy og til kjøretrasé.

Denne bestemmelsen vil også gjelde utkjøring av saltsteiner for bufe med snøscooter. Tillatelse til kjøring til dette formålet kan påregnes gitt når det legges vekt på å begrense antall kjøreturer, og at den utføres etter samordnede planer, f.eks. for å dekke utkjøringsbehovet for hele sausankelag. Det kan for dette formålet være naturlig å benytte flerårige tillatelser.

5.3.c. Av hensyn til faren for terrengslitasje er det ønskelig at også barmarkskjøring i reindrifta har et så lite omfang som mulig. For å kunne styre denne aktiviteten er slik barmarkskjøring derfor søkepliktig. Dersom reinbeitedistriktet har gode planer som gir

rammer for barmarkskjøringen (for eksempel en distriktsplan som regulerer dette på en tilfredsstillende måte), kan dette også samtidig være en ramme som kan gjelde i landskapsvernområdet.

5.3.d. Det heter her at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig transport til en rekke formål. Slik transport bør normalt utføres med snøscooter på vinterføre, men bestemmelsen gjelder også for transport på barmark og på veier og kjøretraséer. Fylkesmannen er innstilt på å være imøtekommende overfor nødvendige behov som har et rimelig omfang og som kan skje på en skånsom måte i forhold til naturmiljø og friluftsliv. Det er her aktuelt å gi flerårige tillatelser, gjeldende i f.eks. 3 eller 5 år, for årvisse transportbehov.

Der hvor det finnes leiekjøringsordninger, kan det være aktuelt å henvise til disse når dette er hensiktsmessig.

5.3.e. Noen steder kjøres det opp skiløyper som delvis går inn i verneområdet. Pr. i dag har en oversikt over følgende løyper:

Vauldalen Fjellhotell kjører opp skiløyper, både til idrett og trim, til Gruvsjøen og til Dagvollsjøen. I påska kjøres det opp skiløype rundt Gruvsjøfjellet. Disse løyper kan fortsatt kjøres opp med snøscooter, med det minimum antall turer som kreves for å holde løypa åpen. Rammer for kjøringen må lages i samråd med hotellet.

Av og til legges "dagens løype" slik at den berører området, noe en vil være imøtekommende til, forutsatt at opplegget er godt i forhold til naturmiljø og friluftsliv.

Hytteieierne kjører opp løyper nord i Rien, samt mot Langen og Viglsjøen. I henhold til § 3 punkt e i nasjonal forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag, kan motorkjøretøy på vinterføre nyttes til opparbeiding og preparering av skiløyper og skibakker for allmennheten og for konkurranser, når det foretas av kommuner, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter. I utgangspunktet er det en forutsetning at den oppkjøring av skispor som skal kunne skje i landskapsvernområdet er i samsvar med den nasjonale forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag. Dette tilsier at den oppkjøring av skispor som hytteieierne utfører ikke er i samsvar med disse bestemmelser og derfor kan dette opplegget heller ikke godkjennes i et landskapsvernområde. Dersom det her ble etablert et opplegg innenfor rammene i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag, kan det her gis tillatelse til noe løypekjøring, dog ikke helt opp til Viglsjøen, da dette vil medføre en uønsket motorferdsel inn i sentrale deler av verneområdet.

Det kjøres også opp flere løyper i Tydals-delen av området og dette kan i store trekk videreføres, om det er innenfor rammene av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Eventuell oppkjøring av skiløype gjennom Skardøra og til Firkantåtkista vil medføre motorferdsel

inn i sentrale deler av området og dette er lite ønskelig. Løypene som kjøres opp i området er vist på kartvedlegg 10.

Etablering av nye slike løyper kan skje etter søknad. Her må nytteverdien og effekten på naturmiljøet vurderes, samt behovet for at løypa skal gå inn i verneområdet.

5.3.f. TEV har behov for snødybdemålinger i området i forhold til å beregne kraftsituasjonen og til dette benyttes snøscooter. Det vil her være mulig å få flerårige tillatelser til bruk av snøscooter ut fra et dokumentert behov.

5.3.g. Dette punktet fanger opp eventuelle behov for motorferdsel knyttet til byggetiltak, vedlikehold av gjerder og sanketrøer med mer. Der det ligger til rette for det kan slik transport også tillates på barmark langs traktorveier og kjørespor. For vedlikeholdsarbeider som skjer årvisst, for eksempel vedlikehold av sperregjerdene for rein, vil det være mulig å få flerårige tillatelser til bruk av snøscooter ut fra et dokumentert behov.

8.3.6. Forskriftens § 3 punkt 6, forurensning

6.1. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Avfall skal tas med ut av området.

6.2. Unødvendig støy er forbudt.

Det er viktig å holde landskapsvernområdet mest mulig fri for søppel og avfall. Bestemmelsen understreker at besøkende skal ta med søppel og avfall ut igjen i stedet for å brenne eller gjemme det bort. Forbudet mot bruk av kjemiske midler gjelder også forbud mot kalking i landskapsvernområdet og eventuell bruk av rotenon for fjerning av fremmede fiskearter. Forøvrig er det viktig å understreke at forurensningsloven også gjelder innenfor landskapsvernområdet.

Bestemmelsene omfatter også forbud mot unødvendig og sjenerende støy, noe som kan ramme for eksempel bruk av motor på modellbåt og modellfly.

8.4. FORVALTNING – FORSKRIFTENS § 4 TIL § 8

Ansvar for forvaltning av verneforskriftene blir tillagt forvaltningsmyndigheten. Den rettslige kompetansen til forvaltningsmyndigheten blir fastlagt gjennom vernevedtaket/verneforskriftene.

Forvaltningsmyndigheten vil i første rekke ha myndighet til å dispensere fra ulike forbud i verneforskriftene og utarbeide forslag til retningslinjer for forvaltning, skjøtsel m.v. gjennom en forvaltningsplan. Øvrige arbeidsoppgaver vil være knyttet til administrasjon, budsjett, generell veiledning, informasjon, oppfølging av brudd på verneforskriften, kontakt med

grunneiere og brukere av verneområdet.

Hovedutfordringen ved valg av forvaltningsmodell er å finne løsninger som både kan imøtekomme lokale ønsker om medvirkning i forvaltningen og som samtidig sikrer en utvikling som ivaretar formålet med opprettelsen av verneområdet i tråd med gjeldende forvaltning. Direktoratet for naturforvaltning er i dag delegert myndigheten til å fastsette hvem som skal forvalte verneområder etter naturvernloven.

Fylkesmannen har tradisjonelt vært tillagt forvaltningsmyndigheten for verneområder i Norge. Nå er det imidlertid gitt mulighet for kommunene til å overta forvaltningsansvaret for landskapsvernområder og naturreservater, men ikke nasjonalparker.

8.4.1. Forvaltning av landskapsvernområdet

Det er knyttet viktige nasjonale verdier til de større verneområdene. Naturen i disse områdene er en del av vår nasjonal arv, og representerer på mange måter det mest verdifulle i norsk natur. Det er derfor naturlig at forvaltningen av forskriftene for slike verneområder i utgangspunktet er et nasjonalt/statlig ansvar. Dette prinsippet slås også fast i St. meld. nr. 62 (1991-92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge, og i andre overordnede retningslinjer for forvaltningen av de større verneområdene. Forvaltningen av Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde må skje helhetlig og på tvers av administrative grenser (kommunegrenser). Dette tilsier normalt at Fylkesmannen får forvaltningsansvaret for landskapsvernområdet og det er naturlig at også de naturreservater som ligger innenfor den ytre avgrensning av landskapsvernområdet har samme forvaltningsmyndighet.

I dag har Røros kommune forvaltningsansvaret for de mindre verneområdene i kommunen, men ikke for Femundsmarka nasjonalpark med det tilgrensende Langtjønna landskapsvernområde. Røros kommune er også med i forsøket med lokal forvaltning av Forollhogna nasjonalpark med tilgrensende landskapsvernområder.

Det foreslåtte landskapsvernområdet er mye brukt til friluftsliv, herunder jakt og fiske. Dette gir noen steder utfordringer når det gjelder adkomsten til området, som forvaltningsmyndigheten må se på og forsøke å løse i samarbeid med berørte grunneiere, om området blir vernet. En mye brukt adkomstvei til området er via Torsvollen i Røros kommune. Det oppstår her tidvis konflikter i forhold til grunneiers interesser og dette må ses nærmere på og søkes løst etter eventuelt vern.

8.4.2. Forskriftens § 4, generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon fra bestemmelsene i denne forskrift når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

Forvaltningsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra vernereglene. Dette kan gjelde tiltak som ikke er nevnt spesielt i de andre unntaksbestemmelsene og som ikke strider mot formålet med vernet.

Bestemmelsen gjelder i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene.

Denne dispensasjonsbestemmelsen kan ikke anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Spesielle eller særlige tilfeller må fremstå som noe annet enn "vanlige" behov.

Et vilkår for å bruke denne bestemmelsen er at tiltaket ikke strider mot formålet med vernet, evt. legger grunnlaget for en utvikling som på sikt kan skade verneinteressene. Det er derfor normalt utelukket å gi dispensasjon etter denne bestemmelsen for oppføring av nye private hytter eller andre tiltak som kan forringe eller ødelegge verneverdier.

8.4.3. Forskriftens § 5, forvaltningsplan

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

Dette høringsforslaget inneholder forslag til løsninger på mange forvaltningstema i landskapsvernområdet, som må bearbeides videre om området blir vernet. Det vil derfor bli utarbeidet en mer konkret forvaltningsplan for landskapsvernområdet etter eventuelt vedtak om vern. Forvaltningsplanen kan revideres. Arbeidet med forvaltningsplanen vil bli gjort i nært samarbeid med lokale myndigheter og interesser og et forslag til en forvaltningsplan skal til høring blant berørte parter. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

8.4.4. Forskriftens § 6, skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette skjøtselstiltak for å fremme formålet med vernet.

Noen av verneekvalitetene i området kan over tid få redusert sin verdi, dersom de ikke skjøttes aktivt. Dette kan gjelde kulturvernkvaliteter i form av gamle bygninger, som vil kreve vedlikehold og kvaliteter knyttet til kulturlandskapet, som fordrer en aktiv bruk eller en skjøtsel. § 6 gir en hjemmel for at det kan utøves skjøtselstiltak i verneområdet for å ivareta verneinteressene.

8.4.5. Forskriftens § 7, rådgivende utvalg

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

Uavhengig av hvem som har hovedansvaret for forvaltningen av landskapsvernområdet må lokalsamfunnet trekkes mer aktivt med i forvaltningen enn det som har vært vanlig til nå i verneområdene. Opprettelse av rådgivende kontaktutvalg vil være ett av flere tiltak i denne retning. Åpenhet og direkte kontakt med brukere, grunneiere og lokalsamfunn vil være en viktig arbeidsmetode i forvaltningen.

Det kan være aktuelt å opprette et rådgivende utvalg for landskapsvernområdet så raskt som mulig etter et vernevedtak.

Sammensetning, oppnevning, rolle og arbeidsoppgaver for et slikt utvalg vil kreve nøye planlegging og drøftinger i etterkant av et eventuelt vernevedtak.

Dersom det blir vedtatt å opprette et rådgivende utvalg, vil Fylkesmannen foreslå at følgende prinsipper legges til grunn:

- Utvalget bør ha en rådgivende funksjon overfor forvaltningsmyndigheten i forvaltningsspørsmål, dvs. ikke være tillagt beslutningsmyndighet.
- Utvalget bør ha politisk representasjon fra begge berørte kommuner, der de respektive kommunestyrene oppnevner representantene. De berørte reinbeitedistrikter bør ha en representant i utvalget. Det kan også vurderes deltakelse fra andre lokale organisasjoner og fra grunneiere.
- Forvaltningsmyndigheten bør være representert på møter i kontaktutvalget.
- Utvalgets viktigste oppgave bør være å komme med råd, utforme prinsipper og gi anbefalinger til Fylkesmannen på generelt grunnlag for praktiseringen av de enkelte bestemmelser i forskriften, samt bidra aktivt i den løpende rapportering og evaluering av forvaltningsarbeidet.
- Det synes ikke å være hensiktsmessig at utvalget tar stilling til konkrete enkeltsaker som forvaltningsmyndigheten får til behandling. Imidlertid bør det være mulig for at utvalget unntaksvis kan drøfte enkeltsaker, enten ved at utvalget på eget initiativ tar opp en sak til vurdering og kommer med råd, eller ved at forvaltningsmyndigheten ber om utvalgets oppfatninger og synspunkter på prinsipielt viktige saker.
- Forvaltningsmyndigheten bør ha ansvaret for at utvalget blir etablert og gis et mandat.
- Utvalget bør møtes minst én gang i året og evaluere forvaltningspraksis på grunnlag av årsmeldinger og gjennomgang av prinsipielt viktige enkeltsaker fra Fylkesmannen, fra Statens naturoppsyn og fra andre som deltar i den daglige forvaltning, oppsyn og veiledning.
- Forvaltningsmyndigheten bør ha ansvaret for sekretariatsfunksjonen til utvalget.

9. KOMMENTARER TIL FORSKRIFTER OM FREDNING AV VIGLÅA, DJUPTJØNNA, TJERRÅA OG LITLRIEN NATURRESERVATER

Forskriftene for de fire foreslåtte naturreservater har en relativ lik oppbygning og et relativt likt innhold, og de omtales derfor samlet.

Naturreservat er den strengeste verneformen i naturvernloven, og kan ha bestemmelser som regulerer ulike forhold utover det som kan gjøres i et landskapsvernområde. Det er særlig dyre- og plantelivet som kan reguleres i mer detalj i et reservat. For eksempel kan jakta reguleres og det er en fredning av plantelivet, herunder også forbud mot hogst. Motorferdsel reguleres også normalt strengere i et reservat enn i et landskapsvernområde.

Også for naturreservater gjelder at en ikke skal gjøre bestemmelsene strengere enn det de ulike verneinteressene tilsier og en skal innenfor denne ramme forsøke å vurdere ulike brukerinteresser. I det følgende gis kommentarer til de foreslåtte bestemmelsene i de foreslåtte reservatene i området.

9.1. FORMÅLSPARAGRAFENE – FORSKRIFTENES § 2

Viglåa naturreservat

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt bjørkeskogsområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av at det er et av de mest urskogsnære bjørkeskogsområder i Røros-distriktet (sone 4b).

Djuptjønna naturreservat

Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av et rikt fugleliv knyttet til vann og våtmark.

Tjerråa og Litlrien naturreservater

Formålet med fredningen er å bevare et våtmarksområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde og er egenartet i form av rik forekomst av eutrofe vierkratt og et rikt fugleliv.

Ordlyden i formålsparagrafene må ses i sammenheng med naturvernlovens § 8 om naturreservater, som lyder:

”Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende.”

Formålsparagrafen er et forsøk på å gjenspeile de sentrale verneverdiene i området og dermed hovedmotivene bak verneforslaget. Det knyttes her noen kommentarer til formuleringene som er benyttet i høringsdokumentet:

I Viglåa naturreservat er hovedvekten lagt på at dette er det området innenfor verneforslaget som har den mest urørte fjellbjørkeskogen. Det biologiske mangfold som er knyttet til denne typen skog skal ivaretas. Dette tilsier bl.a. et forbud mot skogsdrift.

I Djuptjønna, Litlrien og Tjerråa naturreservater er hovedvekten lagt på å ivareta våtmarksområder. Litlrien og Tjerråa har nokså like vernekvaliteter knyttet til både botanikk og zoologi, med hovedvekt på ornitologi, og de foreslås med samme verneformål. I Djuptjønna naturreservat er det i første rekke ornitologiske kvaliteter som skal ivaretas.

9.2. VERNEBESTEMMELSER – FORSKRIFTENS § 3

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse.
Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing av trær er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker og lignende, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Kulturminner skal vernes mot skade og ødelegging.

Opplistingen er ikke uttømmende.
4. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
5. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt.

§ 3 har lik ordlyd i alle tre reservater, og danner basisen i restriksjonsnivået i reservatene.

9.2.1. Forskriftens § 3 punkt 1, vegetasjon

I forskriften for landskapsvernområdet heter det at plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse, mens det for reservatene heter at vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse og at det videre er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatene. Reservatforskriftene er dermed vesentlig strengere enn landskapsvernforskriften og gir i utgangspunktet en totalfredning av vegetasjonen, men dette mykes noe opp under § 4. En kan dog merke seg at all skogsdrift og all plukking av planter er forbudt i reservatene.

9.2.2. Forskriftens § 3, punkt 2, dyrelivet

I utgangspunktet er alt dyreliv i naturreservatene totalfredet, også mot jakt og fiske. Denne bestemmelsen gjelder alle hvirveldyr i reservatene, det vil si fisk,

amfibier, krypdyr, fugler og pattedyr. Hvilke åpninger som gjøres for jakt og fiske framgår av § 4, punkt 3 og 4.

9.2.3. Forskriftens § 3, punkt 3, forbud mot tekniske inngrep

Denne bestemmelsen har omtrent samme oppbygging som § 3, punkt 1.1 i landskapsvernområdet, men er strengere. I landskapsvernområdet er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter forbudt, mens i reservatene er alle nye tekniske inngrep i praksis forbudt, uavhengig av effekten på landskapets art eller karakter. Jf. dog de åpninger som er i §§ 4 og 5.

9.2.4. Forskriftens § 3 punkt 4, ferdsel

I og med at de fire foreslåtte naturreservater ligger mer eller mindre som "øyer" i et større landskapsvernområde, har en bygd inn de samme ferdselsbestemmelsene i reservatene som i landskapsvernområdet. På grunn av at forskriftene for naturreservater og landskapsvernområder er systematisk forskjellig bygd opp, har den grunnleggende ferdselsbestemmelsen blitt tatt inn i § 3 punkt 4, mens den ferdsel som bestemmelsene ikke er til hinder for er tatt inn i § 4 og den ferdsel det kan søkes om er tatt inn i § 5. Når det gjelder kommentarer til ferdselsbestemmelsene, vises det til kap. 8.3.4., da disse er de samme som i landskapsvernområdet.

9.2.5. Forskriftens § 3, punkt 5, forbud mot motorferdsel

Det er i utgangspunktet et forbud mot all motorisert ferdsel i naturreservatene, men § 4 og 5 gir en del åpninger for nærmere definert nyttekjøring. Dette tilsier at motorferdsel i naturreservatene normalt håndteres vesentlig strengere enn etter lov om motorferdsel i utmark og vassdrag og også betydelig strengere enn i landskapsvernområdet.

9.3. FORSKRIFTENS § 4, HVA BESTEMMELSENE IKKE ER TIL HINDER FOR

Viglåa naturreservat (som eksempel)

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Nødvendig motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.

Bestemmelsene i § 3, punkt 1-3 er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Jakt etter viltlovens bestemmelser
4. Fiske etter lakse- og innlandsfiskloven.
5. Vedlikehold av bygg og anlegg.
6. Tradisjonell beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.
7. Vanlig friluftsbruk av virke til bål, pølsepinner og lignende.
8. Sykling og organisert bruk av hest på traktorvei/kjørespor langs Hyllingen til Hyllingstjønnna.

Bestemmelsene i § 3 punkt 4 er ikke til hinder for:

9. Organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Bestemmelsen i § 3 punkt 5 er ikke til hinder for:

10. Bruk av snøscooter på vinterføre og start/landing med helikopter i reindrifta.
11. Utkjøring av sykt/skadd/nødslaktet bufe og tamrein. Dyret må være lokalisert før motorkjøretøy for dette formålet medbringes inn i naturreservatet. Kjøretøy som brukes skal være skånsomt mot markoverflaten og kulturminnene. Det skal gis melding til oppsynet før kjøring finner sted.

I forskriftens § 4 er det angitt hvilke aktiviteter som bestemmelsene i § 3 ikke er til hinder for. Disse åpninger er gitt for aktiviteter som enten er av en slik samfunnsnytte at de ikke bør forbys i reservatet (§ 4, punkt 1), eller som ikke anses å innvirke nevneverdig negativt på formålet med vernet (§ 4 punkt 2 og utover). § 4 er relativt likt oppbygd for alle fire naturreservater. De forskjeller som foreligger, er blant de forhold som kommenteres under.

9.3.1. Forskriftens § 4, punkt 3 og 4, jakt og fiske

Det anses ikke å være nødvendig å regulere fisket i reservatene utover lov om lakse- og innlandsfisk, unntatt bruk av garn som er forbudt før den 15. august i de reservater hvor vern av fuglelivet er et viktig formål, det vil si Djuptjønna, Tjerråa og Litlrien naturreservater. Garn forbys i hovedperioden vannfuglene oppholder seg i området, for å unngå at fugl tas av garn.

I Viglåa naturreservat er hovedformålet med vernet å ta vare på en skogtype, det vil si at hovedvekten er på botanikk. Det anses derfor som forsvarlig at jakt kan

foregå etter de bestemmelser som gjelder med hjemmel i viltloven, da dette etter intensjonen skal være ei bærekraftig jakt.

I Djuptjønna, Tjerråa og Litlrien naturreservat er det et viktig formål å ta vare på et rikt fugleliv. Det som er særegent her er det rike fuglelivet knyttet til vann og våtmarker. Innenfor Djuptjønna naturreservat er det et betydelig areal som er egnet til jakt på arter som rype og hare. Det er i Djuptjønna naturreservat derfor tatt inn at jakt er tillatt, unntatt jakt på ender og vadefugl som er forbudt. Dette tilsier at alle jaktbare arter av ender og vadere er fredet hele året i Djuptjønna naturreservat.

I Litlrien og Tjerråa naturreservater forbys all småviltjakt. Som for Djuptjønna naturreservat er det i første rekke hensynet til det rike fuglelivet knyttet til vann og våtmark som skal ivaretas. Når jakt på ender og vadere forbys, kan en ikke se at området er særlig interessant for annen småviltjakt, tatt i betraktning nærheten til vei og hytter og at den store andelen vann og våtmark gjør området lite egnet for jakt til fots.

9.3.2. Forskriftens § 4, punkt 5, vedlikehold av bygg og anlegg

Alle eksisterende bygg og anlegg som finnes i reservatene på vernetidspunktet kan vedlikeholdes slik at dagens standard opprettholdes. Opprusting av veier utover dagens standard og utvidelse av bygninger er ikke tillatt og må i tilfelle omsøkes.

I Viglåa naturreservat går vegen langs Hyllingen inn i området og denne har traktorveistandard fram til Viglåa. En enkel trasé fortsetter videre østover til Hyllingstjønnna og videre helt til Hyddkroken. I og med at eierne av Hyddkroken i dag bruker kjøretraséen over Gruvsjøfjellet, er det lite behov for motorisert transport langs traséen i Viglåa naturreservat og det settes derfor et forbud mot motorisert ferdsel langs denne traséen. Den gamle kjerrevegen brukes i dag hovedsakelig til turer til fots og med sykkel og traséen kan vedlikeholdes som en gang- og sykkelsti.

Ved Hyllingstjønnna er det ei mindre bu med et lite uthus/utedo.

I Djuptjønna naturreservat er deler av et gjerde knyttet til storfebeiting vest i reservatet. Dette kan vedlikeholdes. Det finnes ikke bygninger innenfor reservatet.

Det ligger et naust innenfor Litlrien naturreservat, ved Litlrien og et naust innenfor Tjerråa naturreservat, i lona nord for Åbborholet. Disse kan brukes og vedlikeholdes. Det gjøres oppmerksom på at bruk av motor på båt er forbudt i reservatene.

9.3.3. Andre forhold under forskriftenes § 4

I Tjerråa naturreservat går det en traktorvei gjennom området like sør for Tjerråa. For å få til et sammenhengende reservat, var det ikke mulig å unngå at en mindre del av denne traktorveien ble liggende i reservatet. I forskriften for Tjerråa naturreservat er det tatt inn at den delen av denne traktorveitraséen som ligger i reservatet skal behandles i samsvar med

forskriften for landskapsvernområdet, da det anses som uhensiktsmessig å ha egne bestemmelser på dette punkt i reservatet.

For alle reservater gjelder at bestemmelsene ikke er til hinder for tradisjonell beiting, herunder bruk av snøscooter i reindrifta. Med dette menes vanlig utmarksbeiting med storfe, sau og tamrein. Eksisterende gjerder knyttet til denne virksomheten kan også vedlikeholdes. Det er ikke ønskelig med nye gjerder i reservatene og heller ikke andre tekniske inngrep knyttet til beitebruk. I Viglåa og Djuptjønna naturreservater tillates også bruk av snøscooter og start/landing med helikopter i reindrifta.

Kjøring i forbindelse med uttransport av sjuke/skadde dyr kan være aktuelt fra alle tre reservater og skal bare skje når det av dyrevernmessige hensyn er helt nødvendig. Det må brukes kjøretøy som ikke medfører fare for vesentlig terrengskade, noe som normalt utelukker bruk av traktor, unntatt langs eksisterende traktorveier eller kjørespor. Lettere beltekjøretøy eller bred-dekket terrengmotorsykel (ATV) e.l. med lavt marktrykk skal brukes.

For ferdsel gjelder de samme rammer som for landskapsvernområdet, jf. kap. 8.3.4, som omhandler dette.

9.4. FORSKRIFTENS § 5, HVA SOM KAN TILLATES ETTER SØKNAD

Denne paragrafen er forsøkt bygd opp ut fra hva som er behovet i det enkelte reservatet, idet dette varierer mellom reservatene.

Viglåa naturreservat

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Øvelseskjøring knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 punkt 5 og 6 og § 5 punkt 4, 5 og 6.
3. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy og med lett terrengkjøretøy eller traktor etter eksisterende traktorvei/kjørespor.
4. Rydding av vegetasjon ved buer og hytter og langs gammel kjerrevei og mye brukte stier.
5. Mindre tilbygg og endringer i tilknytning til eksisterende bebyggelse.
6. Vedhogst til eksisterende buer og hytter i området og til reindriftas hytter ved Viglsjøen, Hyddsjøen og Røsjøen.
7. Annen organisert ferdsel enn den som er nevnt i § 4 punkt 9.

Djuptjønna naturreservat

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Øvelseskjøring knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 punkt 5 og 6, og § 5 punkt 4.
3. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy.
4. Rydding av vegetasjon langs mye brukte stier.
5. Opplag av båt ved fiskevann for grunneier.
6. Annen organisert ferdsel enn den som er nevnt i § 4 punkt 8.

Tjerråa og Litlrien naturreservater

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Øvelseskjøring knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 punkt 5 og 6, og § 5 punkt 5 og 6.
3. Uttransport av felt elg og hjort med lett beltegående terrengkjøretøy.
4. Rydding av vegetasjon ved bygninger og langs traktorvei og mye brukte stier.
5. Transport av materialer, ved og utstyr og lignende med snøscooter på vinterføre til hytter øst for naturreservatet.
6. Mindre tilbygg og endringer i tilknytning til eksisterende bebyggelse.
7. Annen organisert ferdsel enn den som er nevnt i § 4 punkt 8.

9.4.1. Forskriftens § 5 punkt 1, øvelseskjøring

Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste, politiet og militæret er ikke tillatt i naturreservatene. Det vil imidlertid være mulig å få dispensasjon for gode og koordinerte øvelsesopplegg.

9.4.2. Forskriftens § 5 punkt 2, nødvendig motorferdsel

Det kan oppstå særskilte behov for motorisert ferdsel knyttet til vedlikehold av bygg og anlegg i reservatene, som det etter søknad kan gis tillatelse til. Her vil det bli lagt vekt på at transporten må skje på en slik måte at varige spor i marka unngås og at det for øvrig blir tatt hensyn til naturmiljøet.

Det kan også være behov for transport knyttet til tradisjonell beiting, utover bruk av snøscooter og

helikopter i reindrifta. Dette kan for eksempel være barmarkskjøring i reindrifta og behov for utkjøring av gjerdematerialer. Også her vil det bli lagt vekt på at kjøringen ikke må gi varige spor i marka og at det tas tilbørlig hensyn til naturmiljøet for øvrig.

9.4.3. Forskriftens § 5 punkt 3 om uttransport av felt storvilt

Dersom uttransport av felt storvilt skjer med elgtrekk, vil det være kurant å få dispensasjon. Slik dispensasjon kan også gis med flere års varighet, slik at dette er forutsigbart for de det angår. På veien/kjøresporet gjennom Viglåa naturreservat, kan også traktor brukes for uttransport av felt elg og hjort.

For uttransport av felt elg og hjort langs veien gjennom Tjerråa naturreservat gjelder reglene for landskapsvernområdet, som medfører at både elgtrekk, terrengmotorsykel (ATV) og traktor kan brukes langs veien uten å måtte søke.

9.4.4. Andre forhold under § 5

§ 5 punkt 1-3 er felles for alle de foreslåtte reservatene. For videre punkter er disse tilpasset det enkelte område og kommenteres under disse.

Mindre tilbygg og endringer i tilknytning til eksisterende bebyggelse

Det er relativt få bygninger i de fire reservatene, og de som finnes er relativt små. Det er ikke påregnelig med oppsetting av nye bygninger i reservatene, og heller ikke større påbygg som kan endre bygningenes bruksomfang eller bruksområde vesentlig. Å endre bruksområdet til bygningene fra for eksempel naust til hytte er heller ikke tillatt.

Vedhogst til eksisterende hytter i reservatene

Der det er aktuelt, kan det gis tillatelse til vedhogst til eksisterende hytter i reservatene i form av plukkhogst i nærheten av hyttene, eller på en slik måte at et område omkring hyttene holdes åpne.

Reindrifta har tidligere hogd ved helt i nord i Vigltjønna naturreservat, innenfor Røros Nordre

allmenning, til sine hytter ved Viglsjøen, Hyddsjøen og Røsjøen. Dette kan det fortsatt gis tillatelse til i form av plukkhogst. Uttaket over tid må være betydelig mindre enn produksjonen i denne delen av området, slik at en gammelskogstruktur kan opprettholdes. Dersom behovet for ved er større enn de beskrevne rammer tilsier, må deler av veden hentes utenfor reservatet.

Rydding av vegetasjon

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til rydding av vegetasjon ved buer og hytter, samt langs eksisterende veier og stier. Dette gjør det mulig å gjennomføre rydding av skog og kratt for å holde et nærområde til bygninger, veier og stier åpent. Det kan her være aktuelt å sette vilkår i forhold til hvordan slik rydding skal skje, for eksempel kan det være aktuelt å kreve en viss grad av gjensetting på visse arealer og å angi nærmere hvilket areal som skal kunne ryddes.

Opplag av båter

I det foreslåtte Djuptjønna naturreservat er det flere gode fiskevann og grunneier har her flere båter, som leies ut for fiske. Det er her et ønske om å kunne legge opp disse i området og etter søknad kan dette imøtekommes for et mindre antall båter.

Ferdsel

For ferdsel gjelder de samme rammer som for landskapsvernområdet, jf. kap. 8.3.4, som omhandler dette. Dette gjelder også for § 6 i naturreservatene, om ferdsel.

9.4.5. Forskriftenes § 7, 8 og 9

Dette gjelder unntak fra forskriftene, skjøtselstiltak, forvaltningsplan og forvaltningsmyndighet. Rammene for dette er som for landskapsvernområdet, jf. kap. 8.4.1- kap. 8.4.3. Når det gjelder forvaltningsplan er det en forskjell, idet det heter at det kan utarbeides skjøtselsplan for naturreservatene, mens det skal utarbeides forvaltningsplan for landskapsvernområdet. Det er imidlertid naturlig at en forvaltningsplan for landskapsvernområdet også omhandler de naturreservater som ligger innenfor det.

10. OPPSYN

St. meld. nr. 62 (1991-92) slår fast at feltapparatet i forvaltningen av nasjonalparkene og større landskapsvernområder bør være et velkvalifisert utmarksoppsyn hvis oppgaver vil være både politioppsyn, informasjon og utføring av enklere registreringer og overvåkingsoppgaver. Dette vil være i tråd med nyere prinsipper for oppsynsvirksomhet i naturvernområder, med sterkere vektlegging av overvåking/registrering av naturtilstanden og den menneskelige bruken, informasjon og holdningsskapende arbeid, framfor rent kontrollerende oppgaver.

Det er viktig at det blir etablert en funksjonell oppsynsordning for eventuelle verneområder i Skardsfjella-Hyllingsdalen. Hovedoppgavene for et framtidig oppsyn kan skisseres slik:

- Rettledning og informasjon til brukere og besøkende.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på bestemmelser og regelverk.
- Holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde oppsyn/oversikt over status for lokaliteter for truede plante- og dyrearter.
- Føre tilsyn med og eventuelt utføre vedlikehold av informasjons- og oppmerkingsmateriell.

Det er viktig å få etablert et helhetlig verneområdeoppsyn. Oppsynsfunksjonen vil i utgangspunktet ligge under Statens naturoppsyn (SNO). Personelletts primæroppgave blir å drive feltbasert oppsynsvirksomhet.

Der det praktisk, faglig, kvalifikasjonsmessig og på annen måte ligger til rette for det, kan det være hensiktsmessig å vurdere og få til eventuelle samfunksjoner mellom et verneområdeoppsyn og annen oppsynsvirksomhet i området.

Vandring gjennom Skardøra. Foto: Bjørn Rangbru.

11. ERSTATNING

Økonomisk kompensasjon for vern blir i dag bare gitt for verneformer med sterk grad av rådighetsinnskrenkninger, i praksis naturreservat. Dette kan bli endret som resultat av arbeidet i Biomangfoldutvalget. Etter framlegg fra Stortinget ga Miljøverndepartementet (brev av 12.12.2002) utvalget som tilleggsmandat å utrede erstatningsvernet, bl.a. for de som berøres ved etablering

av nye nasjonalparker og landskapsvernområder. Dersom det i tilknytning til behandlingen av ny biomangfoldlov (NOU 2004:28) blir vedtatt nye erstatningsregler ved vern, vil eventuelle erstatningssaker i tilknytning til Skardsfjella-Hyllingsdalen bli vurdert etter nye regler.

12. LITTERATUR

Direktoratet for naturforvaltning. 1999. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 1999-3: 1-162.

Elven, R. 1978. Botaniske undersøkelser i Rien-Hyllingen-området, Røros, Sør-Trøndelag. Botanisk serie 1978-2. Det Kgl. Norske Videnskabers selskab, Museet, botanisk avdeling.

Elven, R. og Hveem, B. 1986. Øvre Glåma. Botaniske verdier og konsekvenser av planlagt utbygging. Vassdragsforsk. Rapport 92.

Falkenberg, J. 1983. Samiske bruksområder og stedsnavn i Røros-traktene. Åarjel-saemieh – Samer i sør. 1982/83: 7-28.

Fjellheim, S. 1999. Samer i Røros-traktene. Snåsa.

Fjellheim, S. og Stångberg, A. 2004. Samiske kulturminner og kulturlandskap innafor Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder. Sametinget, Snåsa: 1-20.

Grenne, T. og Sveian, H. Berggrunnsgeologi, kvartærgeologi og mineralressurser i den planlagte nasjonalparken for Sylane og Hyllingsdalen. NGU rapport nr. 2003.034: 1-16. ISSN 0888-3416.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss. ISBN 82-90408-26-9.

Reinsborg, T. 2003. Ornitologiske registreringer i Ridalen, Røros kommune, våren og sommeren 2003. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag rapport nr. 1-2003: 1-31. ISBN 82-7540-153-4.

Reinsborg, T. og Johansen, T. 2005. Brukerrapport Skardsfjella-Hyllingsdalen, Røros og Tydal kommuner. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen rapport nr. 4-2005: 1-46. ISBN 82-7540-163-1.

Rohde, T. 2003. Naturfaglig statusrapport for Hyllingsdalen – Flora, fauna, geologi og vassdragsnatur i det foreslåtte verneområdet i Hyllingsdalen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, miljøvernavdelingen rapport nr. 2-2003: 1-34. ISBN 82-7540-154-2

Røe, G. E. 2001 (Red.). Selbu og Tydal – Geologi, gruvedrift og kulturminner – Turbok. Selbu og Tydal Historielag.

Sør-Trøndelag fylkeskommune. 2003. Kulturminner i Sylan og Hyllingsdalen landskapsvernområder. Utredning i forbindelse med verneplanarbeide for de foreslåtte landskapsvernområdene i Sør-Trøndelag. Sør-Trøndelag fylkeskommune: 1-30.

VEDLEGG 1.

Oversikt over berørte eiendommer, med arealer i dekar, jf. kartvedlegg 6 og 7.

Det tas forbehold om feil. Disse data kan ikke uten videre brukes i juridisk sammenheng eller i en eventuell erstatningssak.

Tydal kommune

Eiendom (Gnr./Bnr.)	Areal (dekar)
188/1, 188/2	26150
188/5	17840
189/2	2420
189/7	11680
190/1-3	70380
190/4, 190/5	33890
190/5	1740
191/1	2950
192/1	4180
Sum	171230

Røros kommune

Eiendommer under 10 da er ikke med.

GNR/ BNR	Areal innenfor verneområdene	GNR/BNR	Areal innenfor verneområdene
81/1	436,2	96/6	67,8
81/2	1348,3	96/20	65,7
82/1	1099,2	98/1	100,0
82/2	10,8	100/1	858,3
83/2	411,5	100/2	19,0
84/1	989,0	101/1	22,0
85/1	701,0	101/3	2676,9
86/1	1092,2	101/6	2446,4
87/1	739,5	102/2	102,9
87/3	300,0	102/16	161,6
87/4	1167,7	119/1	26,4
87/5	483,0	119/2	130,7
87/8	1087,0	120/1	41,5
87/9	234,0	132/243	242,6
89/3	151,6	132/244	151,8
89/6	967,5	132/246	356,4
89/8	34,0	132/247	432,0
89/10	43,9	132/248	2847,0
90/1	23588,2	132/249	5538,8
90/4	9901,9	132/250	6370,4
91/1	696,2	132/251	3697,1
91/2	1223,6	132/313	2272,2
91/7	80,9	132/400	101,9
91/11	160,6	Felles 1	11396,7
92/1	4499,4	Felles 2	3215,9
93/1	68,1	Felles 3	6723,7
96/2	121,5		
96/4	1670,0		

VEDLEGG 2.

VERNSKOGBESTEMMELSER I RØROS KOMMUNE

Vernskogbestemmelsene sier følgende om hvordan skogsdrifta skal skje:

1. Det skal alltid spares et belte mot snaufjellet og snaukjøler på 50 m målt langs bakken.
2. Ved hogst i fjellbjørkeskog som ligger i vernskogområdet skal det settes igjen minst 25 utviklingsdyktige trær pr. daa. Disse trærne skal ha en høyde som er minst 50% av gjennomsnittlig maksimal trehøyde på stedet.
3. Snauflater inntil 5 daa kan hogges dersom det er godt faglig begrunnet.
4. Mellom snauflater og mot andre tilgrensende snauarealer som dyrka mark mv., må det være et skogbelte på minst 50 meter målt langs bakken. I dette beltet skal det enten være urørt skog eller skog behandlet som under pkt. 2.
5. Inn til nabogrense skal det være et skogbelte på minst 25 meter målt langs bakken. I dette beltet skal det enten være et urørt skogbelte eller skog behandlet som under pkt. 2.
6. Øvrige hogstplaner skal meldes til kommune v/skogbrukssjefen.

VEDLEGG 3.

LEVENDE SKOG STANDARDEN

I forhold til skogsdrifta i det aktuelle området framheves følgende standarder:

Standard 4. Biologisk viktige områder

Naturskog er større urskogsliknende områder av særlig betydning for biologisk mangfold. Naturskogens kvaliteter i det produktive skogarealet skal ivaretas. Det vil i hovedsak skje gjennom standardene for beskyttelse av skogareal, nøkkelbiotoper, hogstformer, fjellskog, skogsveier, myr og sumpskog, gamle grove trær og død ved. Frem til neste revisjon av standardene skal det utredes om det er behov for ytterligere forvaltningsregler for disse skogene.

Nøkkelbiotopregistreringer skal gjennomføres og verdiene i nøkkelbiotopene skal dokumenteres og ivaretas. Skogeiers økonomiske ansvar er begrenset til 5 dekar for eiendommer under 500 dekar og 1 % av produktivt skogareal for større eiendommer. Inntil resultater fra igangsatte forskningsprosjekter foreligger, kan skogeierne få gjennomført registrering av nøkkelbiotoper basert på eksisterende kunnskap. Inntil nøkkelbiotoper er registrert for den enkelte eiendom skal det legges til grunn et føre var prinsipp og verdiene i sannsynlige nøkkelbiotoper søkes bevart inntil registrering er foretatt av faglig kompetent personell.

Standard 6. Fjellskog

I vernskog mot fjellet skal det legges vekt på å fremme og opprettholde et gammelskogpreg. For å oppnå dette, ved avvirkning, skal fjellskoghogst brukes i størst mulig utstrekning for gran. For furu brukes i størst mulig grad småflatehogst og mindre frøtrestillingshogster for å få opp foryngelse.

Vernskog er skog som på grunn av sin beliggenhet verner annen skog, dyrka jord eller bebyggelse mot skred, flom m m, eller som har vanskelige foryngelsesforhold eller dårlig vekst på grunn av sin beliggenhet opp mot fjellet eller ut mot havet. Det er ikke noe bestemt krav til gammelskogsandel, men det kan være et mål at i hvertfall 50% av skogen i vernskogen opp mot fjellet skal ha gammelskogpreg. Med gammel skog menes skog i hogstklasse IV og V.

Standard 8. Gamle grove trær og død ved

Ved avvirkning skal det settes igjen gjennomsnittlig 5-10 stormsterke trær pr. hektar som livsløpstrær, gjerne i grupper. Livsløpstrærne velges primært blant de eldste trærne i bestandet. Både dominerende treslag og eventuelt sjeldne/uvanlige treslag bør være blant livsløpstrærne. Spesielle skogstrær med stor visuell verdi, trær med reirfunksjon, gamle grove ospetrær og gamle styva edellauvtrær, skal prioriteres ved utvelgelse av livsløpstrær. Livsløpstrær som dør, skal forbli i skogen.

Grove læger som er eldre enn 5 år skal ikke tas ut. Ved gjennomføring av skogbrukstiskal en legge vekt på å unngå skader på døde stammer i midlere og seine nedbrytningsfaser.

Standard 17. Myr og sumpskog

Nygrøfting av myr og sumpskog skal normalt ikke skje. Unntaksvis kan nygrøfting foregå når det etter en nærmere registrering er dokumentert at tiltaket ikke berører myrer og sumpskog som er rike, sjeldne, har stor betydning for biologisk mangfold, stor landskapsmessig verdi eller betydning for friluftslivet. Grøfterensk og suppleringsgrøfting kan skje så sant det ikke er behov for restaurering av nøkkelbiotoper på denne markstypen på eiendommen.

Så langt det er mulig av hensyn til stabilitet og foryngelse av tilstedeværende treslag, skal lukkede hogster brukes i sumpskog og i overgangssonen mot fastmark. Det skal ikke gjennomføres flatehogst på myr.

Der det er naturlig grunnlag for det, skal en ved skjøtsel og hogst bevare eller utvikle en flersjiktet kantsone langs myrer. Det skal legges til rette for en stedegen treslagssammensetning i kantsonen.

Standard 21. Terrenghogst

Ved terrenghogst av tømmer skal en legge vekt på å unngå terrenghogstskader som er skjummende og som kan forårsake vannavrenning og erosjon. I områder med mye mark med dårlig bæreevne og hvor faren for terrenghogstskader er stor ved drift i sommerhalvåret, skal utdrift av tømmer fortrinnsvis skje på frossen eller godt snødekt mark.

Mye brukte stier og løyper, samt veier av kulturhistorisk interesse skal ikke benyttes som kjøretrasé der det er praktisk mulig å unngå dette. Unntatt er stier og løyper som er lagt i allerede opparbeidede kjøretraséer for skogsdrift, eller hvor det er avtalt at traséen skal brukes både for skogsdrift og til friluftsliv. Også for å unngå dobbeltraséer, og alternative utdriftstraséer som vil ha større negative konsekvenser for miljøet og friluftslivet, kan det gjøres unntak fra hovedregelen.

Hjulspor som forårsaker vannavrenning og erosjon, kjøreskader i mye brukte stier og løyper, og andre vesentlige skader, skal utbedres så snart fuktighetsforholdene gjør dette praktisk mulig etter avsluttet bruk av utdriftstraséen.

Standard 23. Vannbeskyttelse

Det skal bevares eller utvikles en flersjiktet kantsone mot vann og vassdrag, der dette er naturlig. Kantsonene har en rekke viktige økologiske funksjoner og tjener flere formål knyttet til naturmiljø og vannkvalitet, landskap og friluftsliv, og skal ut fra dette tilpasses i bredde og funksjon etter forholdene på stedet.

- Kjøring umiddelbart langs vassdrag og kryssing av vassdrag skal skje slik at dette medfører minst mulig skade på kantsone og elvebredde/-bunn.
- Det skal tas hensyn til etablerte raste-, fiske- og badeplasser, samt mye brukte stier og løyper ved skogbehandlingen langs vassdrag.

Nasjonale presiseringer:

Gran som livsløpstrær i grandominert skog

I grandominert skog er hovedregelen at grantrær skal utgjøre et vesentlig innslag av livsløpstrærne. Samtidig er det forutsatt at livsløpstrærne skal være stormsterke og blant de eldste i bestandet.

Disse kravene kan være vanskelige å praktisere i ensaldret/ustabil grandominert skog. Standarden forutsetter imidlertid at en vurderer de muligheter som finnes for å sette igjen grantrær som kan utvikle seg videre og bli biologisk gamle. I de fleste tilfellene vil en kunne finne løsninger ved å sette igjen trær:

- i kantsoner mot vassdrag, myr eller innmark der dette er en del av driftsområdet.
- i grupper/klynger sammen med livsløpstrær av andre treslag og yngre trær.
- på steder som av topografiske årsaker er mer skjermet mot vind (for eksempel i søkk, i kløfter og mot bergvegger).
- i grensa mot nabobestand eller i andre bestand i driftsområdet.

For å finne stormsterke grantrær som kan fungere som livsløpstrær, kan en i enkelte tilfeller være nødt til å renonsere på kravet om at livsløpstrærne primært skal velges blant de eldste trærne i bestandet. Undertrykte trær med en diameter ned til 15-20 cm kan imidlertid ofte ha en relativ høy totalalder, og kan derfor i en del tilfeller være en løsning.

Det vil normalt være mulig å finne fram til egnede livsløpstrær av gran med utviklingsmuligheter. Det vil likevel finnes tilfeller der dette ikke lar seg gjøre. Hvis det i slike tilfeller finnes nok stormsterke trær av andre treslag, skal en sette igjen det nødvendige antallet livsløpstrær blant disse. Hvis det overhodet ikke finnes stormsterke trær, krever imidlertid ikke standarden at det skal settes igjen livsløpstrær i selve driftsområdet. I slike tilfeller skal dette kompenseres ved å settes igjen et tilsvarende antall livsløpstrær i et nærliggende område.

Det skal ikke settes igjen livsløpstrær av fremmede treslag. Det samme gjelder for gran på skogreiste arealer i skogreisingsstrøk, og utenlandske provenienser som åpenbart ikke er tilpasset forholdene på voksestedet.

Antall livsløpstrær

Kravet om 5-10 livsløpstrær pr. hektar gjelder som gjennomsnitt for et definert driftsområde, som kan bestå av flere bestand. Hvis en drift i et område går over flere år, behøver ikke livsløpstrærne settes igjen innenfor hver enkelt års hogst. Ved avslutning i driftsområdet må antallet være tilstrekkelig for hele drifta. Livsløpstrærne tilhørende gjennomførte hogster må kunne identifiseres, også når livsløpstrærne er plassert utenfor årets hogstområde.

5 trær er minimumskravet for hovedtreslagene gran, bjørk og/eller furu. "Sjeldne/uvanlige treslag" eller "trær som skal prioriteres" (trær med stor visuell verdi, trær med reirfunksjon, gamle grove ospetrær og gamle styva edellauvtrær), kommer i tillegg til minimumskravet.

Døde trær eller høystubber kan ikke regnes med blant livsløpstrærne.

VEDLEGG 4.

Fra Landbruksdepartementets normaler for landbruksveger, kap. 5 om traktorveger.

5 TEKNISKE OG GEOMETRISKE KRAV TIL TRAKTORVEGER (VEGKLASSE 7 OG 8)

5.1 Vegklasse 7 Tung traktorveg

Vegklasse 7 er veger for transport av landbruksprodukter og tømmer med lastetraktor og landbrukstraktor med henger. Generelt skal disse vegene kunne nyttes til transport hele året unntatt i teleløsningen. Svake partier i undergrunnen må forsterkes med bærelag.

Aksellast i brukstiden: 13 t på bru og 10 t på veg, så sant ikke annet fremgår av prosjekteringsplanen.

5.5.1 Vegbredde

Vegbredden skal være minimum 3,5 m.

5.1.2 Veggrofter

Grøftedybden skal der grøft er nødvendig være minimum 30 cm dypere enn planum og ha en bunnbredde på minimum 30 cm.

5.1.3 Stikkrenner

Stikkrenner skal dimensjoneres etter nedbørs- og avrenningsforholdene i det aktuelle området (25 – 50 årsflommen). Minste tillatte diameter er 300 mm innvendig mål. I nedbørrike områder og i bratt terreng anbefales det å øke minimum diameter til 400 mm. For stikkrenner som kun har drenefunksjon kan det tillates diameter ned til 150 mm. Øvrige krav til stikkrenner går fram av vedlegg 2.

5.1.4 Vegskuldrer

Der bærelag påføres skal det på begge sider av vegen bygges skuldrer brede nok til å danne motlag for bærelagsmassene.

5.1.5 Bredeutvidelser

I fyllinger over 2 meter (målt på ytterkant fylling) skal vegbredden utvides med 0,5 m. I kurver økes vegbredden avhengig av kurveradius til følgende minimumsverdier:

Kurveradius	30 - 39 m	Vegbredde 4,0 m.
Kurveradius	20 - 29 m	Vegbredde 4,5 m.
Kurveradius	15 - 19 m	Vegbredde 5,0 m.
Kurveradius	10 - 14 m	Vegbredde 6,0 m.

Breddeøkningen foretas i innersving og jevnes ut over en avstand på 5 m regnet fra tangentpunktene.

5.1.6 Kurvatur

Minste tillatte radius for horisontalkurver skal normalt være 10 m målt i senterlinjen. Vertikalkurver bør ikke ha mindre radius enn 50 m.

5.1.7 Stigning

Maksimal stigning i transportretningen skal ikke overstige 15 % for landbrukstraktor og 20 % for lastetraktor.

Maksimal stigning i horisontalkurver for **landbrukstraktor**:

	Lassretning	Returretning
I kurver med radius 10 - 14 m	6 %	20 %
I kurver med radius 15 - 19 m	8 %	20 %
I kurver med radius 20 - 29 m	10 %	25 %
I kurver med radius 30 - 39 m	12 %	25 %
I kurver med radius 40 - 49 m	15 %	30 %

Maksimal stigning i returretningen 30 %.

Maksimal stigning i horisontalkurver for **lastetraktor**:

	Lassretning	Returretning
I kurver med radius 10 - 14 m	8 %	20 %
I kurver med radius 15 - 19 m	10 %	20 %
I kurver med radius 20 - 29 m	12 %	25 %
I kurver med radius 30 - 39 m	15 %	25 %
I kurver med radius 40 - 49 m	20 %	30 %

Maksimal stigning i returretningen 30 %.

5.1.8 Ensiktig tverrfall

I kurver med mindre radius enn 20 m, og i stigninger over 15 %, skal kjørebanen ha 5-10 % helning inn mot grøft og skjærskråning.

5.1.9 Møte- og snuplasser

Møte- og snuplasser bygges ifølge prosjekteringsplan eller etter nærmere avtale mellom byggherre og entreprenør.

5.2 Vegklasse 8 Lett traktorveg

Vegklasse 8 er veger for slepkjøring av tømmer og transport av landbruksprodukter og redskap med landbrukstraktor eller annet lettere transportutstyr. Vegklassen omfatter enklere traktorveger som medfører varige terrengingrep, og som inngår i det permanente landbruksvegnettet. Standarden må i stor grad tilpasses det formål og transportutstyr vegen bygges for.

Det stilles ingen bestemte krav til aksellast, men vegen skal tåle bruk av det transportutstyr den er bygget for. Bruer skal prosjekteres og dimensjoneres for maksimal aksellast på vegen.

5.2.1 Vegbredde

Vegbredden skal være minimum 2,5 m. Vegen må tilpasses det aktuelle transportutstyr, men må ikke bygges med unødvendig bredde. I fyllinger høyere enn 2 meter (målt på ytterkant fylling) økes bredden med minimum 0,5 m.

5.2.2 Kurvatur

Det stilles ingen bestemte krav til kurvatur, men kurveradius må være tilfredsstillende for bruk av det transportutstyr vegen er bygget for.

5.2.3 Stigning

Maksimal stigning i lassretningen bør ikke overstige 15 %. Stigning i returretningen skal ikke overstige 30 %.

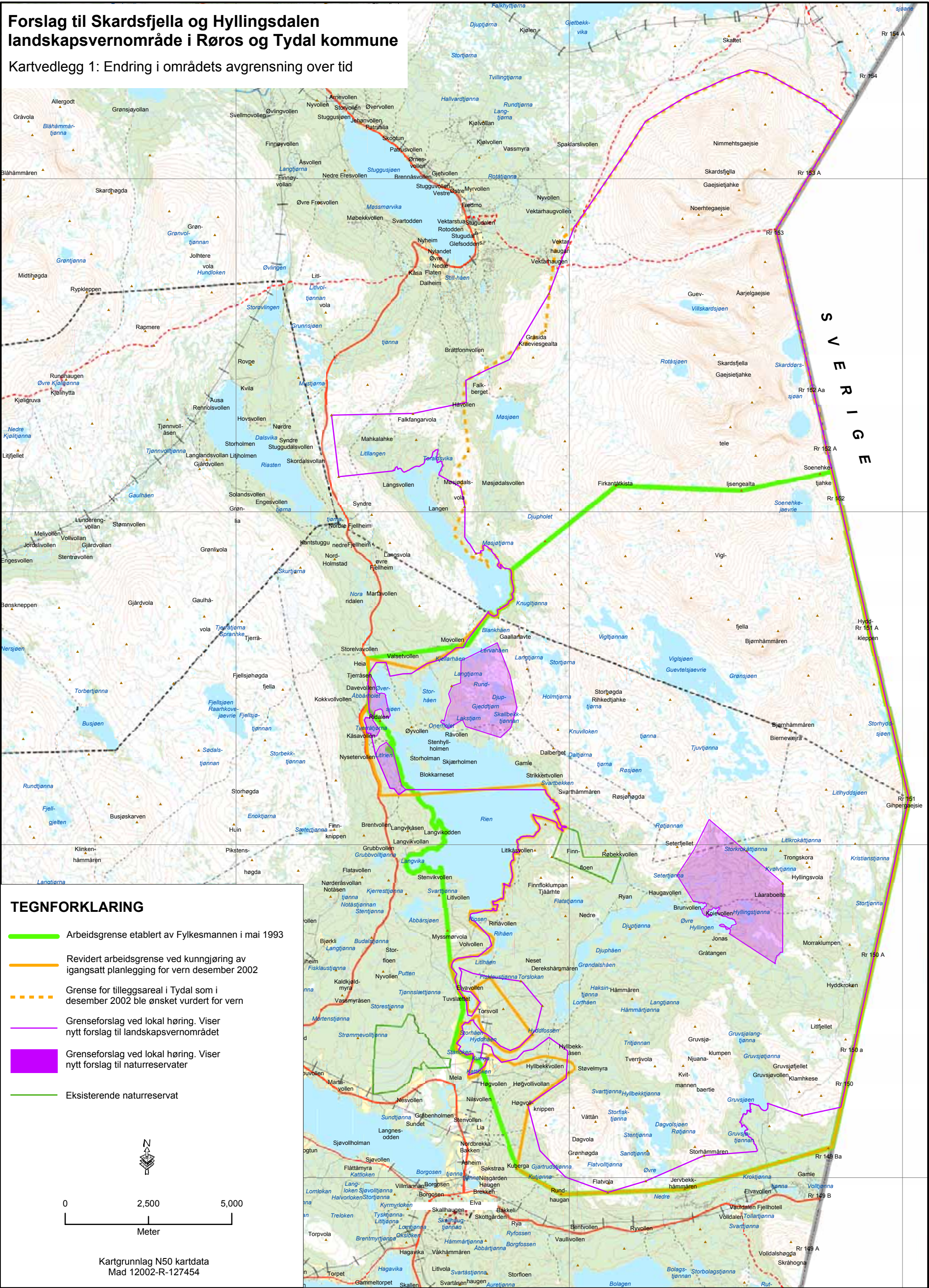
5.2.4 Drenering

Grøfter og stikkrenner anlegges etter behov. Når det legges stikkrenner, gjelder de samme kravene som for vegklasse 7.

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen
landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 1: Endring i områdets avgrensning over tid

TEGNFORKLARING

- Arbeidsgrense etablert av Fylkesmannen i mai 1993
- Revidert arbeidsgrense ved kunngjøring av igangsatt planlegging for vern desember 2002
- Grense for tilleggsareal i Tydal som i desember 2002 ble ønsket vurdert for vern
- Grenseforslag ved lokal høring. Viser nytt forslag til landskapsvernområdet
- Grenseforslag ved lokal høring. Viser nytt forslag til naturreservater
- Eksisterende naturreservat

0 2,500 5,000
Meter

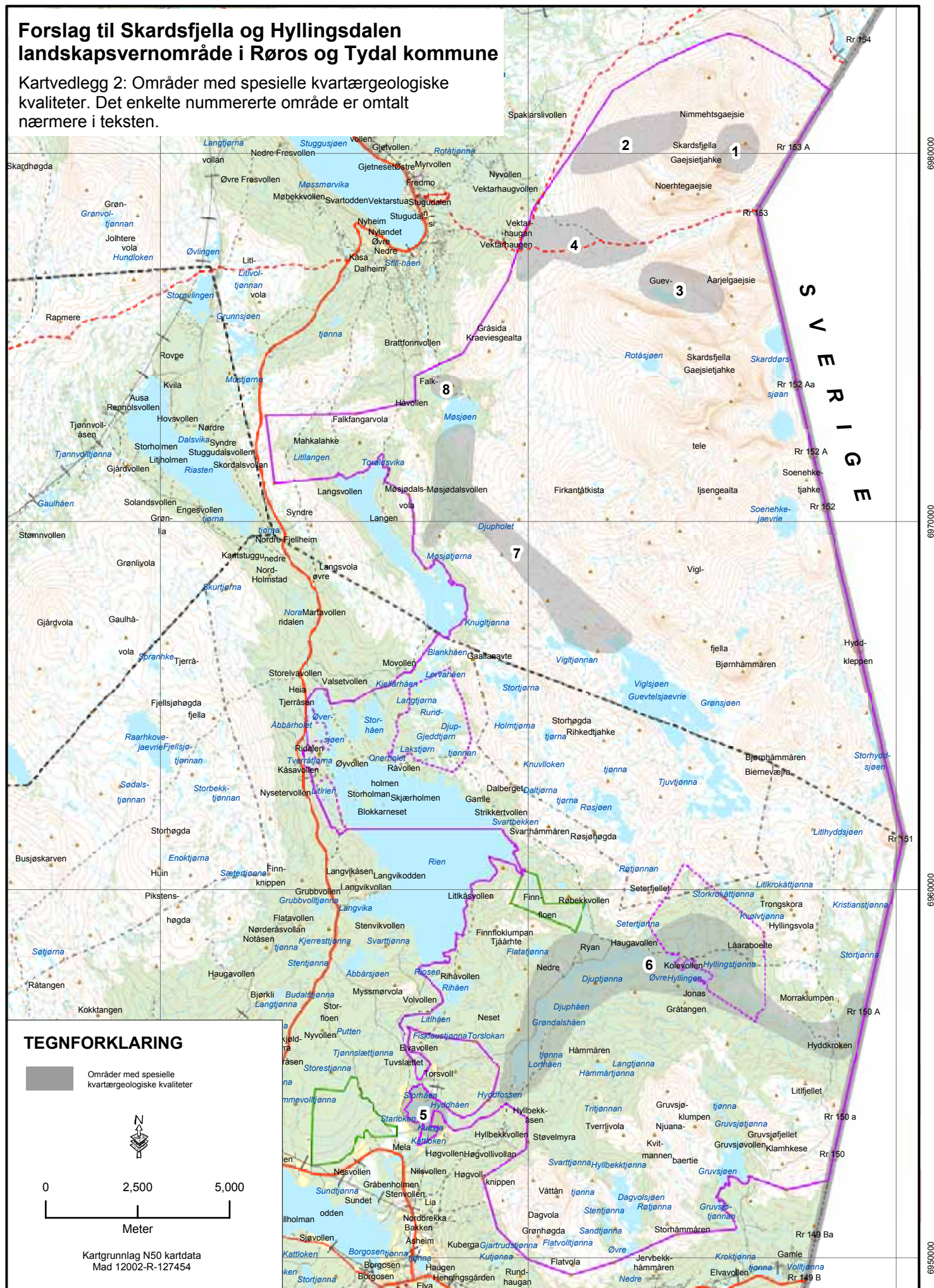
Kartgrunnlag N50 kartdata
Mad 12002-R-127454

FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG, OKTOBER 2005

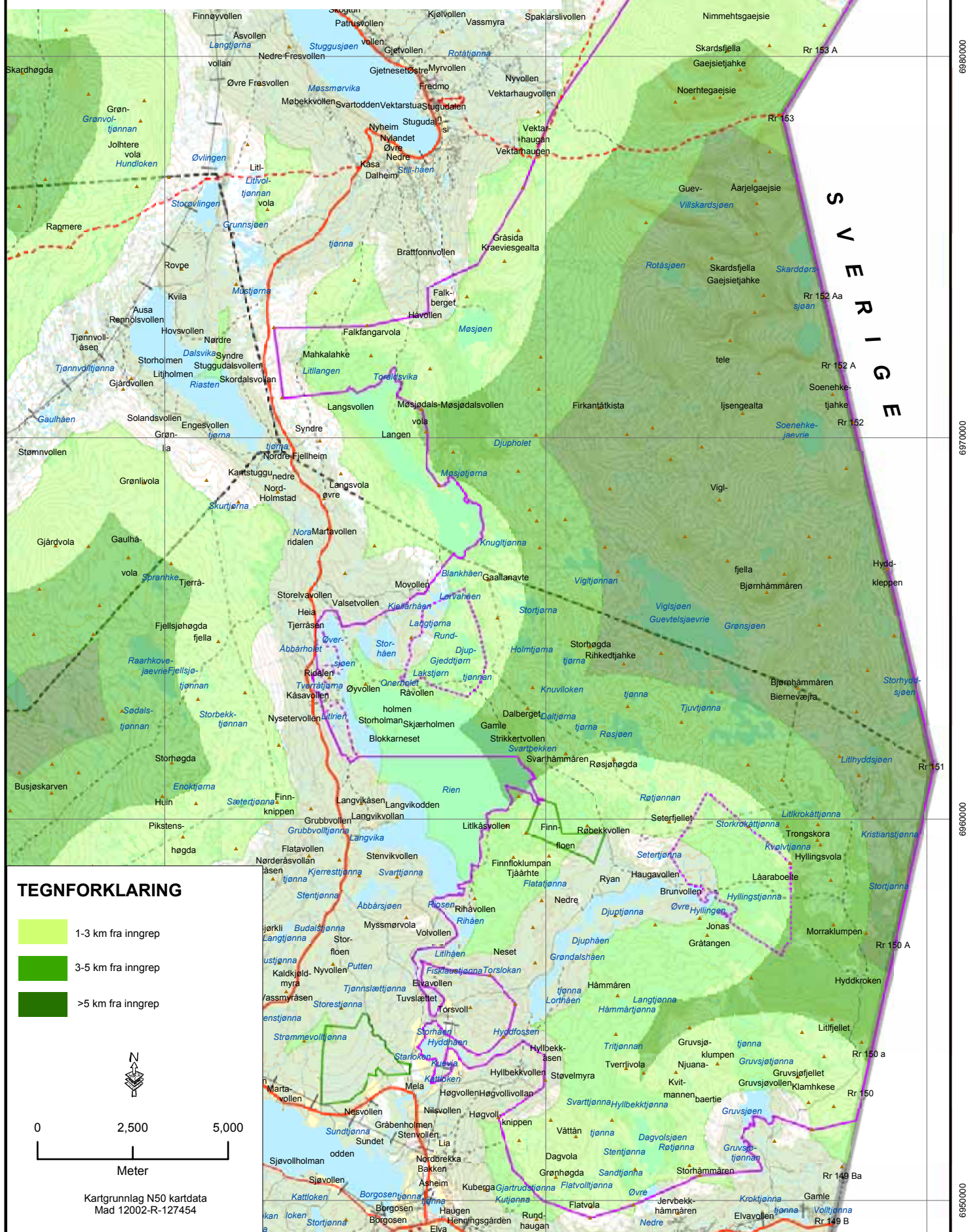
Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 2: Områder med spesielle kvartærgeologiske kvaliteter. Det enkelte nummererte område er omtalt nærmere i teksten.

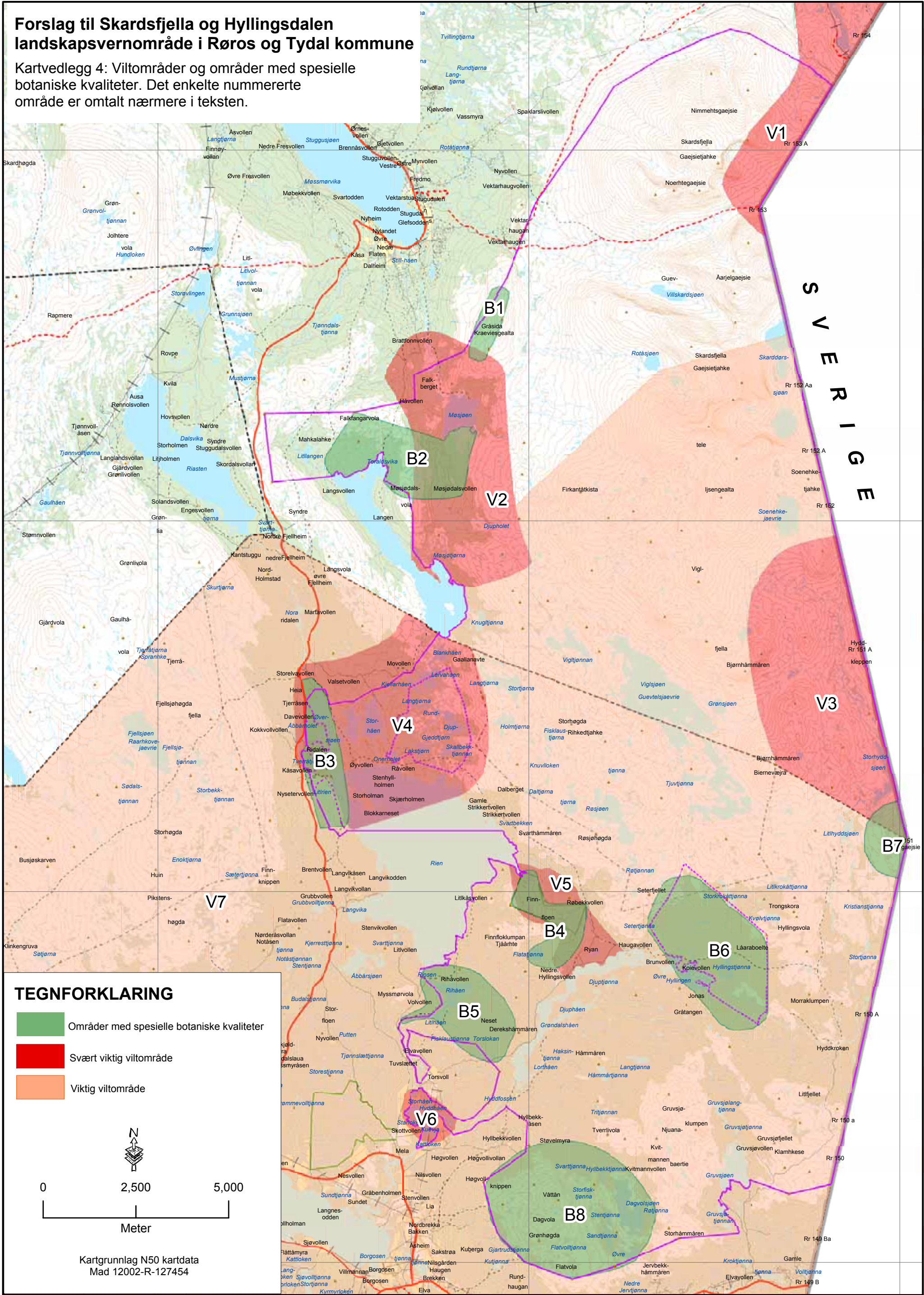
Kartvedlegg 3 : Inngrepsfri natur i landskapsvernområdet (status 2003)

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen
landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 4: Viltområder og områder med spesielle
botaniske kvaliteter. Det enkelte nummererte
område er omtalt nærmere i teksten.

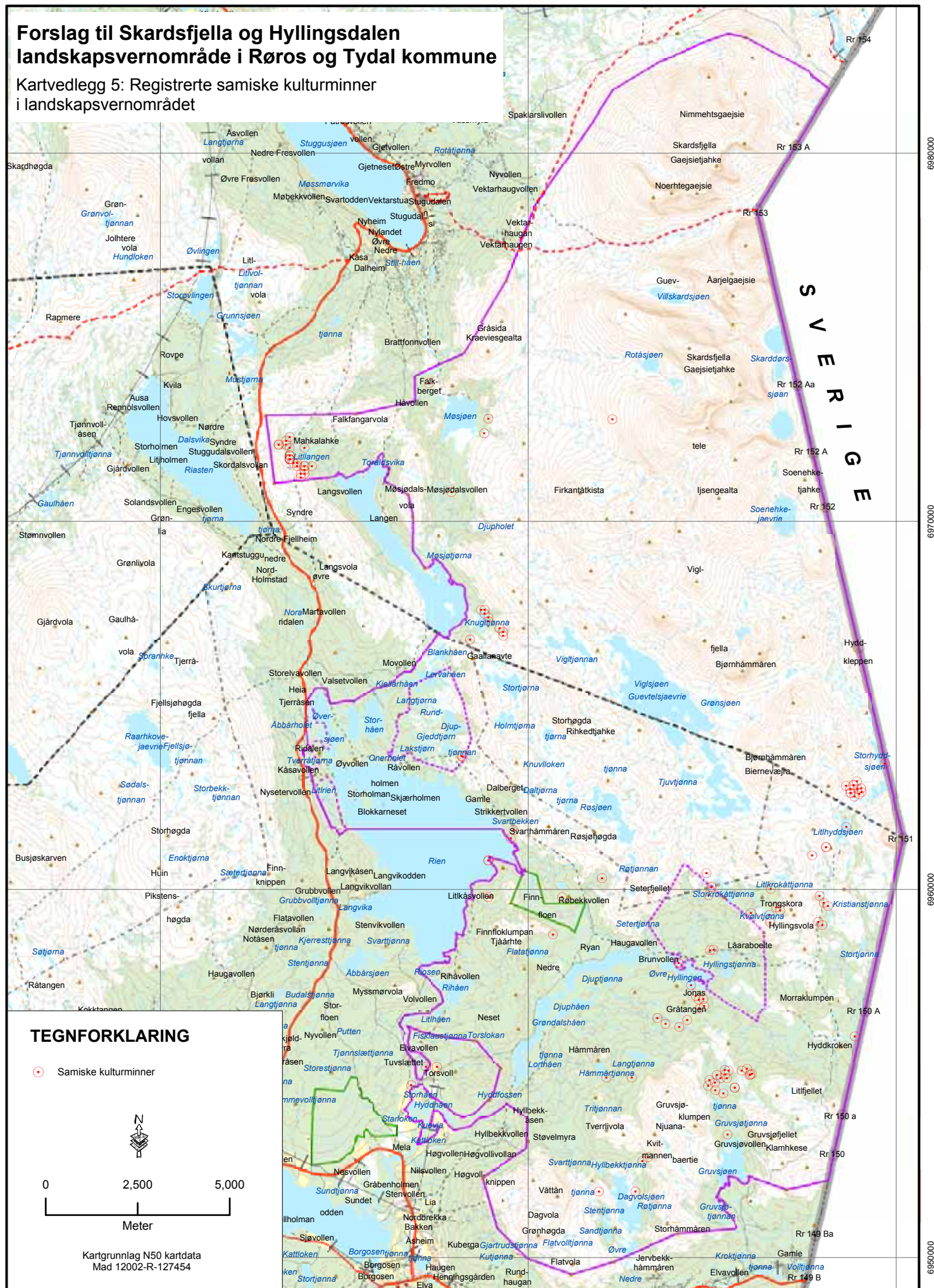

FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG, OKTOBER 2005

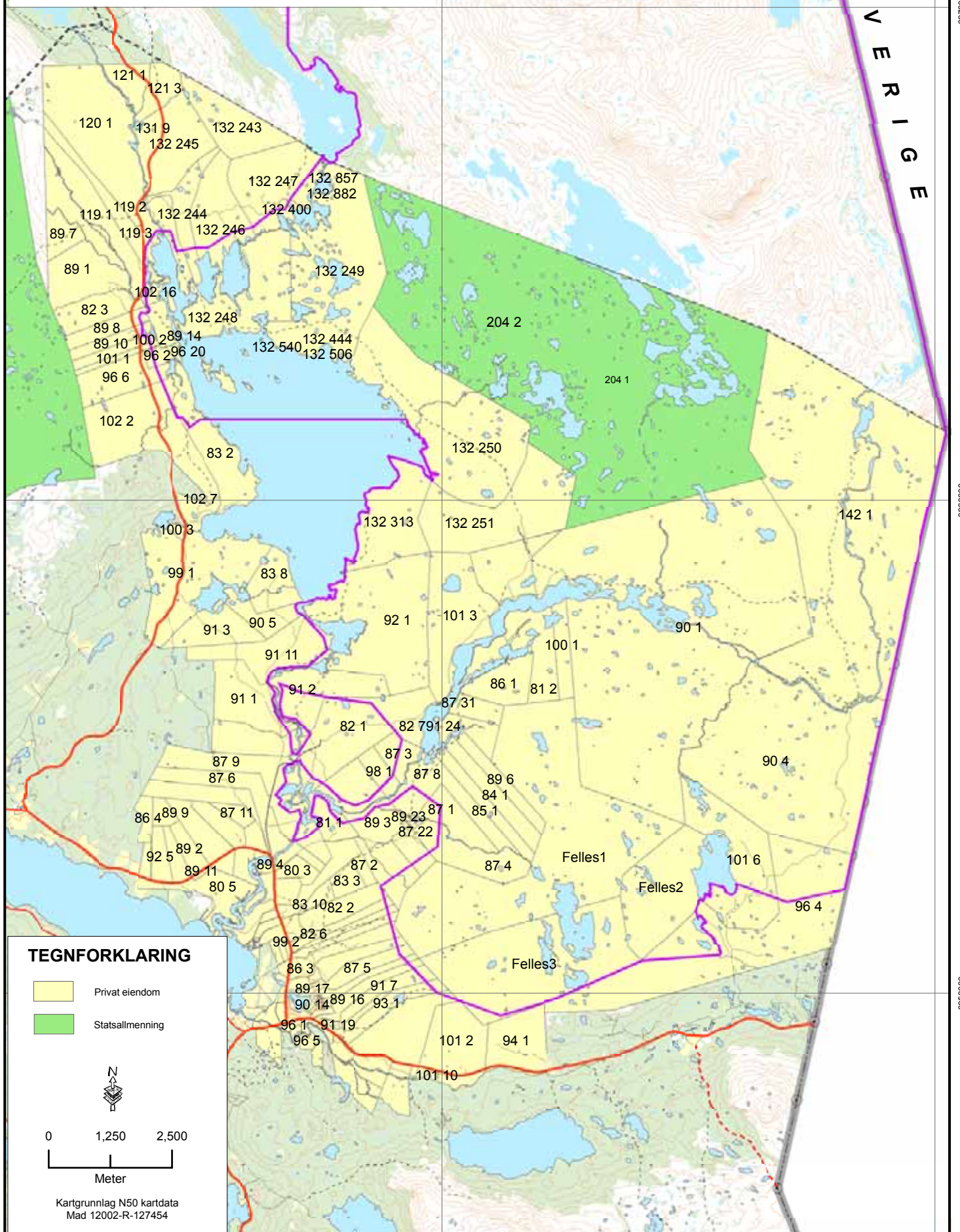
Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

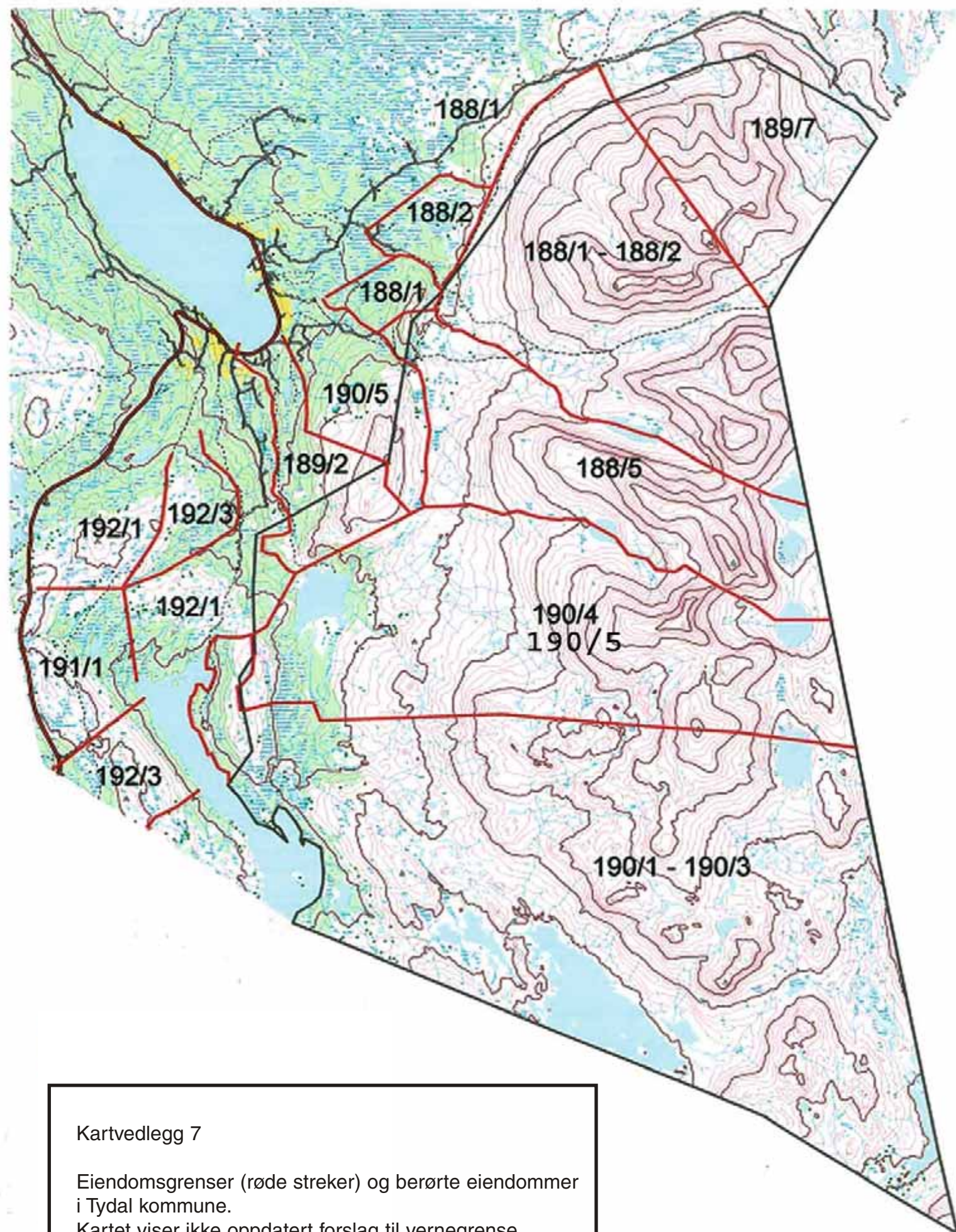
Kartvedlegg 5: Registrerte samiske kulturminner
i landskapsvernområdet

Kartvedlegg 6: Private eiendommer og statsallmenninger
i Røros kommune

Kartvedlegg 7

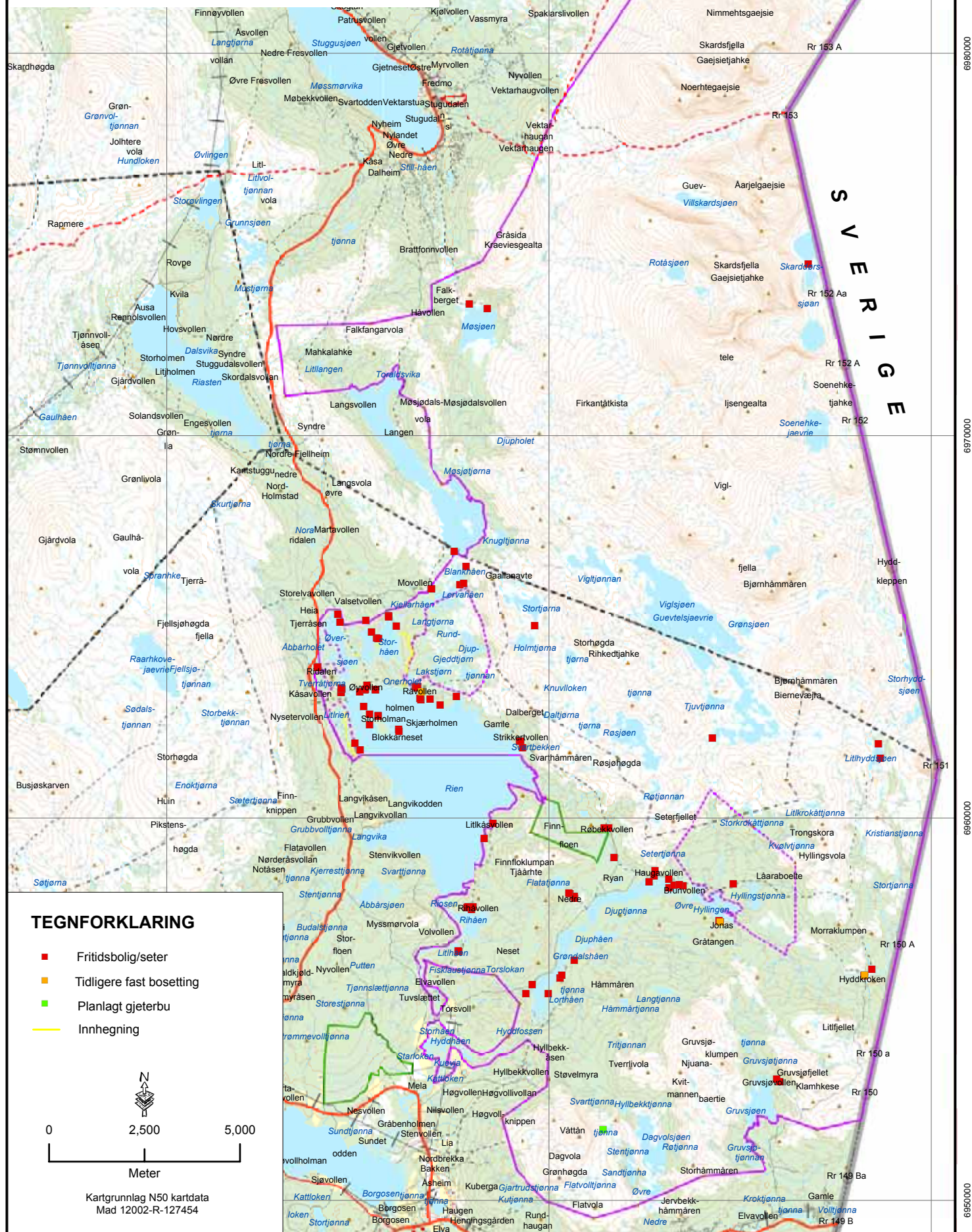
Eiendomsgrenser (røde streker) og berørte eiendommer i Tydal kommune.

Kartet viser ikke oppdatert forslag til vernegrense, jf. kartvedlegg 12.

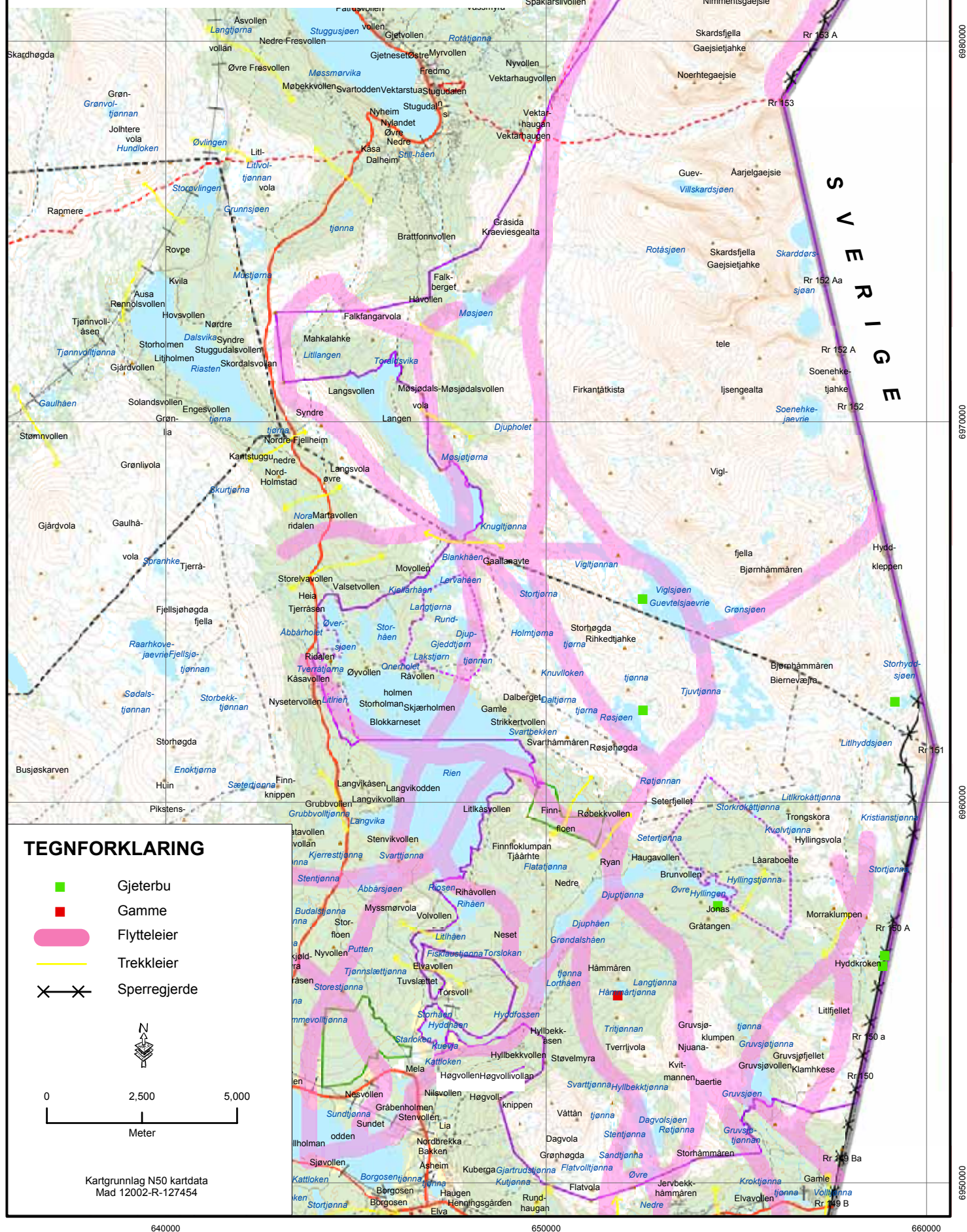
Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 8: Registrert fritidsbebyggelse, setre, gjeterbu
under planlegging, tidligere fast bosetting og innhegninger

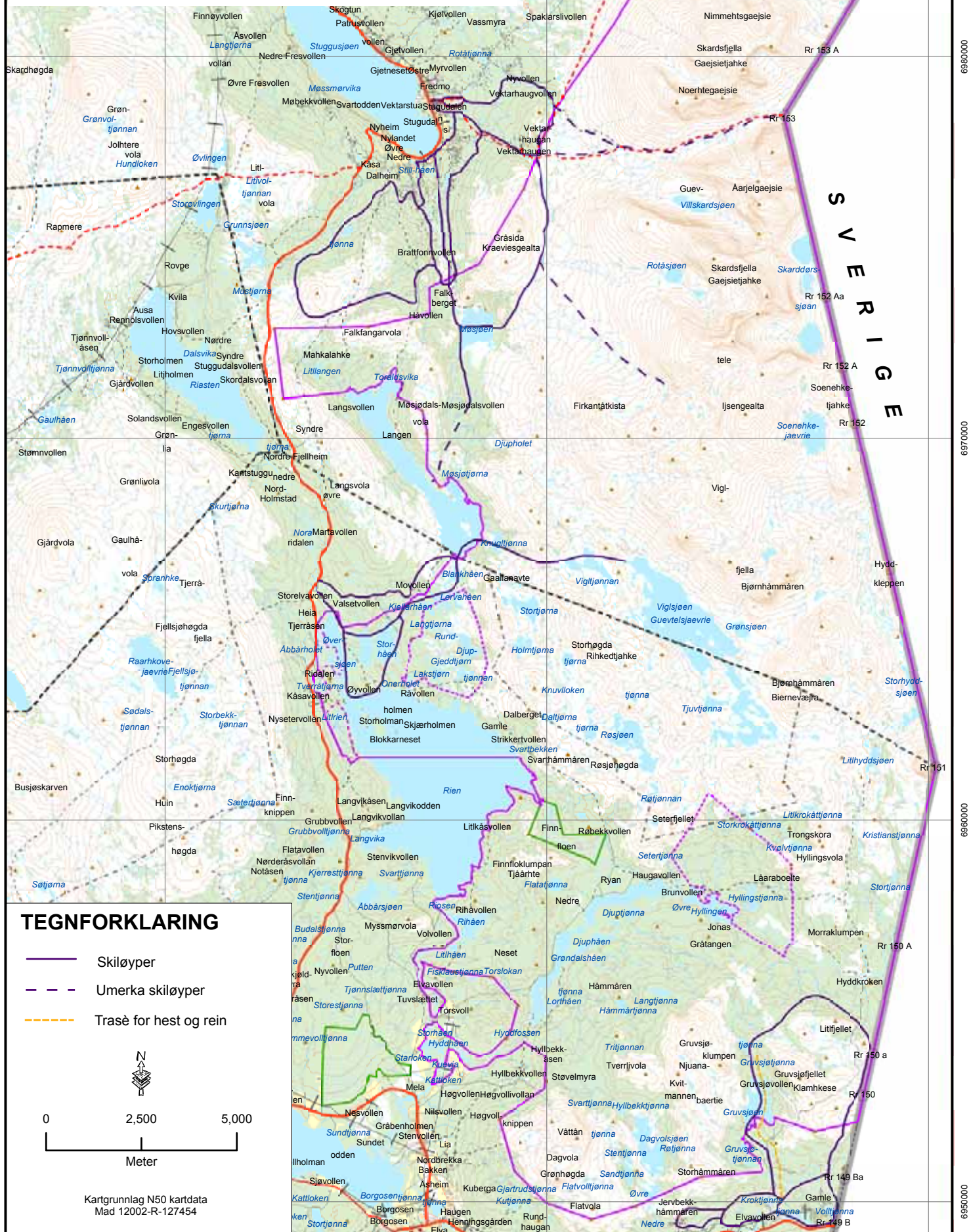
Kartvedlegg 9: Gjeterbu, gamme, trekk- og flytteleier og sperregjerder

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

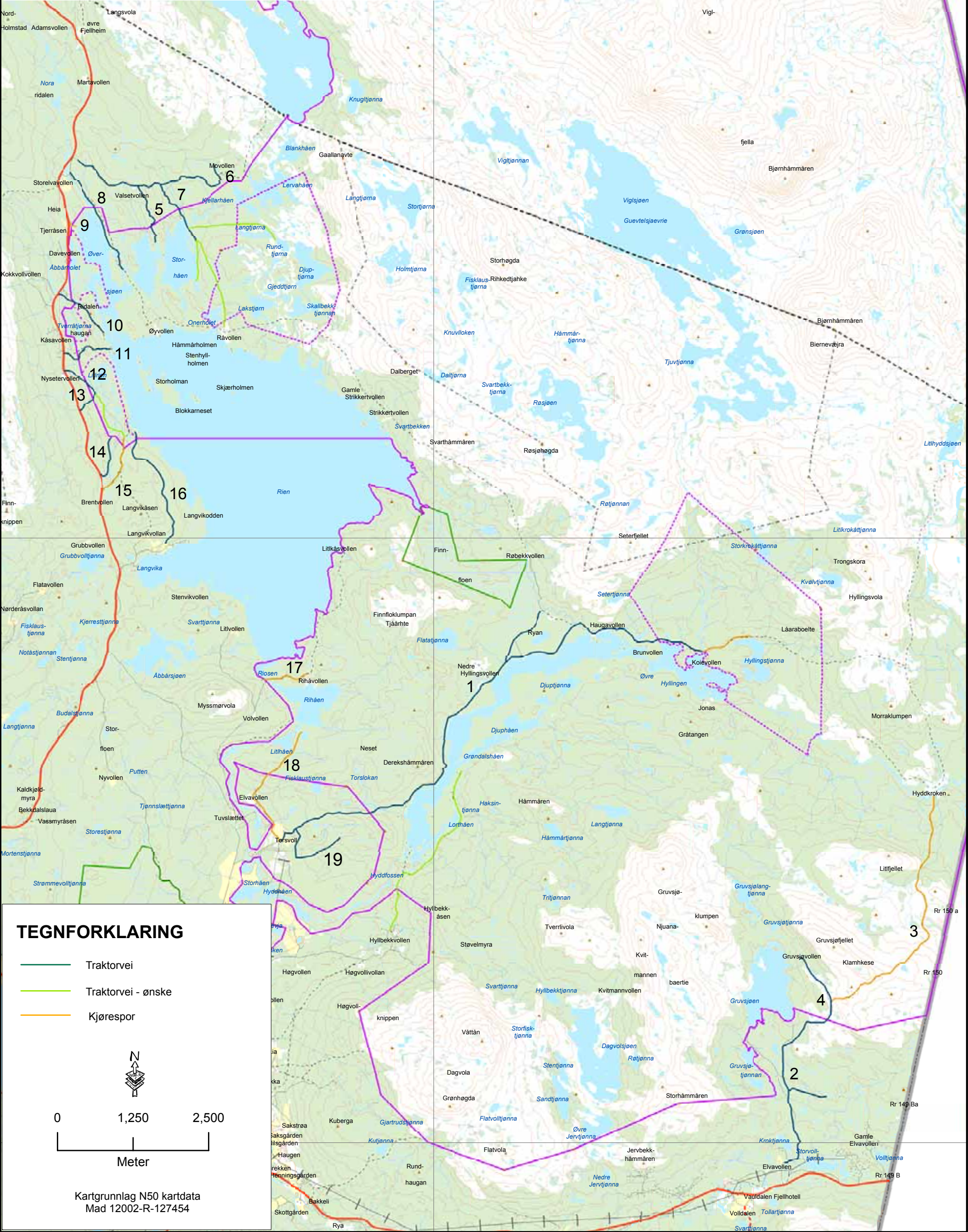
Kartvedlegg 10: Skiløyper og trasè for kjøring med hest og rein

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen
landskapsvernområde i Røros og Tydal kommune

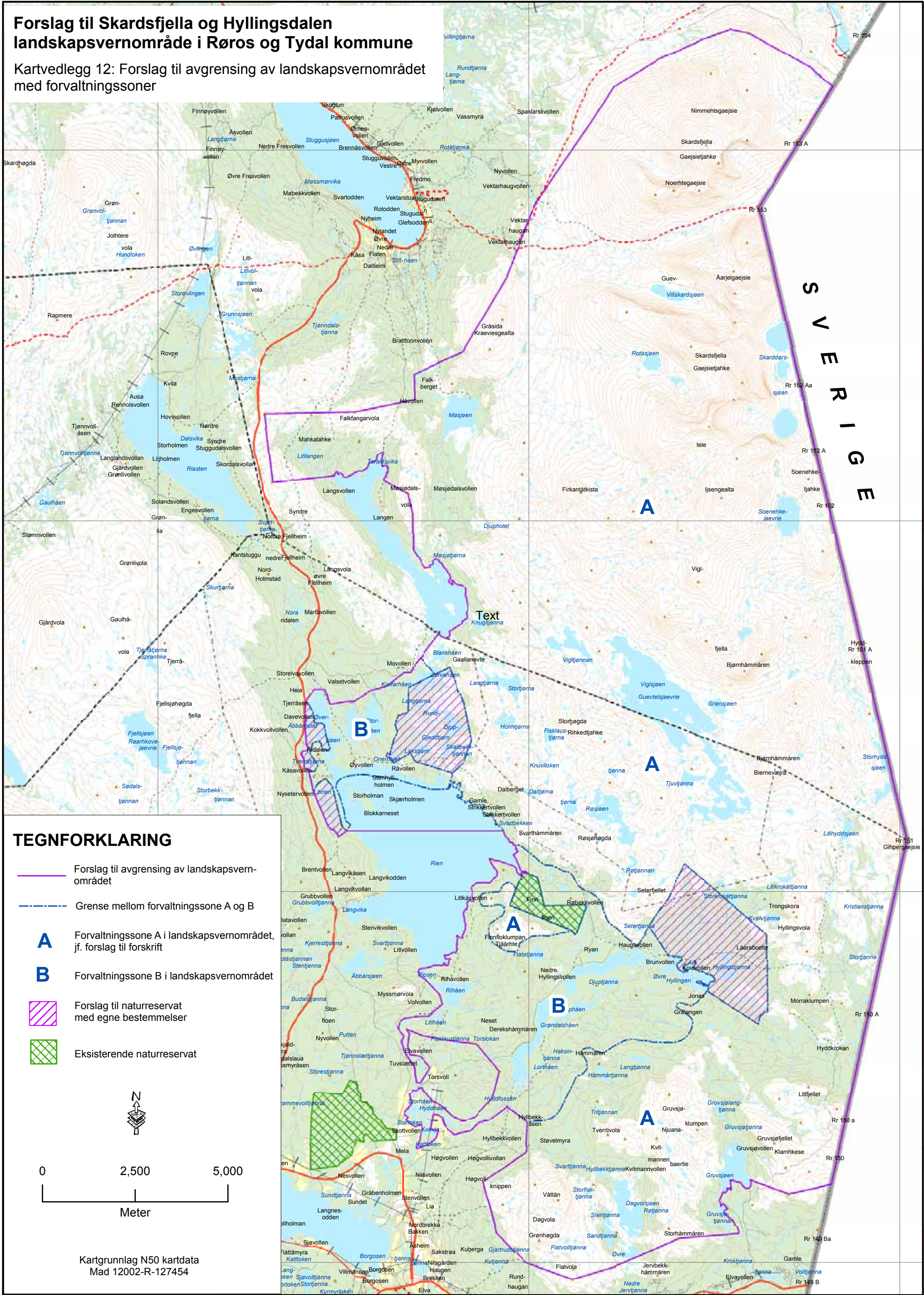
Kartvedlegg 11: Eksisterende traktorveier og kjørespor, samt
ønskede traktorveier i Røros kommune. Den enkelte nummererte
vei er omtalt nærmere i teksten.

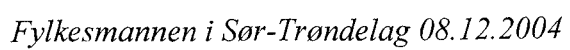

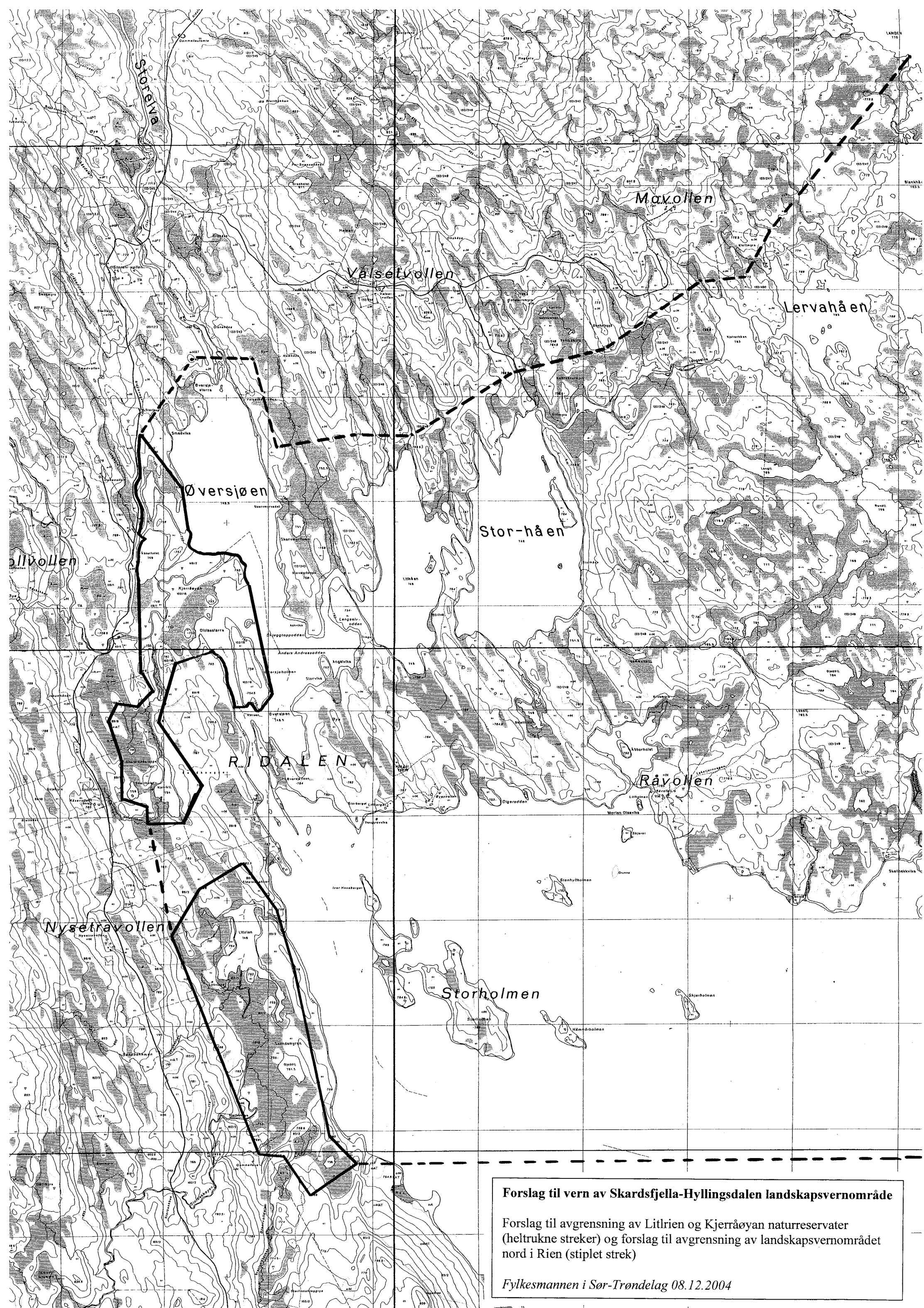

Forslag til Skardsfjella og Hyllingsdalen
landscapsvernområde i Røros og Tydal kommune

Kartvedlegg 12: Forslag til avgrensning av landskapsvernområdet
med forvaltningssoner

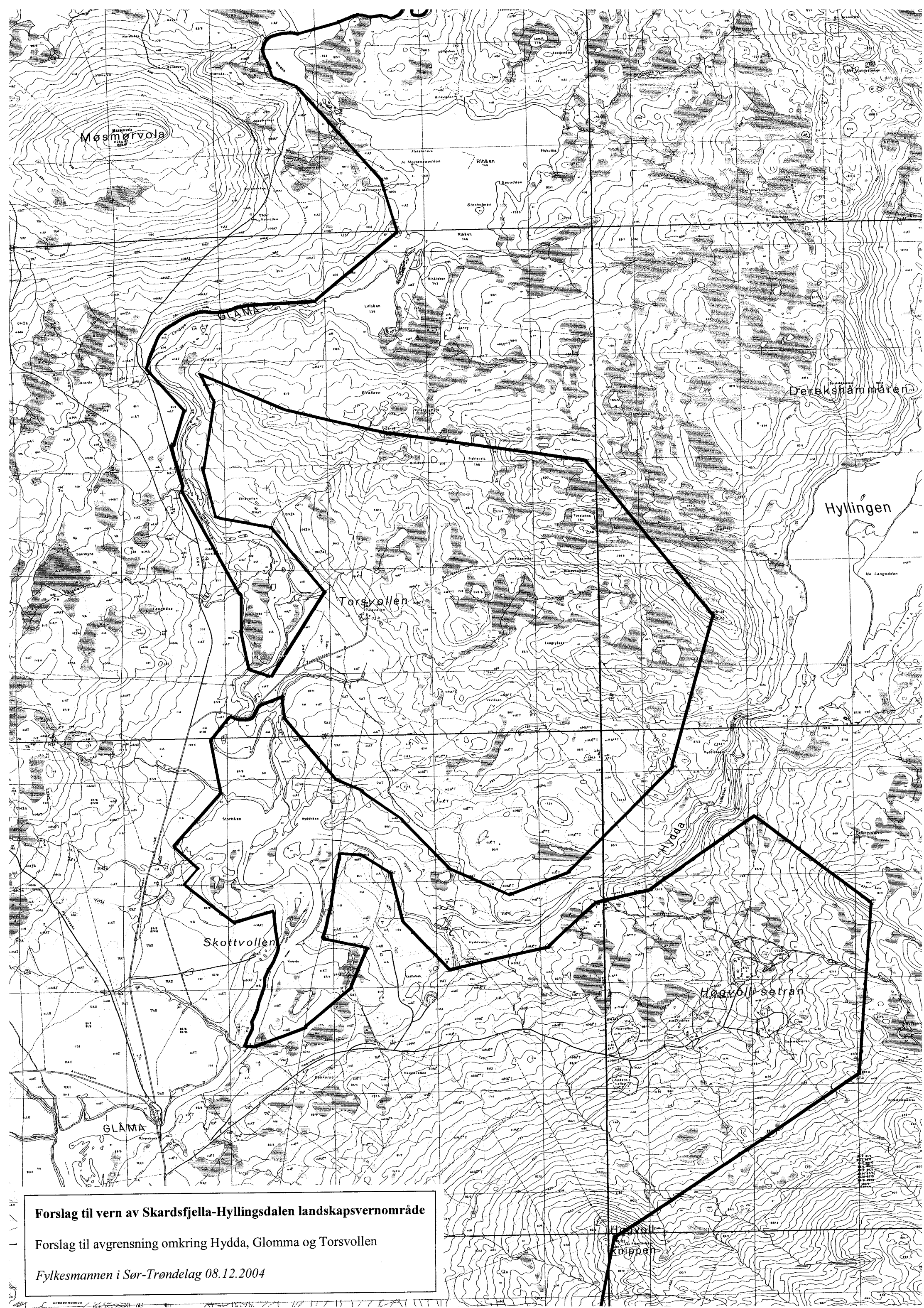

Forslag til vern av Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde

Forslag til avgrensning av Litrien og Kjerråyan naturreservater (heltrukne streker) og forslag til avgrensning av landskapsvernområdet nord i Rien (stiplet strek)

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 08.12.2004

Forslag til vern av Skardsfjella-Hyllingsdalen landskapsvernområde

Forslag til avgrensning omkring Hydda, Glomma og Torsvollen

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 08.12.2004

